

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΝΩΣΙΑΚΗΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Επιβλέπων Καθηγητής: Δονάτος Παπαγιάννης
Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Ιλιόνα Ντούνη
Α.Μ: 7114Μ079

ΑΘΗΝΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2015

Ο Δρόμος των Βαλκανίων προς την Ευρωπαϊκή Ένωση

Ντούνη Ιλιόνα

Περιεχόμενα

Σημαντικοί όροι : Ευρωπαϊκή Ένωση, διεύρυνση, Βαλκάνια, Δυτικά Βαλκάνια

Περίληψη

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τη μελλοντική διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την Βαλκανική περιοχή. Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες ξεκίνησαν ως πρωτοβουλία έξι κρατών, τα οποία με την πάροδο του χρόνου αυξήθηκαν με ραγδαία ταχύτητα μέσω της πολιτικής της διεύρυνσης που ακολουθήθηκε. Σήμερα οι Κοινότητες αποτελούν την Ευρωπαϊκή Ένωση είκοσι οκτώ κρατών που έχουν εξασφαλίσει την ισότητα όλων των συμμετεχόντων πλευρών. Η διευρυνσιακή διαδικασία αποτελεί ένα από τα πιο πετυχημένα εγχειρήματα της Ένωσης καθώς αποδεικνύεται πως έλκει όλο και περισσότερα κράτη μέλη διότι αποτελεί μια ζώνη σταθερότητας, οικονομικής ανάπτυξης και πρωτίστως μια ζώνη ειρήνης. Οι εναπομείναντες χώρες που είναι εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανήκουν στην γεωγραφική περιοχή των Βαλκανίων. Πέντε από τις δώδεκα χώρες που αποτελούν τα Βαλκάνια κατόρθωσαν ήδη να αποτελούν πλήρη μέλη της Ε.Ε ενώ οι υπόλοιπες λόγω του αρνητικού τους παρελθόντος βρίσκονται ακόμη στον στάδιο των μεταρρυθμίσεων. Στις σελίδες που ακολουθούν γίνεται αναφορά στους σημαντικότερους σταθμούς της Ένωσης και στην διευρυνσιακή διαδικασία προς τα Βαλκάνια. Η Ένωση με συντονισμένες προσπάθειες και ιδιαίτερες στρατηγικές για καθένα κράτος προσπαθεί να εναρμονίσει με το Ενωσιακό δίκαιο τις ελλειμματικές Δημοκρατίες των κρατών της Βαλκανικής χερσονήσου που είχαν, μέχρι πρότινος, ριζωμένα ολοκληρωτικά καθεστωτικά πρότυπα. Οι προσπάθειες αυτές επιτυγχάνονται μέσω Συμφωνιών Σταθεροποίησης και Σύνδεσης που αποτελούν την πυξίδα των κρατών που θέλουν να ενσωματωθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Υποψήφιος προς ένταξη στην Ε. Ε είναι η Αλβανία, η ΠΓΔΜ, η Τουρκία, η Σερβία, το Μαυροβούνιο ενώ υπό το καθεστώς της δυνάμει υποψήφιας για ένταξη χώρας είναι το Κόσσοβο και η Βοσνία Ερζεγοβίνη.

Abstract

This paper discusses the future enlargement of the European Union to the Balkan region. The European Communities were a six state initiative, which rapidly grew over time through the enlargement policy that followed. Nowadays, the Communities have evolved into a European Union of twenty-eight state members, ensuring the equality of all participants. The enlargement process constitutes one of the most successful projects of the Union, attracting more and more members due the idea of stability, economic growth and primarily as a zone of peace. The remaining countries outside the European Union belong to the geographical region of the Balkans. Five out of the twelve Balkan countries have managed to achieve full membership, whilst the rest (due to their negative historical past) remain in the reforming stages. The following pages of this paper will refer to the Union's major stations and the enlargement progress towards the Balkans. Using coordinated efforts and specific strategies for each particular Balkan state, the Union aims to harmonize the Law of the Union with the individual deficits – which had until recently, a rooted totalitarian regime. These efforts are achieved through The Stabilization and Association Agreements, a compass for the states wishing to integrate into the European Union. Candidates for integration into the E.U. include: Albania, FYROM, Turkey, Serbia and Montenegro, with the potential candidates of Kosovo and Bosnia Herzegovina.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εργασία αυτή αποτελεί μια προσπάθεια καταγραφής και ανάλυσης της διαδικασίας της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την δημιουργία της έως και σήμερα. Για την προσπάθεια μου αυτή αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω το σύνολο των καθηγητών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Εθνικής και Ενωσιακής Διοίκησης του Παντείου Πανεπιστημίου. Ιδιαίτερος θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου Κο Παπαγιάννη Δονάτο που μου έδωσε το κίνητρο και την γνώση για να ασχοληθώ με καίρια ζητήματα που αφορούν τον ευρωπαϊό πολίτη σήμερα. Η οργάνωση, η επίβλεψη και οι παρατηρήσεις του αποτέλεσαν την πολυτιμότερη πηγή βοήθειας για να ολοκληρωθεί η εργασία. Ακόμη, τα μέλη της εξεταστικής επιτροπής Κο Νικολόπουλο Ηλία και Κο Παπακωνσταντή Μάρκο για την αξιολόγηση της εργασίας μου. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την μητέρα μου και την αδερφή μου για την ενίσχυση αυτής της προσωπικής προσπάθειας.

Περιεχόμενα

Ο Δρόμος των Βαλκανίων προς την Ευρωπαϊκή Ένωση	2
Περίληψη	2
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	3
Περιεχόμενα.....	5
Συντομογραφίες	7
Εισαγωγή	8
Κεφάλαιο 1	10
Η Ένωση της Ευρώπης από το 1952 έως το 2013	10
1.1 Η ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	11
1.2 Η φύση και ο σκοπός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	12
1.3 Η διεύρυνση των Κοινοτήτων	13
1.3.1 Η Ευρώπη των 9	15
1.3.2 Η Ευρώπη των 10, 12	16
1.3.3 Μια ιδιόμορφη διεύρυνση.....	17
1.3.4 Η Ευρώπη των 15	18
1.3.5 Η Ευρώπη των 25	18
1.3.6 Η Ευρώπη των 27, 28	19
Συμπεράσματα	20
Κεφάλαιο 2	22
Η διαδικασία ένταξης μιας χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση	22
2.1 Η ευρωπαϊκότητα ενός κράτους	22
2.2 Η Συνθήκη του Μάαστριχτ σταθμός στην πορεία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.....	25
2.3 Τα Κριτήρια Κοπεγχάγης	26
2.4 Η περιφερειακή προσέγγιση (1996).....	30
2.5 Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ)	31
2.6 Η λήψη αποφάσεων για την προσχώρηση κράτους στην Ε.Ε.....	33
Συμπεράσματα	36
Κεφάλαιο 3	37
Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Βαλκάνια	37
3.1 Οι Βαλκανικές χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.	40

3.1.1 Η Ελλάδα	41
3.1.2 Η Σλοβενία.....	44
3.1.3 Η Ρουμανία	46
3.1.4 Η Βουλγαρία	48
3.1.5 Η Κροατία.....	50
3.2 Οι βαλκανικές χώρες μη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης	52
3.2.1 Οικονομική βοήθεια.....	54
3.2.2 Η Τουρκία	56
3.2.3 Η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.....	61
3.2.4 Η Σερβία	66
3.2.5 Το Μαυροβούνιο.....	69
3.2.6 Το Κόσσοβο.....	73
3.2.7 Η Βοσνία Ερζεγοβίνη	80
Συμπεράσματα	84
Κεφάλαιο 4	87
Η Ευρωπαϊκή πορεία της Αλβανίας.....	87
4.1 Η περίοδος 1945-1990	87
4.2 Η περίοδος 1991-2003	90
4.3 Η Διαδικασία Σύνδεσης και Σταθεροποίησης της Αλβανίας με την Ε.Ε το 2003	93
4.4 Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.....	95
4.5 Η περίοδος 2004-2014 και η Έκθεση προόδου της Επιτροπής το 2014 για την Αλβανία.....	97
4.6 Συμπεράσματα	101
Επίλογος.....	102
Ενδεικτική Βιβλιογραφία.....	104
Βιβλία.....	104
α. Ελληνόγλωσση	105
β. Ξενόγλωσση.....	105
Άρθρα.....	106
Έγγραφα εργασίας οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	106
Ομιλίες	107
Ηλεκτρονικές πηγές	107

Συντομογραφίες

ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΚΑΧ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα
ΕΚΑΕ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας
Ε.Ε	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
ΣΣΣ	Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης
ΔΣΣ	Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΚΕΠΠΑ	Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΕΖΕΣ	Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών
ΔΑΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
BENELUX	Belgium Netherlands Luxemburg
IPA	Instrument for Pre-Accession Assistance
NATO	North Atlantic Organization Treaty

Εισαγωγή

Το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου έμεινε στην μνήμη των ανθρώπων λόγω της κοινωνικής και οικονομικής καταστροφής που επέφερε. Βιώνοντας την διαίρεση της Ευρώπης και τον ανταγωνισμό των λαών, οι ηγέτες της εποχής αποφάσισαν την δημιουργία ενός θεσμικά ενιαίου χώρου στην Ευρώπη που θα διασφάλιζε την ειρήνη, την δημοκρατία και την ευημερία των λαών της μέσω της συνεργασίας. Αφετηρία για την δημιουργία αυτού του χώρου αποτέλεσε το 1952 με την σύσταση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που αναπτύχθηκαν στην Ευρώπη και είχαν ως κύριο μέλημα τους να διευρύνουν την ζώνη ειρήνης και σταθερότητας της Ευρωπαϊκής ηπείρου.

Η διεύρυνση των Κοινοτήτων, και μετέπειτα Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν αποτέλεσε μια απλή αριθμητική προσθήκη νέων μελών αλλά είχε ιστορικές διαστάσεις που άπτονται όχι μόνο της εξωτερικής πολιτικής της Ένωσης αλλά και της εσωτερικής της λειτουργίας. Το διευρυνσιακό εγχείρημα διενεργείται μέσω μιας περίπλοκης διαδικασίας κατά την οποία η Ε.Ε χρειάστηκε να μεταβάλλει την πολιτικοοικονομική της φυσιογνωμία προκειμένου να ανταπεξέλθει στις νέες ανάγκες και να διατηρήσει τις λεπτές ισορροπίες μεταξύ των κρατών. Με την πολιτική της διεύρυνσης η Ένωση συμβάλει στην επίλυση των προβλημάτων και των δυσλειτουργιών που έχουν οι χώρες προς ένταξη ενώ τα ενδιαφερόμενα κράτη έχουν το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης για την πρόοδο των μεταρρυθμίσεων που αναλαμβάνουν.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας παρουσιάζεται το σύνολο των διευρύνσεων. Αναλύεται η μετάβαση από τις έξι ιδρυτικές χώρες μέλη των Κοινοτήτων φτάνοντας στην τελευταία διεύρυνση με την είσοδο της Κροατίας το 2013 και την Ευρωπαϊκή Ένωση των «28» .

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η διαδικασία ένταξης μιας χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Γίνεται αναφορά στην Συνθήκη του Μάαστριχτ που αποτελεί σημαντικό σταθμό στο ενοποιητικό εγχείρημα της Ένωσης, στην ευρωπαϊκότητα ενός κράτους, στα κριτήρια της Κοπεγχάγης και τέλος στην υιοθέτηση ενός νέου πλαισίου, για τα Δυτικά Βαλκάνια, με βάση το οποίο θα γίνονται δεκτά τα κράτη.

Στο τρίτο και μεγαλύτερο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζονται τα κράτη των Βαλκανίων που είναι πλήρη μέλη, υποψήφιας και δυνάμει υποψήφιας χώρες και οι ιδιαιτερότητες της ενταξιακής τους πορείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η εργασία ολοκληρώνεται με το τέταρτο κεφάλαιο που γίνεται αναφορά στην ενταξιακή πορεία της Αλβανίας. Το κεφάλαιο ξεκινά από μια ιστορική αναδρομή παρουσιάζοντας τις ελάχιστες εξωτερικές - διεθνείς σχέσεις που είχε η χώρα από το τέλος του Β΄ παγκοσμίου πολέμου, τις εντάσεις που δημιουργήθηκαν μετά το τέλος του Δικτατορικού καθεστώτος στη δεκαετία του 1990 και φτάνει στην ενταξιακή πορεία της Αλβανίας και τις ιδιαιτερότητες με τις οποίες αυτή συνοδεύεται.

Κεφάλαιο 1

Η Ένωση της Ευρώπης από το 1952 έως το 2013

Η ιδέα για την Ένωση της Ευρώπης προϋπήρχε για πολλούς αιώνες καθώς η ευρωπαϊκή ήπειρος ήταν για χρόνια χωρισμένη. Η διαίρεση της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας (395μ.Χ), το σχίσμα των δύο εκκλησιών σε διάσπαση της κοινωνίας μεταξύ της Δυτικής και της Ανατολικής Εκκλησίας (1054) και τελικά η κατάληψη από τους Οθωμανούς της νοτιοανατολικής Ευρώπης δημιούργησαν ρήγματα στις σχέσεις των λαών. Ήδη μετά την κατάλυση της παπικής ενότητας στην γηραιά ήπειρο και την δημιουργία εθνικών κρατών έκαναν την εμφάνιση τους διακρατικές συγκρούσεις, ενδοευρωπαϊκές διενέξεις και η πολιτικοοικονομική φυσιognωμία της Ευρώπης ήταν αρκετά διαφορετική από ότι σήμερα. Τα προβλήματα αυτά αποτέλεσαν την αφορμή των πρώτων σκέψεων για τη δημιουργία μιας ενωμένης ηπείρου με πρωταρχικό στόχο την διασφάλιση της ειρήνης στην περιοχή¹. Η ιδέα μιας ενοποιημένης Ευρώπης ενέπνευσε συγγραφείς, ποιητές, φιλόσοφους και πολιτικούς οι οποίοι προέβαλλαν τα πλεονεκτήματα της και αγωνίζονταν για την υλοποίηση της. Επήλθε η πλήρης κατάρρευση της Ευρώπης μετά την λήξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, η οικονομική και πολιτική παρακμή, για να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για ένα νέο ξεκίνημα και να αναδυθεί η ιδέα μιας νέας ευρωπαϊκής τάξης. Οι προσπάθειες για την ενότητα της Ευρώπης κατά τη μεταπολεμική περίοδο είχαν ως απόρροια τη δημιουργία ενός μεγάλου αριθμού οργανισμών που στο σύνολό τους προκαλούσαν σύγχυση στους πολίτες λόγω του πολύπλοκου τρόπου λειτουργίας που είχαν. Το καινοτόμο στοιχείο που διακρίνει την Ε.Ε από τις παραδοσιακές μορφές διακρατικών ενώσεων συνίσταται στο ότι τα κράτη μέλη παραιτήθηκαν από μέρος των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων υπέρ της Ε.Ε, την οποία εξόπλισαν με ίδιες εξουσίες. Σήμερα 28 κράτη, 500 εκατομμύρια κάτοικοι συμβιώνουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ τα σύνορα της εκτείνονται από τον Ατλαντικό ωκεανό ως την Μαύρη Θάλασσα.

---

¹ Δονάτος Παπαγιάννης (2011), Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Σακκουλα, Αθήνα, σελ 11

1.1 Η ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Η γηραιά ήπειρος, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, υπερκεράστηκε από τις ΗΠΑ και την Σοβιετική Ένωση και έχανε σταδιακά την πρωτοκαθεδρία που απολάμβανε ανά τους αιώνες. Αυτή η συναίσθηση της αδυναμίας της και η ανάγκη επίλυσης των κρίσιμων προβλημάτων οδήγησαν σε σημαντικές και πρωτοπόρες πρωτοβουλίες². Η ιδέα της ενωμένης Ευρώπης διατυπώθηκε ως πολιτική πρόταση από τον Γάλλο διανοητή και μεγάλο ευρωπαϊστή της εποχής Ζαν Μονέ (Jean Monnet), ο οποίος πρότεινε την γάλλο-γερμανική συμφιλίωση μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο και τον από κοινού έλεγχο της παραγωγής άνθρακα και χάλυβα, που ήταν οι σημαντικότερες πρώτες ύλες για την πολεμική βιομηχανία με την δημιουργία μιας υπερεθνικής αρχής της οποίας οι αποφάσεις θα ήταν δεσμευτικές για όλα τα μετέχοντα κράτη³. Την πρόταση αυτή υιοθέτησε και προώθησε ο τότε Γάλλος Υπουργός Εξωτερικών Ρόμπερτ Σουμάν (Robert Schuman) και στην συνέχεια σε συνεργασία με τον Ζαν Μονέ, συνέταξαν το παγκοσμίως γνωστό «σχέδιο Σουμάν» το οποίο δημοσιεύθηκε στις 9 Μαΐου 1950, ημερομηνία που αναγράφεται πλέον στη ληξιαρχική πράξη γέννησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴. Ο Σουμάν γνωστοποίησε το σχέδιο στον Γερμανό Καγκελάριο Αντενάουερ (Adenauer), ο οποίος την αποδέχθηκε ενώ ανταποκριθήκαν θετικά και άλλα τέσσερα κράτη της Κεντρικής Ευρώπης. Οι κυβερνήσεις της Ιταλίας, του Βελγίου, του Λουξεμβούργου της Ολλανδίας, της Γαλλίας και της Γερμανίας υπέγραψαν τη συμφωνία για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) στο Παρίσι, τον Απρίλιο του 1951. Οι έξι ιδρυτικές χώρες μέλη ήταν η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία και τα κράτη που αποτελούσαν την BENELUX⁵ (Βέλγιο, Ολλανδία και Λουξεμβούργο). Η σύσταση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων συνεχίστηκε το 1957 και οδηγήθηκε σε πρακτικά αποτελέσματα με την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης. Στις 25 Μαρτίου 1957 υπέγραψαν τις Συνθήκες για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ) και την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Η ΕΟΚ στόχευε σε ένα ευρύτατο

---

² Δονάτος Παπαγιάννης (2007), Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Σακκουλα, Αθήνα, σελ 15

³ Δονάτος Παπαγιάννης (2011), Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Σακκουλα, Αθήνα, σελ 16

⁴ europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/robert_schuman_el.pdf

⁵ Το 1944 ιδρύθηκε η BENELUX με την υπογραφή, των τριών αυτών κρατών, τελωνειακής συμφωνίας. Η Συνθήκη της BENELUX περιλαμβάνει εκτός από την τελωνειακή ένωση και την εγκαθίδρυση οικονομικής ένωσης, ελεύθερη μετακίνηση προσώπων, αγαθών, κεφαλαίων, υπηρεσιών και ανάπτυξη κοινών πολιτικών μεταξύ των κρατών μελών. Η Συνθήκη αυτή εξακολουθεί να υπάρχει και σήμερα ενώ το άρθρο 350 ΣΛΕΕ ορίζει ότι η συμμετοχή των τριών αυτών κρατών μελών της Ε.Ε στην BENELUX δεν δημιουργεί καταρχήν ασυμβίβαστο

φάσμα οικονομικών και άλλων δραστηριοτήτων με κύριο στόχο την δημιουργία μιας κοινής αγοράς και την ελεύθερη κυκλοφορία εντός αυτής όλων των συντελεστών παραγωγής. Απώτερος στόχος όλων αυτών ήταν η σταθερή βελτίωση των όρων διαβίωσης και απασχόλησης των λαών της Κοινότητας. Αντίθετα η ΕΚΑΕ είχε ως στόχο έναν περιορισμένο πεδίο δράσεων που αφορούσαν την ανάπτυξη και την ανανέωση της παραγωγής της πυρηνικής ενέργειας, όπως επίσης και την ανάπτυξη της σχετικής βιομηχανίας⁶.

Με την δημιουργία αυτών των τριών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων η προσπάθεια για ενοποίηση περιορίστηκε αυστηρά σε αποκλειστικά οικονομικές δραστηριότητες αφού η αποστολή τους δεν περιελάμβανε συνεργασία των χωρών μελών σε άλλα θέματα όπως η πολιτική ένωση, οι εξωτερικές-διεθνείς σχέσεις και θέματα που αφορούσαν την άμυνα.⁷ Παρά τους περιορισμούς αυτούς η ίδρυση και η λειτουργία των Κοινοτήτων κατόρθωσε να επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην Ευρωπαϊκή ήπειρο. Η εμφάνιση των πρώτων θετικών επιτευγμάτων συγκέντρωσε την προσοχή άλλων ευρωπαϊκών χωρών οι οποίες εκδήλωσαν αρχικά μια τάση συνεργασίας με την Κοινότητα και στην συνέχεια διεκδίκησαν την ένταξη τους σε αυτήν. Βασικός στόχος, όμως, των ιδρυτικών χωρών παρέμενε η επίτευξη της σταθερότητας στον Ευρωπαϊκό χώρο και η διαφύλαξη της Ειρήνης. Το βαρύ κόστος σε ανθρώπινες απώλειες και υλικές καταστροφές που επέφεραν ο Α΄ και ο Β΄ παγκόσμιος πόλεμος ώθησε τους Ευρωπαίους στην αναζήτηση δυναμικών εγγυήσεων για διαρκή ειρήνη. Με λίγα λόγια η Ένωση αποτελεί σήμερα μια νησίδα ειρήνης και ευημερίας μέσα σε ένα κόσμο που εξακολουθεί να υποφέρει από καλλιεργούμενες εθνικές, φυλετικές και θρησκευτικές διαφορές⁸.

1.2 Η φύση και ο σκοπός της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σύμφωνα με το άρθρο 3.1 της ΣΕΕ «Η Ένωση έχει σκοπό να προάγει την ειρήνη, τις αξίες της και την ευημερία των λαών της». Σήμερα, η ειρήνη και η ειρηνική επίλυση των όποιων διαφορών ανακύπτουν στον Ευρωπαϊκό χώρο έχει επιτευχθεί μέσω του θεσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιφορτισμένη με τον συγκεκριμένο σκοπό η

---

⁶Όπως υπ. 2 (σελ 24)

⁷Μετά την εγκαθίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα το1951 σημειώθηκε μια αποτυχημένη προσπάθεια για την δημιουργία Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας (ΕΑΚ) το 1954

⁸ Ν. Σ. Μούσης «Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο – Οικονομία – Πολιτική, 10^η αναθεωρημένη έκδοση, σελ 153. Παπαζήσης, Αθήνα. 2003

ένωση αυτή των χωρών διαθέτει νομική προσωπικότητα, αυτοτελή όργανα και ευρύ , πλην οριοθετημένο από τις συνθήκες, πεδίο δράσης. Ο ακριβής προσδιορισμός της νομικής φύσης και του χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί ένα δύσκολο έργο εξαιτίας του δυναμικού και όχι στατικού χαρακτήρα που διαθέτει ο θεσμός αυτός καθώς βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη⁹. Η Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσιάζει χαρακτηριστικά όμοια με εκείνα που κατέχει ένα ομοσπονδιακό κράτος ,ακόμη, και ένας διεθνής οργανισμός ενώ επικρατέστερη θεωρία για την φύση της Ένωσης είναι ότι προσεγγίζει το μοντέλο του υπερεθνικού οργανισμού με ειδικούς σκοπούς και περιορισμένες αρμοδιότητες.

Βάσει των παραπάνω τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Κοινότητας-πλέον Ευρωπαϊκή Ένωση- είναι : α) η υπεροχή του Ενωσιακού δικαίου έναντι του εθνικού δικαίου των κρατών μελών, β) μηχανισμοί επιβολής και δέσμευσης των αποφάσεων που απορρέουν από τα όργανα της ένωσης προς τις χώρες μέλη και τους πολίτες τους, γ) διαθέτει πόρους και οικονομική αυτοτέλεια σε σχέση με τα κράτη μέλη, δ) διαθέτει όργανα που ενεργούν ανεξάρτητα από την βούληση των κρατών μελών και προασπίζουν το συμφέρον της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με βάση την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και το άρθρο 1 παρ. 1 τα συμβαλλόμενα κράτη «ιδρύουν μεταξύ τους την Ευρωπαϊκή Ένωση» και προκύπτει σαφώς ότι με την συνθήκη ιδρύθηκε μια νομική και πολιτική οντότητα, η Ευρωπαϊκή Ένωση, που αποτελείται από τα κράτη μέλη που την δημιούργησαν και την απαρτίζουν όπως επίσης και από τις τρεις Κοινότητες στις οποίες βασίζεται¹⁰.

1.3 Η διεύρυνση των Κοινοτήτων

Η διαδικασία ενοποίησης¹¹ του Ευρωπαϊκού χώρου εγκαινιάστηκε, αρχικά, από ένα περιορισμένο αριθμό χωρών. Πολλά κράτη δεν συμμετείχαν είτε διότι δεν το επιθυμούσαν είτε διότι δεν πληρούσαν όλες τις προϋποθέσεις που ήταν αναγκαίες για συμμετοχή. Παρόλα αυτά, οι ιδρυτικές χώρες που υπέγραψαν τις Συνθήκες δεν

---

⁹Παναγιώτης Κανελλόπουλος (2010) «Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης» σελ. 34. Αντ. Ν Σακκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή

¹⁰Παναγιώτης Κανελλόπουλος (1999) «Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση την Συνθήκη της Νίκαιας» σελ.77. Αντ. Ν Σακκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή

¹¹Ο όρος «ενοποίηση»(unification) χρησιμοποιείται εναλλακτικά αλλά και ταυτόσημα με αυτόν της «ολοκλήρωσης» χωρίς καμία, σχεδόν, εννοιολογική διάκριση. Π. Κ Ιωακειμίδης «Ευρωπαϊκή Πολιτική Ένωση» σελ.15 (1993), Θεμέλιο, Αθήνα.

θεώρησαν τους θεσμούς που δημιούργησαν ως ένα «αποκλειστικό οικοδόμημα»¹². Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν νοήθηκε ποτέ ως μια κλειστή λέσχη των έξι ιδρυτικών κρατών μελών, αντιθέτως, η προσχώρηση νέων μελών απασχόλησε εξακολουθητικά την Ευρωπαϊκή Ένωση σχεδόν σε όλες τις φάσεις της εξέλιξης της. Στην Συνθήκη της Ρώμης συμπεριλήφθηκε άρθρο που όριζε ότι κάθε Ευρωπαϊκό κράτος θα μπορούσε, εάν το επιθυμούσε, να αποτελέσει μέλος της Κοινότητας. Ειδικότερα, στο άρθρο 237 της Συνθ. ΕΟΚ ορίζονταν : *«Κάθε Ευρωπαϊκό κράτος δύναται να ζητήσει να γίνει μέλος της Κοινότητας. Απευθύνει την αίτηση του στο Συμβούλιο, το οποίο αποφαινεται ομοφώνως αφού λάβει την γνώμη της Επιτροπής και μετά από σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο λαμβάνει απόφαση με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών που απαρτίζεται. Οι όροι της προσχώρησης και οι προσαρμογές στην παρούσα Συνθήκη καθίστανται αναγκαίες, αποτελούν αντικείμενο συμφωνίας μεταξύ των κρατών μελών και του αιτούντος κράτους. Η συμφωνία αυτή υπόκειται στην κύρωση εκ μέρους όλων των συμβαλλομένων κρατών κατά τους Συνταγματικούς κανόνες»*. Το άρθρο 237 της ΣυνθΕΟΚ καταργεί στην συνέχεια η Συνθήκη του Μάαστριχτ με το άρθρο 49. Στο άρθρο 238 της ίδιας Συνθήκης προβλέπονταν ο θεσμός της σύνδεσης (association) της σύναψης, δηλαδή, συμφωνιών της Κοινότητας με χώρες που δεν ανήκουν σε αυτήν. Η συμφωνία αυτή αποτελεί προστάδιο σε μια διαδικασία που θα οδηγήσει τελικά σε πλήρη ενσωμάτωση της ενδιαφερόμενης χώρας στην Κοινότητα. Μέχρι και σήμερα μόνο Ευρωπαϊκές χώρες έχουν συνάψει «Συμφωνίες Σύνδεσης» οι οποίες οδηγούν σε πλήρη ένταξη στην Ένωση ενώ το άρθρο 238 προβλέπει την σύναψη και άλλων συμφωνιών όπως συμφωνιών συνεργασίας (cooperation agreements) με τις χώρες της Μεσογειακής λεκάνης.¹³

Σε διάστημα σαράντα ετών (1973-2013) η Ευρωπαϊκή Ένωση επιχείρησε και ολοκλήρωσε επιτυχώς επτά διευρύνσεις με νέες χώρες μέλη. Το 1973 με την Μ. Βρετανία, την Δανία και την Ιρλανδία. Το 1981 με την Ελλάδα. Το 1986 με την Ισπανία και την Πορτογαλία. Το 1995 με την Αυστρία, την Φινλανδία, και την Σουηδία. Το 2004 με την Τσέχικη Δημοκρατία, την Εσθονία, την Λεττονία, την Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, την Σλοβακία, την Σλοβενία, την Μάλτα και την Κύπρο. Το 2007 με την Βουλγαρία και την Ρουμανία και τέλος, το 2013 με την

---

¹²Παναγιώτης Ιωακειμίδης (1999) Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ν. Μαραβέγιας, Μ. Τσινισιζέλης «Η ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης» Θεμέλιο, Αθήνα.

¹³Παναγιώτης Ιωακειμίδης (1996) Η νέα διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα. Ι. Σιδέρης Αθήνα σελ.11

ένταξη της Κροατίας. Η πολιτική της διεύρυνσης ενισχύει το κύρος της Ε.Ε στη διεθνή σκηνή, επιδιώκει επίσης να ενώσει τις ευρωπαϊκές χώρες σε ένα κοινό πολιτικό και οικονομικό πρόγραμμα. Επειδή διέπεται από τις αξίες της Ένωσης και επειδή υπόκειται σε αυστηρές προϋποθέσεις, η διεύρυνση έχει αποδεδειγμένα εξελιχθεί σε ένα εξαιρετικά επιτυχημένο εργαλείο προαγωγής των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων αλλά και εδραίωσης της ειρήνης, της σταθερότητας και της δημοκρατίας σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο.

1.3.1 Η Ευρώπη των 9

Η πρώτη αίτηση για πλήρη προσχώρηση χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα έγινε το 1961 με βάση το άρθρο 237 της Συνθήκης από την Μ. Βρετανία, την Δανία και την Ιρλανδία. Σε αυτές προστέθηκε η αίτηση της Νορβηγίας το 1962.

Η υποβολή αίτησης προσχώρησης της Βρετανίας αποτέλεσε ιστορικό γεγονός διότι έκτος από την άρνηση της κατά την δεκαετία του 1950 να συμμετάσχει ως μια από τις ιδρυτικές χώρες της Κοινότητας είχε επίσης πρωτοστατήσει στην δημιουργία της ΕΖΕΣ¹⁴. Ο Ουίνστον Τσόρτσιλ (Winston Churchill)- πρωθυπουργός της Βρετανίας κατά την περίοδο 1940-45 και 1951-55 – πρότεινε στην την ομιλία του στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης στις 19.9.1946 την δημιουργία «των Ηνωμένων πολιτειών της Ευρώπης» στην οποία όμως η χώρα του δεν θα συμμετείχε. Στην ενοποιητική αυτή προσπάθεια της Ευρώπης ήταν ξεκάθαρο ότι δεν υπήρχε αντίστοιχη διάθεση από την Βρετανική πλευρά. Τα γεγονότα αυτά καθώς και η πολιτική που ακολουθούσε η Βρετανία ως προς μια Ευρώπη ανεξάρτητη από το ΝΑΤΟ οδήγησαν τον τότε Πρόεδρο της Γαλλίας Ντε Γκολ (De Gaulle) να ασκήσει βέτο στην πρώτη αίτηση προσχώρησης με αποτέλεσμα να τεθεί τέλος στην σχετική διαπραγμάτευση. Η δεύτερη αίτηση της Βρετανίας για ένταξη υπεβλήθη από τον τότε Πρωθυπουργό της χώρας Η. Wilson το 1966 όμως και πάλι η Γαλλία αρνήθηκε. Η τρίτη και αποφασιστική αίτηση υποβλήθηκε το Μάιο του 1967 μαζί με την Ιρλανδία την Νορβηγία και την Δανία όταν την θέση του De Gaulle κατέλαβε ο G. Pompidou. Η

---

¹⁴Η ΕΖΕΣ ιδρύθηκε το 1960 από επτά χώρες: Αυστρία, Δανία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο, Νορβηγία, Πορτογαλία και Σουηδία¹. Αργότερα έγιναν μέλη η Φινλανδία (συνδεδεμένο μέλος το 1961 και πλήρες το 1986), η Ισλανδία (1970) και το Λιχτενστάιν (1991). Οι χώρες που έγιναν μέλη της ΕΟΚ και αργότερα της ΕΕ σταδιακά αποχώρησαν (η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο το 1972, η Πορτογαλία το 1985, η Αυστρία, Σουηδία και Φινλανδία το 1995)

απόφαση της Βρετανίας να επιδιώξει την ένταξη της στις Κοινότητες οφείλεται σε μια σειρά παραγόντων. Ο σημαντικότερος όμως λόγος είναι τα δείγματα επιτυχούς πορείας που επέδειξαν οι Κοινότητες κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας τους πράγμα που οδήγησε το Λονδίνο να αναθεωρήσει την στάση του χωρίς όμως να αναθεωρήσει και την ιδεολογική του προσέγγιση για το φαινόμενο της ενοποίησης.

Στις 22 Ιανουαρίου 1972 υπογράφηκε στις Βρυξέλλες η πρώτη Συνθήκη διεύρυνσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με την προσχώρηση σε αυτές της Μ. Βρετανίας, της Δανίας και της Ιρλανδίας ενώ η Νορβηγία δεν ολοκλήρωσε την διαδικασία ένταξης καθότι το δημοψήφισμα που έγινε στην χώρα αναφορικά με την ένταξη ήταν αρνητικό με 54% . Οι χώρες έγιναν επίσημα μέλη από 1.1.1973¹⁵.

Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά την διαπραγματευτική διαδικασία της πρώτης διεύρυνσης δεν έγιναν προσπάθειες να προσδιοριστούν ευρύτερα κριτήρια για την προσχώρηση νέων μελών μονάχα η «ευρωπαϊκότητα» της υποψήφιας χώρας μέλους αρκούσε. Παρά ταύτα η Ευρώπη των εννιά οδήγησε στην διαμόρφωση ορισμένων βασικών αρχών¹⁶ που δέσμευσαν και τις μεταγενέστερες διευρύνσεις. Οι αρχές αυτές αναφέρονται στην αποδοχή του συνόλου του «κοινοτικού κεκτημένου» (συνθήκες, κανονισμοί, οδηγίες, αποφάσεις) από τις χώρες μέλη ενώ επίσης επέρχονται ρυθμίσεις που δεν μεταβάλλουν το θεσμικό οικοδόμημα των Κοινοτήτων αλλά επιφέρουν ορισμένες προσαρμογές στους θεσμούς (αριθμός μελών Επιτροπής, Κοινοβουλίου και ψήφων στο Συμβούλιο).

1.3.2 Η Ευρώπη των 10, 12

Την προς βορρά διεύρυνση ακολούθησε η προς νότο διεύρυνση και αφορούσε την Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλία. Η Ελλάδα αποτέλεσε την πρώτη χώρα που είχε συνάψει συμφωνία σύνδεσης με τις Κοινότητες στις 9 Ιουλίου του 1961 στην Αθήνα. Στις 28 Μαΐου 1979 υπογράφηκε η συμφωνία προσχώρησης η οποία τέθηκε σε ισχύ από 1 Ιανουαρίου 1981¹⁷. Πέντε χρόνια μετά ακολούθησε η προσχώρηση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας (1986)¹⁸.

---

¹⁵ΕΕ 1972, L 73/1

¹⁶Όπως υπ.13 (σελ.13)

¹⁷ΕΕ 1979, L291/1

¹⁸Όπως υπ.2 (σελ. 27)

Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 η Ισπανία και η Πορτογαλία και οι δύο μεσογειακές χώρες υπέβαλλαν αίτηση προς ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Έχοντας αποτινάξει τις αυταρχικές μορφές διακυβέρνησης¹⁹ ζήτησαν την προσχώρησή τους στην Κοινότητα με το επιχείρημα της σταθεροποίησης του νεοπαγούς δημοκρατικού καθεστώτος. Οι αιτήσεις ένταξης υποβλήθηκαν το 1977 ενώ οχτώ χρόνια αργότερα υπογράφηκαν οι συμφωνίες προσχώρησης. Η επέκταση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής στην Ισπανία δυσχέραιναν τις διαπραγματεύσεις και οδήγησαν σε μακροχρόνιες μεταβατικές ρυθμίσεις όμως τελικά οι δύο χώρες έγιναν επισήμως μέλη από 1/1986²⁰.

Η ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας διπλασίασε τον αριθμό των μελών της Κοινότητας από τα έξι ιδρυτικά μέλη σε δώδεκα. Η Κοινότητα διπλασίασε τα μέλη της από το 1952 έως και το 1986 χωρίς όμως να προβεί σε τροποποιήσεις του θεσμικού της πλαισίου που είχε σχεδιαστεί για έξι κράτη μέλη. Στα πλαίσια της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης το 1986 αποφασίστηκαν θεσμικές μεταρρυθμίσεις περιορισμένης έκτασης ενώ για πρώτη φορά θεσμοθετήθηκε – σε εμβρυακή κατάσταση – η Ευρωπαϊκή πολιτική συνεργασία. Παράλληλα με την διεύρυνση των Κοινοτήτων επιτεύχθηκε και η εμβάθυνση. Η διαδικασία ενοποίησης του ευρωπαϊκού χώρου δεν περιορίστηκε απλώς στην είσοδο νέων μελών στις Κοινότητες αλλά και σε μία συνοχή ανάμεσα στα κράτη μέλη.

1.3.3 Μια ιδιόμορφη διεύρυνση.

Στις 28.4.1990 με δήλωση τους στο Δουβλίνο²¹ οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αναγνώριζαν την ένωση της πρώην Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Γερμανίας με την Δυτική Γερμανία. Η συγκεκριμένη ένταξη δεν προϋπέθετε ιδιαίτερες διαπραγματεύσεις²² αλλά πραγματοποιήσε, με τρόπο αυτόματο, ορισμένες προσαρμογές. Η διεύρυνση αυτή χαρακτηρίζεται ως ιδιόμορφη διότι στις 3.10.1990 η ενοποίηση της δυτικής Γερμανίας με την ανατολική αποτέλεσε ένα γεγονός που δεν προκάλεσε μεταβολή του αριθμού των κρατών μελών της

---

¹⁹Ο Φράνκο στην Ισπανία και ο Σαλαζάρ στην Πορτογαλία

²⁰ΕΕ 1985, L 302/1

²¹Δελτίο ΕΚ, σύμπλ. 4/90 σελ.173

²²Όπως υπ.2 (σελ 29)

Ένωσης αλλά οδήγησε σε αύξηση του πληθυσμού της. Η ανατολική Γερμανία άνηκε για μισό περίπου αιώνα στο Σοβιετικό στρατόπεδο και η οικονομία της ήταν οργανωμένη με το σοσιαλιστικό μοντέλο της κεντρικά διευθυνόμενης οικονομίας²³ έτσι έπρεπε να γίνουν μεταρρυθμίσεις ώστε να ενσωματωθεί πλήρως στα νέα δεδομένα της οικονομίας. Με την «ένωση» της Γερμανίας η χώρα αύξησε την έκταση και τον πληθυσμό της και έγινε το μεγαλύτερο κράτος της Κοινότητας.

1.3.4 Η Ευρώπη των 15

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα από το 1970 είχε βρεθεί σε μία αδιάκοπη διαδικασία ενταξιακών διαπραγματεύσεων με ευρωπαϊκές χώρες ωστόσο παρά τις δραματικές αλλαγές που μεταμόρφωσαν τον γεωπολιτικό χάρτη της Ευρώπης (1989) η ακτινοβολία της Κοινότητας διατηρήθηκε και συνέχισε να προσελκύει και άλλα κράτη. Μέτα το 1987 ένας σημαντικός αριθμός χωρών ξεκίνησαν να υποβάλλουν αιτήσεις ένταξης στην Ένωση αλλά η Κοινότητα έκρινε πως έπρεπε να εξεταστούν μετά την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων που αφορούσαν την κύρωση της Συνθήκης του Μάαστριχτ.

Η διαπραγματευτική διαδικασία ξεκίνησε στις αρχές του 1993 όπου συμμετείχαν η Φινλανδία, η Νορβηγία, η Αυστρία και η Σουηδία. Η Συμφωνία προσχώρησης ολοκληρώθηκε και υπογράφηκε στην Κέρκυρα στις 25.6.1994 και τελικώς από 1.1.1995²⁴ εντάχθηκαν επίσημα στην Ένωση τρία ανεπτυγμένα κράτη η Αυστρία, η Σουηδία και η Φινλανδία οι οποίες και αποχώρησαν από την ΕΖΕΣ. Η Νορβηγία δεν κύρωσε τις Συνθήκες προσχώρησης λόγω του αρνητικού αποτελέσματος στο δημοψήφισμα του 1994.

1.3.5 Η Ευρώπη των 25

Η κατάρρευση των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού στην ανατολική Ευρώπη και στα βαλκάνια οδήγησε πολλές από τις χώρες αυτές στην ευρωπαϊκή ένωση, αναδεικνύοντας την αναμορφωτική δύναμη που είχε η ένταξη σε έναν τέτοιο θεσμό

---

²³Όπως υπ.9 (σελ.13)

²⁴ΕΕ C 241 της 29.8.1994

για την οικονομία και πρωτίστως για την δημοκρατία τους. Η διαδικασία μετάβασης από τις εύθραυστες δημοκρατίες των χωρών αυτών σε καθεστώτα δημοκρατικής οργάνωσης και οικονομίας της αγοράς δεν μπορούσε να συντελεστεί από την μια στιγμή στην άλλη χωρίς όρους και προθεσμίες. Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής J. Delors αντιμέτωπος με τις προκλήσεις της εποχής είχε αναφέρει ότι *«Δεν είναι η Ευρώπη που δεν προχωρά αρκετά γρήγορα, είναι τα γεγονότα που τρέχουν με ταχύτερους ρυθμούς»*. Η Κοινότητα αναζήτησε νέα πρότυπα οργάνωσης και μια *«νέα αρχιτεκτονική»*²⁵ προκειμένου να απορροφήσει τις συνέπειες από τις αλλαγές και να απαντήσει ικανοποιητικά στις νέες προκλήσεις.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δέκα χρόνια μετά τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης(1993) κλήθηκε να ετοιμάσει την μεγαλύτερη διεύρυνση που είχε συμβεί στην Ένωση από την δημιουργία της. Η ίδια η Ε.Ε όφειλε να επιζητήσει λύσεις όχι μόνο σε θέματα οικονομίας που αφορούσαν τον προϋπολογισμό της αλλά κυρίως σε θέματα αποτελεσματικής λειτουργίας της διότι είχε φτάσει στα όρια των αντοχών της. Δέκα χώρες – δύο μεσογειακές και οχτώ κεντρικές και ανατολικές χώρες της Ευρώπης- ύστερα από την υποβολή των αιτήσεων τους στις αρχές της δεκαετίας του 1990, θα πραγματοποιούσαν την μεγαλύτερη διεύρυνση στην ιστορία της Ένωσης.

Τον Μάρτιο του 1998 ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις με την Κύπρο, την Εσθονία, την Ουγγαρία, την Μάλτα, την Πολωνία, την Τσεχία, την Σλοβενία, την Λετονία, την Σλοβακία, την Λιθουανία. Από 1.5.2004²⁶ οι παραπάνω χώρες αποτελούσαν και επίσημα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διεύρυνση αυτή εκτός από την αύξηση του γεωγραφικού χώρου και του πληθυσμού της Ένωσης αποτελεί μια ιστορική στιγμή που έχει όχι μόνο πολιτική διάσταση αλλά και ηθική. Η ενοποίηση με την ανατολική Ευρώπη ήρθε μετά το ρήγμα του 1945 όπου η Ευρώπη διαχωρίστηκε στις ελεύθερες χώρες και σε χώρες του Κομμουνιστικού κόσμου.

1.3.6 Η Ευρώπη των 27, 28

---

²⁵Παναγιώτης Ιωακειμίδης (1992) «Η Ευρώπη σε αναζήτηση νέας αρχιτεκτονικής» σελ 13. Θεμέλιο, Αθήνα

²⁶ΕΕ L 236 της 23.9.2003

Οι σχέσεις Βουλγαρίας και Ρουμανίας με την ΕΕ ξεκινούν από την δεκαετία του 1960, το 1999 όμως στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι οι χώρες έλαβαν επίσημα τον «τίτλο» του υποψήφιου προς ένταξη κράτους. Η αδυναμία τους να κατορθώσουν να παρακολουθήσουν τους ρυθμούς των άλλων υποψήφιων κρατών καθυστέρησε για δύο παραπάνω χρόνια την ένταξη τους. Η συνθήκη προσχώρησης υπογράφηκε τον Απρίλιο του 2005 ενώ από 1.1.2007²⁷ αποτελούν επίσημα μέλη της ΕΕ. Η τελευταία διεύρυνση της ΕΕ έως και σήμερα συντελέστηκε την 1.7.2013 με την είσοδο άλλης μίας βαλκανικής χώρας της Κροατίας.

Συμπεράσματα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατόρθωσε μέσα σε 40 χρόνια να ολοκληρώσει ένα σημαντικό κύκλο διευρύνσεων. Από την Κοινότητα των 6 κατέληξε σήμερα να αποτελεί Ένωση 28 κρατών τα οποία συνεργάζονται μεταξύ τους. Είναι ολοφάνερο ότι η διαδικασία ενοποίησης της Ευρώπης είναι ασταμάτητη καθώς οι λόγοι που πρωτοστατούν και καθοδηγούν αυτήν την διαδικασία βρίσκονται στην ανάγκη συνεργασίας για την επίλυση των κοινών προβλημάτων που οι χώρες συναντούν.

Οι τρεις πρώτες συνθήκες που αποτέλεσαν τα θεμέλια της ενότητας της Ευρωπαϊκής ηπείρου ήταν η ΕΚΑΧ, η ΕΚΑΕ και η ΕΟΚ όπου η καθεμία ξεχωριστά ήταν επιφορτισμένη με μια συγκεκριμένη αποστολή ταυτόχρονα όμως απέβλεπαν στην εγκαθίδρυση συνθηκών ευημερίας χωρίς η πολιτική ισχύς κανενός κράτους να νοθεύει του κανόνες της ένωσης.

Οι προκλήσεις που προέκυψαν με την είσοδο τριών μεσογειακών χωρών που δεν είχαν ομοιόμορφο οικονομικό επίπεδο με τις τότε χώρες μέλη, η ένταξη κρατών πρώην μελών της ΕΖΕΣ άλλα και η ενσωμάτωση κρατών που είχαν ολοκληρωτικά καθεστώτα ως τις αρχές της δεκαετίας του 1990 οδήγησαν στην έκφραση αιτημάτων για νέες πολιτικές. Οι ιστορικές συγκυρίες, οι ιδιαίτερες επιλογές και πολιτικές κάθε κράτους, οι οικονομικές, πολιτικές και πολιτιστικές παραδόσεις οδήγησαν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση να πάρει νέες μορφές, νέες διαστάσεις και νέο περιεχόμενο²⁸. Η προοπτική της προσχώρησής κρατών ως μέλη στην ΕΕ συνέβαλε

---

²⁷ΕΕ L 157 της 21.6.2005

²⁸Αστέρης Πλιάκος «Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», σελ 19. Νομική Βιβλιοθήκη, 2012

ώστε να καταστεί αμετάκλητη η επιλογή τους για πολυφωνική δημοκρατία, ελεύθερη οικονομία και τους ενθάρρυνε να ακολουθήσουν την οδό των μεταρρυθμίσεων. Η Ευρώπη των 28 έχει ως στρατηγικό της συμφέρον της να διατηρήσει αυτή τη δυναμική που έχει δημιουργηθεί, με βάση τις αρχές και τις προϋποθέσεις που έχουν συμφωνηθεί. Η διαδικασία διεύρυνσης της ΕΕ εξελίσσεται, επί του παρόντος, στο πλαίσιο βαθιάς και εκτεταμένης ύφεσης, η οποία έχει πλήξει τόσο την ΕΕ όσο και τις χώρες της διεύρυνσης. Η Ε.Ε παρά τα υφιστάμενα προβλήματα που αντιμετωπίζει εξακολουθεί να συνιστά ένα από τα βασικά κέντρα ισχύος στον σημερινό κόσμο και είναι ο δεύτερος από τους τρεις σημαντικούς δυτικούς πόλους δίπλα στις ΗΠΑ –που είναι ο πρώτος- και στην Ιαπωνία- που αποτελεί την δεύτερη ισχυρότερη εθνική οικονομία στον κόσμο.²⁹

Πλέον η Ε.Ε καλείται να αξιοποιήσει την εμπειρία της και τα διδάγματα της ιστορίας ώστε να φέρει εις πέρας την ενοποιητική της αποστολή για να εξασφαλίσει την σταθερότητα και να οικοδομήσει την νέα Ευρωπαϊκή ταυτότητα.

---

²⁹Νίκος Κοτζιάς (2010) Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στον 21^ο αιώνα σελ126. Καστανιώτη, Αθήνα.

Κεφάλαιο 2

Η διαδικασία ένταξης μιας χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Τα στάδια της διαδικασίας ένταξης μιας χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι τρία στο σύνολο τους. Αρχικά, το κράτος αναγνωρίζεται ως δυνάμει υποψήφια χώρα, εν συνεχεία αποκτά επισήμως το καθεστώς της υποψήφιας χώρας και τελικώς μετά την ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων που έχουν προβλεφθεί από τα αρμόδια όργανα της Ένωσης ξεκινούν επίσημα οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις. Ως δυνάμει υποψήφια χαρακτηρίζεται η χώρα που δεν πληροί ακόμη τους όρους προσχώρησης στην Ε. Ε, αντίστοιχα η υποψήφια προς ένταξη χώρα βρίσκεται στο στάδιο της «μεταφοράς» ή αλλιώς στο στάδιο της ενσωμάτωσης της νομοθεσίας της Ένωσης. Κατά το τρίτο στάδιο η συμφωνία προσχώρησης υπόκειται σε επικύρωση κατά τους αντίστοιχους συνταγματικούς κανόνες όλων των εμπλεκόμενων πλευρών.

Στο πρωτογενές δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζονται τα δύο χαρακτηριστικά που οφείλει να συγκεντρώνει ένα κράτος προκειμένου να αποστείλει στην συνέχεια αίτηση προς ένταξη σε αυτήν. Τα χαρακτηριστικά αυτά περιλαμβάνονται στα άρθρα 2 και 49 της Συνθήκης. Το πρωτογενές δίκαιο έρχεται να συμπληρώσει η υιοθέτηση τριών κριτηρίων που το Συμβούλιο των πολιτικών αρχηγών αποφάσισε στην Σύνοδο Κορυφής στην Κοπεγχάγη το 1993. Το άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή ορίζει ότι η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Το ενδιαφερόμενο κράτος που επιθυμεί να προσχωρήσει οφείλει να σέβεται και να υπερασπίζεται αυτές τις αρχές όπως κάνουν και οι ήδη χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.1 Η ευρωπαϊκότητα ενός κράτους

Το άρθρο 49 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζει ότι η Ένωση είναι ανοιχτή προς κάθε ευρωπαϊκή χώρα που επιθυμεί την ένταξη της σε αυτήν. Το κριτήριο της Ευρωπαϊκότητας ενός κράτους δεν απασχόλησε το Ενωσιακό Δίκαιο

ούτε και τις χώρες μέλη μέχρι το 1999 όταν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι ανακοινώθηκε η υποψηφιότητα ένταξης της Τουρκίας στην Ένωση. Για πρώτη φορά τίθενται ζητήματα με τα όρια της Ευρώπης και τα κριτήρια που πρέπει να υπάρχουν για να θεωρηθεί μια χώρα ευρωπαϊκή. Στο άρθρο 1 της Συνθήκης αναφέρεται ως στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης η στενότερη ένωση των λαών της Ευρώπης, αλλά δεν προσδιορίζεται ποιοι είναι οι λαοί της Ευρώπης ενώ το γεγονός ότι σε καμία Συνθήκη και σε κανένα επίσημο έγγραφο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν προσδιορίζεται ποια είναι η Ευρώπη δυσχεραίνει την δυνατότητα ορισμού του Ευρωπαϊκού χώρου. Η προσέγγιση του ζητήματος για την ευρωπαϊκότητα ενός κράτους πρέπει να γίνει με νομικά μέσα ώστε να επιτευχθεί η αντικειμενικότητα στην απάντηση. Η ερμηνεία της «ευρωπαϊκότητας» δεν επαφίεται στην διακριτική ευχέρεια ή στην πολιτική βούληση των εφαρμοστών της σχετικής διάταξης, είτε είναι τα κοινοτικά ή Ενωσιακά όργανα, είτε τα συμμετέχοντα κράτη-μέλη. Δεν δύναται, δηλαδή, να γίνει χρήση πολιτικών μέσων για τον προσδιορισμό του Ευρωπαϊκού χώρου διότι έτσι ανάλογα με τις εκάστοτε συγκυρίες και τις πολιτικές σκοπιμότητες μπορεί να αναγνωρισθεί, για παράδειγμα, το Ισραήλ ή ο Λίβανος ως χώρα Ευρωπαϊκή. Η δυσκολία στον καθορισμό των ορίων της Ευρωπαϊκής ηπείρου δεν συναντάται ως προς τα δυτικά της σύνορα καθώς ορίζονται από την θάλασσα (Ατλαντικός ωκεανός) αλλά μονάχα ως προς τα ανατολικά της σύνορα διότι υπάρχει πολυγνωμία στους σύγχρονους αλλά και στους παλαιότερους γεωγράφους για το εάν η Ευρώπη «σταματάει» στον Καύκασο ή στα Ουράλια όρη ή στον Ουράλη ποταμό. Καθώς λοιπόν δεν υπάρχει σαφής οριογραμμή ανάμεσα στις δύο ηπείρους (Ασίας και Ευρώπης) τίθενται ερωτήματα για τις χώρες που βρίσκονται στην γεωγραφική ζώνη όπου τα ευρωπαϊκά όρια ξεθωιάζουν. Είναι απαραίτητο να γίνει επίκληση και άλλων κριτηρίων πέραν του γεωγραφικού για τον καθορισμό της Ευρωπαϊκότητας μιας χώρας όπως ιστορικών, πολιτισμικών και κριτηρίων που αφορούν την ευρωπαϊκή αυτοσυνειδησία³⁰.

Ιστορικά κριτήρια

Οι περσικοί πόλεμοι αποτελούν ένα πρώτο ιστορικό γεγονός που αποδεικνύει την αντιπαράθεση της τότε γνωστής ως Ευρωπαϊκής περιοχής με έναν εξωτερικό κίνδυνο, τους Πέρσες, που προέρχονταν εκτός των «τειχών» των τότε ελληνικών πόλεων-

---

³⁰ Δονάτος Παπαγιάννης «Η νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Διεύρυνση» δημοσιευμένο στο αλβανικό περιοδικό POLIS Universiti Europian Tiranës, nr 7 2008 σελ.12

κρατών. Αργότερα, στην περίοδο του Μεσαίωνα η Ευρώπη εκτός από γεωγραφική έννοια εξέφρασε και την ενότητα των ευρωπαϊκών λαών οι οποίοι προκειμένου να απωθήσουν τον κίνδυνο της επεκτατικής πολιτικής των Αράβων οδηγήθηκαν μέσω της αυτοκρατορίας του Καρόλου σε ενοποίηση των ευρωπαϊκών δυνάμεων³¹. Η Ευρωπαϊκή ενότητα τονώθηκε περαιτέρω και με τον εξωτερικό κίνδυνο που εκφραζόταν μέσω της επεκτατικής ορμής των Οθωμανών μετά την πτώση του Βυζαντίου.

Πολιτιστικά κριτήρια

Ο Ευρωπαϊκός πολιτισμός στηρίζεται σε τρεις πυλώνες. Στην αρχαία Ελλάδα που έδωσε στην Ευρώπη την έννοια της Δημοκρατίας, της ελευθερίας του λόγου, της φιλοσοφίας και τις τέχνες. Στην αρχαία Ρώμη που έδωσε το Δίκαιο πάνω στο οποίο στηρίζεται η νομική σκέψη και τα νομικά συστήματα των σύγχρονων κρατών. Τέλος σημαντική αρωγή στην εξέλιξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού έδωσε και η Χριστιανική πίστη όχι μόνο ως θρησκεία αλλά κυρίως επειδή δίδαξε τις αρχές για έναν ενάρετο τρόπο ζωής³². Η πολιτιστική δραστηριότητα συνεχίστηκε στην Ευρώπη με τον Διαφωτισμό που προετοίμασε παράλληλα τον δρόμο για την Γαλλική Επανάσταση και ενέπνευσε και άλλα φιλελεύθερα εθνικά και κοινωνικά κινήματα.

Αξίζει σε αυτό το σημείο να αναφερθεί ότι το θρησκευτικό κριτήριο δεν μπορεί να συνδέεται με την ευρωπαϊκότητα ή μη ενός κράτους. Η Χριστιανική πίστη και τα διδάγματα της που αναφέρθηκαν παραπάνω δεν προσθέτουν ένα επιπρόσθετο κριτήριο για την ένταξη ενός κράτους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μονάχα τονίζει την συνδρομή που είχαν τα στοιχεία όπως η αδελφοσύνη και ο σεβασμός προς τον άνθρωπο που συγκέντρωνε η συγκεκριμένη θρησκεία στο χτίσιμο της Ευρωπαϊκής ταυτότητας. Όλα τα δημοκρατικά συντάγματα των χωρών μελών της Ένωσης διασφαλίζουν το ατομικό δικαίωμα στην ελεύθερη επιλογή θρησκείας των πολιτών τους. Θα ήταν επομένως αντιφατικό να τίθεται ως προϋπόθεση το κριτήριο του Χριστιανισμού για ένα κράτος³³.

---

³¹ Δονάτος Παπαγιάννης «Τα σύνορα της Ευρώπης – Η «ευρωπαϊκότητα» του υπονηφίου κράτους στην ΕΕ και η μελλοντική διεύρυνση της ΕΕ». Άρθρο στο νομικό περιοδικό «Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου». Απρίλιος – Ιούνιος 2003, τεύχος 2 σελ. 261-299 .

³² Όπως υπ.9 (σελ 37)

³³ Όπως υπ.30 (σελ.12)

Η ευρωπαϊκότητα μιας χώρας πρέπει να αναζητηθεί στο σήμερα, στην σύγχρονη εποχή όπου ο Ευρωπαϊκός πολιτισμός συμπυκνώνεται σε ένα κοινό σύστημα αξιών και έναν κοινό συνταγματικό πολιτισμό ο οποίος εκφράζει το κράτος δικαίου, το δημοκρατικό σύστημα, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το κοινωνικό κράτος, την δημόσια εκπαίδευση και την προστασία του περιβάλλοντος.

2.2 Η Συνθήκη του Μάαστριχτ σταθμός στην πορεία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, επίσημα γνωστή ως Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, θεωρείται από τις σημαντικότερες και ιστορικότερες συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αυτό διότι, όχι μόνο συγκεντρώνει πλούσιο οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιεχόμενο αλλά και επειδή όπως αναφέρεται στο κείμενό της, «η συνθήκη ανοίγει νέα φάση στη διαδικασία μιας διαρκώς στενότερης ένωσης των λαών της Ευρώπης». Η συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης³⁴ (ΣΕΕ) υπεγράφη στο Μάαστριχτ της Ολλανδίας στις 7 Φεβρουαρίου 1992 και ετέθη σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993³⁵. Η συνθήκη δημιουργεί την Ευρωπαϊκή Ένωση που αποτελείται από τρεις πυλώνες : τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες³⁶, την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) και την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις. Ακόμη, εισάγει την έννοια της ευρωπαϊκής ιθαγένειας, ενισχύει τις αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και εγκαινιάζει την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ).

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ αποτελεί συνθήκη μείζονος σημασίας για την ενοποιητική πορεία της Ευρώπης. Περί της διεύρυνσης, η Συνθήκη καταργεί το αρθ.237 της ΣυνθΕΟΚ και το αντικαθιστά με το αρθ.49 ΣΕΕ³⁷ που ορίζει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ανοιχτή προς κάθε ευρωπαϊκή χώρα που επιθυμεί την ένταξη της σε αυτήν. Σύμφωνα με το άρθρο 49 ΣΕΕ : *Κάθε Ευρωπαϊκό κράτος το οποίο σέβεται τις αρχές που καθορίζονται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 δύναται να ζητήσει να γίνει μέλος της Ένωσης. Απευθύνει την αίτηση του στο Συμβούλιο, το οποίο αποφαινεται ομοφώνως*

³⁴<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:xy0026>

³⁵ΕΕ C 191 της 29.7.1992

³⁶Σήμερα ως Ευρωπαϊκές Κοινότητες νοούνται δύο. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα που είχε δημιουργηθεί το 1951 έληξε τον Ιούλιο του 2002 και με Πρωτόκολλο προσαρτήθηκε στην Συνθήκη της Νίκαιας.

αφού λάβει την γνώμη της Επιτροπής και μετά από σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο λαμβάνει απόφαση με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών που απαρτίζεται. Οι όροι της προσχωρήσεως και οι αναγκαίες προσαρμογές στις Συνθήκες που θεμελιώνουν την Ένωση αποτελούν αντικείμενο συμφωνίας μεταξύ των κρατών μελών και του αιτούντος κράτους. Η συμφωνία αυτή υπόκειται στην κύρωση εκ μέρους όλων των συμβαλλομένων κρατών κατά τους Συνταγματικούς κανόνες». Με το άρθρο 49 της ΣΕΕ ορίζεται ότι το ενδιαφερόμενο προς ένταξη κράτος αποστέλλει αίτηση μόνο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και όχι σε κάθε Κοινότητα ξεχωριστά όπως ίσχυε πριν την Συνθήκη του Μάαστριχτ.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετά την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων που αφορούσαν την Συνθήκη του Μάαστριχτ και δεδομένου της αύξησης του αριθμού των ενδιαφερόμενων χωρών προς ένταξη σε αυτήν ξεκίνησε να επεξεργάζεται μια πολιτική διεύρυνσης. Μετά την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης (1991) όλες σχεδόν οι χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης ζήτησαν να ενταχθούν στην Ε.Ε. Ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μάαστριχτ ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να παρουσιάσει έκθεση με τις συνέπειες και τα αποτελέσματα που θα ανέκυπταν από την περαιτέρω διεύρυνση της Ένωσης. Η Επιτροπή -με τότε πρόεδρο της τον J. Delors- υπέβαλλε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έκθεση με τίτλο « Η Ευρώπη και η πρόκληση της διεύρυνσης» η οποία αποτύπωνε ορισμένες βασικές αρχές για μια πολιτική πάνω στο θέμα της διεύρυνσης ενώ περιελάμβανε επίσης κριτήρια και προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί μια χώρα για να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέσω της έκθεσης αυτής της Επιτροπής τίθενται για πρώτη φορά κριτήρια ένταξης, τα οποία διαμορφώθηκαν και έλαβαν την τελική και σημερινή τους μορφή το 1993 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης, τα επονομαζόμενα κριτήρια Κοπεγχάγης και συμπληρώθηκαν περαιτέρω στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης το 1995 και επανελήφθησαν στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λουξεμβούργου το 1997.

2.3 Τα Κριτήρια Κοπεγχάγης

Οι έξι ιδρυτικές χώρες μέλη των Κοινοτήτων κατά την δεκαετία του 1950 είχαν ορίσει με σαφήνεια στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα ότι προϋπόθεση για την ένταξη χώρας στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα ήταν η «ευρωπαϊκότητα» του κράτους.

Μερικά χρόνια αργότερα όμως έγινε φανερό ότι η προϋπόθεση αυτή δεν θα ήταν αρκετή για να την Ευρωπαϊκή Κοινότητα προκειμένου να δεχτεί και να ενσωματώσει στο εσωτερικό της ενδιαφερόμενα υποψήφια κράτη μέλη. Με αφετηρία την Συνθήκη του Μάαστριχτ, οι 12 αρχηγοί κρατών μελών της Ένωσης στην Σύνοδο κορυφής στην Κοπεγχάγη το 1993 συμφώνησαν ότι το υποψήφιο προς ένταξη κράτος εκτός από ευρωπαϊκό οφείλει να πληροί και ορισμένα επιπρόσθετα κριτήρια που έχουν οικονομική και πολιτική διάσταση. Υιοθετήθηκαν αυστηρές προϋποθέσεις για την ένταξη ώστε να διασφαλιστεί ότι τα νέα μέλη γίνονται δεκτά μόνο όταν είναι απολύτως σε θέση να αναλάβουν τις υποχρεώσεις του μέλους της Ε.Ε και αυτό περιλαμβάνει τη συμμόρφωση με όλα τα πρότυπα και τους κανόνες της Ένωσης. Οι προϋποθέσεις - κριτήρια έλαβαν ακόμη πιο ολοκληρωμένη μορφή στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης στα συμπεράσματα του οποίου τονίστηκε ότι πρέπει να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την βαθμιαία, σταδιακή και αρμονική ενσωμάτωση των αιτούντων προς προσχώρηση χωρών.

Το πρώτο - πολιτικό - κριτήριο ορίζει ότι η υποψήφια προς ένταξη χώρα οφείλει να έχει ένα κράτος δικαίου και θεσμική σταθερότητα η οποία θα έχει ως απόρροια μια δημοκρατική έννομη τάξη που θα σέβεται και θα προστατεύει τα ατομικά δικαιώματα αλλά και τα δικαιώματα των μειονοτήτων³⁸. Το πολιτικό κριτήριο πιο συγκεκριμένα, ορίζει ότι οι δημοκρατικές κυβερνήσεις απαιτούν ότι όλοι οι πολίτες της χώρας θα μπορούν να συμμετέχουν, ισότιμα, στις πολιτικές αποφάσεις που παίρνονται σε κάθε κυβερνητικό επίπεδο, από τις τοπικές κοινότητες μέχρι το υψηλότερο εθνικό επίπεδο. Αυτό επίσης απαιτεί ελεύθερες εκλογές με μυστική ψηφοφορία, το δικαίωμα της ίδρυσης πολιτικών κομμάτων χωρίς κανένα εμπόδιο από την χώρα, δίκαιη και ίση πρόσβαση στην ελευθερία του τύπου, καθώς και την ελευθερία της προσωπικής άποψης. Το κράτος δικαίου σημαίνει ότι η εξουσία μπορεί μόνο να ενεργεί σύμφωνα με τους καταγεγραμμένους νόμους, οι οποίοι υιοθετήθηκαν σύμφωνα με κατοχυρωμένες διαδικασίες. Η αρχή θα πρέπει να είναι φύλακας ενάντια σε αυθαίρετους κανόνες σε ατομικές περιπτώσεις. Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα είναι αναφαίρετα και ανήκουν σε όλους τους ανθρώπους. Αν ένα δικαίωμα είναι αναφαίρετο, αυτό σημαίνει ότι δεν παρέχεται, δεν θεωρείται δεδομένο, περιορισμένο,

---

³⁸ Χαρακτηριστικά είναι ορισμένα παραδείγματα χωρών που έχουν υπογράψει ανάλογες συμβάσεις για την προστασία των μειονοτήτων: Ιταλικές και Ουγγρικές μειονότητες στην Σλοβενία, 20 εθνικές μειονότητες αναγνωρίζει η Ρουμανία ενώ Σέρβοι, Κροάτες, Σλοβένοι, Τσέχοι, Σλοβάκοι βρίσκονται στην Αυστρία.

δεν ανταλλάσσεται και δεν ξεπουλιέται. Αυτό περιλαμβάνει το δικαίωμα στη ζωή, το δικαίωμα να διώκεται ποινικώς σύμφωνα με το νόμο που ισχύει την περίοδο της παράβασης, το δικαίωμα να είσαι ελεύθερος από την δουλειά και το δικαίωμα να είσαι ελεύθερος από βασανιστήρια. Η προστασία των μειονοτήτων αναφέρει ότι τα μέλη των εθνικών μειονοτήτων θα πρέπει να είναι ικανά να διατηρήσουν την ξεχωριστή τους κουλτούρα, συμπεριλαμβανομένης της γλώσσας τους χωρίς να χαρακτηρίζονται από διάκριση. Το πρώτο αυτό κριτήριο, ενσωματώθηκε το 1997 με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ στο πρωτογενές Ενωσιακό δίκαιο και μαζί με το άρθρ. 49 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και ορίζεται πλέον ότι το υποψήφιο κράτος πρέπει να είναι πρώτα «ευρωπαϊκό» και ύστερα να σέβεται τις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και του κράτους δικαίου. Οι αρχές αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη και για αυτό το λόγο οι αντίστοιχες κοινωνίες που θα ενσωματωθούν στην Ένωση πρέπει να διέπονται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την δικαιοσύνη και την ισότητα .

Το δεύτερο κριτήριο έχει ως πλαίσιο την οικονομία της υποψήφιας χώρας. Ειδικότερα, αναφέρει ότι το υποψήφιο κράτος πρέπει να δημιουργήσει μια αποτελεσματικά λειτουργούσα οικονομία της αγοράς, η οποία θα εγγυάται την απρόσκοπτη λειτουργία του ανταγωνισμού των συντελεστών της παραγωγής³⁹. Το τρίτο, τέλος, κριτήριο αναφέρεται γενικά και αόριστα στην ικανότητα του υποψηφίου κράτους να αναλάβει όλες τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από την ένταξη. Να αναλάβει, δηλαδή, το σύνολο της κοινοτικής νομοθεσίας και ανάλογα με τα επιμέρους προβλήματα δύναται να διεκδικήσει μικρές ή μεγάλες μεταβατικές περιόδους προσαρμογής στο κοινοτικό κεκτημένο που αριθμεί σήμερα περί τις 90.000 σελίδες νομοθεσίας.

Σύμφωνα με το τρίτο κριτήριο ορίζεται ότι το υποψήφιο προς ένταξη κράτος οφείλει να αναλάβει να εφαρμόσει αποτελεσματικά τις υποχρεώσεις του μέλους, συμπεριλαμβανομένης της προσήλωσης στους στόχους της πολιτικής, οικονομικής

---

³⁹Το 1957 η Κοινότητα των 6 αποτελούνταν από χώρες σχεδόν ομοιόμορφου οικονομικού επιπέδου ενώ το 1992 η Κοινότητα των 12 παρουσίαζε έντονες διαφοροποιήσεις και ανισότητες στα επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με στοιχεία της EUROSTAAT οι 3 από τις 12 χώρες μέλη είχαν κατά κεφαλήν εισόδημα χαμηλότερο από το μέσο εισόδημα της Ένωσης. Βλ. Παναγιώτης Ιωακειμίδης (1996) Η νέα διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα. Ι. Σιδέρης Αθήνα σελ.15

και νομισματικής ένωσης⁴⁰. Παρότι το άρθρο 49 ΣυνθΕΕ θέτει ως μοναδική ουσιαστική προϋπόθεση την «ευρωπαϊκότητα» του υποψήφιου προς ένταξη κράτους, από το άρθρο 6 ΣυνθΕΕ αλλά και από όλη την οικονομία των Συνθηκών, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η υποψήφια χώρα οφείλει να συγκεντρώνει και τα παραπάνω κριτήρια⁴¹. Οι υποψήφιοι και εν δυνάμει υποψήφιοι για ένταξη χώρες λαμβάνουν χρηματοδοτική βοήθεια για να πραγματοποιήσουν τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις μέσω των μηχανισμών οικονομικής βοήθειας.

Εκτός όμως από τις προϋποθέσεις που πρέπει η υποψήφια χώρα μέλος να συγκεντρώνει, οφείλει και η ίδια η Ένωση να πληροί με την σειρά της μια προϋπόθεση που σχετίζεται με την ικανότητα της Κοινότητας να ενσωματώνει νέα μέλη. Στα συμπεράσματα της Συνόδου κορυφής της Κοπεγχάγης είχε σημειωθεί ότι *«Η ικανότητα της Ένωσης να απορροφήσει νέα μέλη χωρίς να επιβραδυνθεί η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, αποτελεί ένα άλλο σημαντικό θέμα που αφορά τόσο την Ένωση όσο και τις υποψήφιοι χώρες»*. Το Συμβούλιο ως τέταρτο κριτήριο προσδιόρισε την ικανότητα της Ένωσης να εξασφαλίσει ότι η διεύρυνση δεν θα πραγματοποιηθεί εις βάρος του οικονομικού και κοινωνικού οικοδομήματος που δημιουργήθηκε κατά τα πενήντα πρώτα έτη της ευρωπαϊκής Κοινότητας. Πρέπει η Ε.Ε να είναι σε θέση να ενσωματώσει τα νέα μέλη και ταυτόχρονα να διατηρεί το δικαίωμα να αποφασίζει πότε είναι έτοιμη να τα αποδεχτεί. Η δυνατότητα της Ε.Ε να λειτουργεί αποτελεσματικά μπορεί και πρέπει να βελτιωθεί περαιτέρω χωρίς όμως να παγώσει και η πολιτική της διεύρυνσης. Η Ένωση μπορεί να συνεχίσει να διευρύνεται μέσω του προσεκτικού χειρισμού της διαδικασίας προσχώρησης. Η ετοιμότητα της έγκειται στην εξασφάλιση της ορθής λειτουργίας των θεσμικών οργάνων της, στην μη αλλοίωση των αποτελεσμάτων των ενωσιακών πολιτικών της και την χρηματοδότηση τους με βιώσιμο τρόπο.

Θα πρέπει να υπάρξει αυστηριοποίηση των κριτηρίων όσον αφορά το υποψήφιο κράτος και όσον αφορά την ίδια την Ένωση, θα πρέπει να είναι ικανή να απορροφήσει νέα κράτη, θεωρούμενο ως απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορεί να ενταχθεί το μέλος. Είναι λογικό να δημιουργούνται τέτοιου είδους προβληματισμοί διότι το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της Ε.Ε σχεδιάστηκε πριν εξήντα περίπου

---

⁴⁰Όπως υπ.33 σελ.12

⁴¹Όπως υπ.2 (σελ.276)

χρόνια και αφορούσε 6 ομοιογενή κράτη της Κεντρικής Ευρώπης και είναι επίσης, λογικό να δημιουργούνται σήμερα αμφιβολίες σχετικά με την αποτελεσματική λειτουργία αλλά και αμφισβητήσεις σχετικά με την επιβίωση της Ένωσης.

2.4 Η περιφερειακή προσέγγιση (1996)

Αναφορικά με τα Βαλκάνια η ιδέα της ομαδοποίησης και διαχωρισμού των κρατών της Δυτικής Βαλκανικής από τα υπόλοιπα κράτη της περιοχής αναπτύχθηκε για πρώτη φορά τον Φεβρουάριο του 1996 όταν το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων της Ε.Ε υιοθέτησε την λεγόμενη "Περιφερειακή Προσέγγιση". Η Ε.Ε αποφάσισε τότε να δώσει περαιτέρω ώθηση στις διμερείς τις σχέσεις με όσα κράτη της Βαλκανικής χερσονήσου δεν είχε ακόμη συνάψει συμφωνίες σύνδεσης. Η Ένωση κάλεσε τα κράτη της Δυτικής Βαλκανικής να καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για τη βελτίωση των μεταξύ τους σχέσεων καθώς και να εργαστούν για την ανάπτυξη της συνεργασίας στην περιοχή, ειδικότερα στους τομείς της ενέργειας, του περιβάλλοντος και των μεταφορών.

Το 1996 είχε καθοριστεί ένα πλαίσιο για τις σχέσεις με τις πέντε χώρες της περιοχής: Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Αλβανία και την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας που έκτοτε μεταμορφώθηκε στη Σερβία και Μαυροβούνιο συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου (σύμφωνα με το ψήφισμα 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών). Η Περιφερειακή Προσέγγιση είχε ως στόχο να οδηγήσει στη σταδιακή εμβάθυνση της συνεργασίας της ΕΕ με τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων καθώς και στην επέκταση της κοινοτικής βοήθειας στην περιοχή.

Η «Περιφερειακή Προσέγγιση» δεν αντιμετωπίστηκε θετικά στα Δυτικά Βαλκάνια. Η Κροατία και η Βοσνία που κλήθηκαν να συμμετάσχουν σε μια διαδικασία εντατικής περιφερειακής συνεργασίας στην οποία θα συμμετείχε και η Σερβία, προέβαλλαν αντιστάσεις. Παράλληλα, η Αλβανία και η ΠΓΔΜ, τα κράτη δηλαδή που είχαν ήδη συνάψει συμφωνίες συνεργασίας με την Ε.Ε, θεώρησαν την ομαδοποίηση τους με τα εμπλεκόμενα μέρη των Γιουγκοσλαβικών πολέμων σαν μια οπισθοδρόμηση στην προσπάθεια τους να αναγνωριστούν ως κράτη υποψήφια για ένταξη στην ΕΕ. Τέλος, η κλιμάκωση της Αλβανό-Σερβικής διένεξης στο Κοσσυφοπέδιο κατά τη διάρκεια του 1998 κατέδειξε την ανεπάρκεια της Περιφερειακής Προσέγγισης για τη

σταθεροποίηση των Βαλκανίων. Συνεπώς, στις 26 Μαΐου του 1999, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε την αντικατάσταση της Περιφερειακής Προσέγγισης από τη "Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης"⁴².

2.5 Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί μια ένωση κρατών σε πολιτικό, οικονομικό και εμπορικό επίπεδο και μία κοινότητα αξιών. Η πορεία προς την Ευρώπη απαιτεί να γίνουν σωστά βήματα ακολουθώντας αυτά τα πρότυπα. Το έργο της Σύνδεσης και Σταθεροποίησης της Ε.Ε έχει ως στόχο να προετοιμάσει το έδαφος ώστε να πραγματοποιηθούν αυτά τα βήματα. Καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί μια Κοινότητα αξιών κρίνει απαραίτητο οι χώρες μέλη της να διέπονται από αποτελεσματικούς δημοκρατικούς θεσμούς που θα εγγυώνται «ελεύθερες» και δίκαιες εκλογές και η Δημόσια Διοίκηση της χώρας οφείλει να υπηρετεί τους νόμους και να βρίσκεται στο πλευρό των πολιτών χωρίς να κάνει διακρίσεις.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 26.5.1999 με ανακοίνωση που εξέδωσε πρότεινε την Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης(ΔΣΣ) για τις χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης –Αλβανία, Βοσνία Ερζεγοβίνη, Κροατία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Σερβία, Μαυροβούνιο. Η ΔΣΣ αποτελεί το ειδικό στρατηγικό πλαίσιο που στηρίζει τη βαθμιαία προσέγγιση των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων με την Ε.Ε και βασίζεται σε διμερείς συμβατικές σχέσεις. Στην περίπτωση των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων προβλέφθηκαν πρόσθετοι όροι για την προσχώρηση, με την διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, κυρίως όσον αφορά την περιφερειακή συνεργασία και τις σχέσεις καλής γειτονίας. Η διαδικασία βοηθά τις ενδιαφερόμενες χώρες αναπτύξουν την ικανότητά τους να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν τη νομοθεσία της ΕΕ , καθώς και ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα . Βασίζεται σε μια στενότερη συνεργασία με την ΕΕ προσφέροντας ένα μείγμα από εμπορικές παραχωρήσεις , οικονομική και χρηματοδοτική βοήθεια και πολιτικό διάλογο. Οι στόχοι που διαθέτει είναι η πολιτική σταθεροποίηση των χωρών, η ταχεία μετάβαση στην οικονομία της αγοράς και η προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας. Κάθε χώρα προχωράει σταθερά προς την ένταξη στην ΕΕ, εφόσον

---

⁴² Ν. Τζιφάκης. Ομιλία για την εκδήλωση του κέντρου ενημέρωσης και προώθησης Κοινοτικών και Αναπτυξιακών προγραμμάτων στο ΕΒΕΑ. 30.5.2012

εκπληρώνει τις υποχρεώσεις της στο πλαίσιο της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης . Η Επιτροπή αξιολογεί την πρόοδο που έχει σημειωθεί στις ετήσιες εκθέσεις προόδου που δημοσιεύονται κάθε Φθινόπωρο⁴³.

Οι συμβατικές σχέσεις λαμβάνουν εν συνεχεία τη μορφή Συμφωνιών Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ). Αυτές προβλέπουν την πολιτική και οικονομική συνεργασία και τη δημιουργία ζωνών ελευθέρων συναλλαγών με τις ενδιαφερόμενες χώρες. Με βάση τις κοινές δημοκρατικές αρχές, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου, κάθε Συμφωνία θεσπίζει μόνιμες δομές συνεργασίας⁴⁴. Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης έχει ως στόχο να οδηγήσει, την περιοχή των Βαλκανίων και κάθε χώρα που ανήκει σε αυτήν, πλησιέστερα στην προοπτική πλήρους ενσωμάτωσης στην δομή της Ένωσης. Οι συμφωνίες είναι προσαρμοσμένες στα μέτρα των παραπάνω χωρών ενώ το χρονοδιάγραμμα έναρξης των διαπραγματεύσεων τροποποιείται ανάλογα με την πρόοδο που έχει επιτύχει η κάθε χώρα στους στόχους που της έχουν τεθεί. Οι μηχανισμοί των ΣΣΣ θέτουν τις προτεραιότητες για τις μεταρρυθμίσεις και το σχήμα τους σύμφωνα με τις βέλτιστες πρακτικές της Ε. Ε παρακολουθώντας τη συνολική εφαρμογή τους ώστε να βοηθήσουν στην επίλυση των προβλημάτων. Η πλήρης και αποτελεσματική εφαρμογή των ΣΣΣ αποτελεί προϋπόθεση για οποιαδήποτε περαιτέρω αξιολόγηση από την ΕΕ για τις προοπτικές ένταξης της χώρας .

Η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης αποτελεί μέρος της κοινής στρατηγικής της Ε.Ε προς τα δυτικά βαλκάνια όπως προήγγειλε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βιέννης (Δεκέμβριος 1998)⁴⁵. Οι ΣΣΣ αποτελούν απάντηση στα συμπεράσματα του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων της 8^{ης} και 26^{ης} Απριλίου, και της 17^{ης} Μαΐου 1999, και στην προταθείσα διατύπωση του Συμφώνου Σταθερότητας για τη Νοτιανατολική Ευρώπη που εξέδωσε το Συμβούλιο στις 17 Μαΐου 1999. Και οι πέντε χώρες Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και Αλβανία ήταν, καταρχάς, επιλέξιμες. Οι συμφωνίες ήταν προσαρμοσμένες στα μέτρα της κάθε χώρας σύμφωνα με τις ιδιαίτερες περιστάσεις που είχε ξεχωριστά η καθεμία. Καθώς νομικά προβλέπεται οι ΣΣΣ να επικυρωθούν από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, η περίοδος μεταξύ της υπογραφής και της έναρξης ισχύος τους μπορεί να διαρκέσει αρκετά

⁴³ http://ec.europa.eu/enlargement/policy/steps-towards-joining/index_en.htm

⁴⁴ <http://www.europarl.europa.eu/>

⁴⁵ Δελτίο Τύπου Ευρωπαϊκής Επιτροπής IP/99/350

χρόνια. Το εμπόριο⁴⁶, όμως, και οι εμπορικές πτυχές της ΣΣΣ εισέρχονται γενικά γρήγορα σε ισχύ μετά την υπογραφή, διότι το εμπόριο ανήκει στις «αποκλειστικές» αρμοδιότητες της Ε.Ε.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, εστιάζει τη δράση της στην ενίσχυση της σταθερότητας της πολιτικής δομής, στη διατήρηση του κράτους δικαίου, στην αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης και στη βιωσιμότητα της κοινωνίας των πολιτών της Βαλκανικής περιοχής. Παρέχει βοήθεια για τη δημιουργία θεσμών, για την αύξηση της αποτελεσματικότητας στον τομέα της εφαρμογής της νομοθεσίας, των ελέγχων στα σύνορα για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της δωροδοκίας, μεταξύ άλλων με «αδελφοποίηση» με εθνικές διοικήσεις. Η Επιτροπή, σε στενή συνεργασία με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παρακολουθεί τις μακροοικονομικές εξελίξεις και εμβαθύνει τον μακροοικονομικό της διάλογο με τις εν λόγω χώρες και μεριμνά ώστε να δημιουργηθεί το κατάλληλο κλίμα για ροή ιδιωτικών επενδύσεων. Χαρακτηριστικό είναι ότι το 1999, η χρηματοδοτική βοήθεια στις χώρες της Περιφερειακής Συνεργασίας στα Βαλκάνια έφτασε τα 700 εκατομμύρια ευρώ. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με την σειρά του, συμμετέχει πλήρως στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, καθώς η συναίνεσή του είναι απαραίτητη για την ολοκλήρωση όλων των ΣΣΣ⁴⁷.

2.6 Η λήψη αποφάσεων για την προσχώρηση κράτους στην Ε.Ε

Για να συντελεστεί η προσχώρηση των χωρών στην ΕΕ χώρες πρέπει να πληρούν τα κριτήρια της Κοπεγχάγης προκειμένου το κράτος να αναγνωριστεί, αρχικά, ως υποψήφιο. Μια χώρα που πληροί τις προϋποθέσεις προσχώρησης και επιθυμεί να ενταχθεί στην ΕΕ απευθύνει την αίτησή της στο Συμβούλιο, καθώς οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις δεν μπορούν να ξεκινήσουν μέχρι να συμφωνήσουν όλες οι κυβερνήσεις της Ε.Ε με τη μορφή μιας ομόφωνης απόφασης του Συμβουλίου της Ένωσης, σχετικά με το πλαίσιο των συζητήσεων με την υποψήφια χώρα. Κάθε σημαντική απόφαση λαμβάνεται από το Συμβούλιο, με ομοφωνία, από την έναρξη των διαπραγματεύσεων μέχρι την ολοκλήρωσή τους. Το Συμβούλιο εν συνεχεία,

---

⁴⁶ Το εμπορικό σκέλος κάθε ΣΣΣ αποτελεί Ενδιάμεση Συμφωνία και δεν απαιτεί κύρωση από τα εθνικά Κοινοβούλια.

⁴⁷ άρθρο 218 παράγραφος 6 της ΣΛΕΕ.

καλεί την Επιτροπή να υποβάλει γνώμη σχετικά, ενώ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρέπει να ενημερωθεί για την ύπαρξη της συγκεκριμένης αίτησης. Σε περίπτωση θετικής γνώμης της Επιτροπής, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μπορεί να λάβει απόφαση ομόφωνα αν πρέπει να χορηγήσει το καθεστώς υποψήφιας χώρας στην αιτούσα χώρα.

Για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η Επιτροπή αποτελεί το θεσμικό όργανο που υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο τακτικές εκθέσεις που αφορούν την πρόοδο στο πεδίο εφαρμογής των παραπάνω κριτηρίων της υπό ένταξης χώρας ενώ αντίστοιχα, για το υποψήφιο κράτος αποτελεί το μέσο που δίδει πρόσθετη καθοδήγηση. Οι προτεραιότητες των διαπραγματεύσεων καθορίζονται στο πλαίσιο ευρωπαϊκής εταιρικής σχέσης για το συγκεκριμένο κράτος, με την Επιτροπή να συντάσσει τακτικά εκθέσεις προόδου⁴⁸. Πριν την έναρξη των διαπραγματεύσεων, η Επιτροπή υποβάλλει έκθεση αναλυτικής εξέτασης του συνόλου της νομοθεσίας της Ε.Ε («κοινοτικό κεκτημένο») το οποίο έχει διαιρεθεί σε 35 κεφάλαια ανά τομέα πολιτικής («Screening») στην ενδιαφερόμενη για ένταξη χώρας. Η Επιτροπή προβαίνει σε λεπτομερή εξέταση, μαζί με την υποψήφια χώρα, σε κάθε τομέα πολιτικής – κεφάλαιο, για να καθορίσει την ετοιμότητα του κράτους. Τα ευρήματα καθώς και η πρόοδος που εντοπίστηκαν από το κάθε κεφάλαιο, υποβάλλονται από την Επιτροπή στα κράτη μέλη με τη μορφή έκθεσης ελέγχου (Screening report). Τα συμπεράσματα της εκάστοτε έκθεσης αποτελούν την σύσταση της Επιτροπής είτε για την άμεση έναρξη των διαπραγματεύσεων, είτε για να απαιτήσει ορισμένες περαιτέρω μεταρρυθμίσεις. Βάσει της σύστασης της Επιτροπής, το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα σχετικά με το αν θα ανοίξει το εκάστοτε διαπραγματευτικό κεφάλαιο ή όχι. Από την πλευρά του το ίδιο το κράτος καταθέτει σχέδιο δράσης και χρονοδιάγραμμα αναβάθμισης στους διοικητικούς μηχανισμούς και ένα Εθνικό πρόγραμμα υιοθέτησης του Ευρωπαϊκού κεκτημένου. Όταν επιτυγχάνεται η πρόοδος που κρίνεται ικανοποιητική, η Επιτροπή μπορεί να εισηγηθεί το «προσωρινό κλείσιμο» ενός κεφαλαίου. Το Συμβούλιο αποφασίζει εκ νέου με ομοφωνία. Καμία διαπραγμάτευση και κανένα επιμέρους κεφάλαιο δεν «κλείνει» μέχρι κάθε κυβέρνηση της Ε.Ε να είναι ικανοποιημένη με την πρόοδο του υποψηφίου κράτους στον τομέα της πολιτικής, που παρουσιάστηκε από τις εκθέσεις της Επιτροπής. Η όλη

---

⁴⁸Οι γενικές εκθέσεις παρακολούθησης αξιολογούν την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στις υπό προσχώρηση χώρες σε όλους αυτούς τους τομείς, μετά την υπογραφή της συνθήκης προσχώρησης. Οι εκθέσεις επισημαίνουν τα κυριότερα επιτεύγματα αλλά και τις αδυναμίες που εξακολουθούν να υπάρχουν.

διαδικασία διαπραγμάτευσης ολοκληρώνεται οριστικά όταν και κάθε κεφάλαιο έχει κλείσει.

Η σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁴⁹ και η ομόφωνη έγκριση του Συμβουλίου είναι απαραίτητες προκειμένου να υπογραφεί η συνθήκη. Αφού τελικά υπογραφεί, η συνθήκη υποβάλλεται σε όλα τα συμβαλλόμενα κράτη προς επικύρωση, σύμφωνα με τους συνταγματικούς τους κανόνες (δηλαδή ανάλογα με την εθνική νομοθεσία όλων των κρατών μελών της Ε.Ε να εγκριθεί από το Κοινοβούλιο ή μέσω δημοψηφίσματος)⁵⁰. Ο ρυθμός των διαπραγματεύσεων εξαρτάται από την ταχύτητα των μεταρρυθμίσεων και την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με την κοινοτική νομοθεσία σε κάθε κράτος. Η διάρκεια των μεταρρυθμίσεων μπορεί να ποικίλλει και δεν αποτελεί εγγύηση το γεγονός ότι δύο χώρες που ξεκινούν μαζί την διαπραγματευτική διαδικασία για ένταξη να την ολοκληρώσουν και ταυτόχρονα.

Οι συμφωνίες προσχώρησης είναι πολύ συνοπτικά διατυπωμένες και συνοδεύονται από την «πράξη περί των όρων προσχωρήσεως». Σε αυτήν περιέχονται οι όροι και οι προϋποθέσεις ένταξης, όλες τις μεταβατικές ρυθμίσεις και προθεσμίες, καθώς και λεπτομέρειες των οικονομικών ρυθμίσεων και τυχόν ρήτρες διασφάλισης, διάφορα παραρτήματα και πρωτόκολλα. Το κράτος γίνεται πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με την ημερομηνία που ορίζεται στην Συνθήκη προσχώρησης. Στο μεσοδιάστημα αυτό επωφελείται από ένα ειδικό καθεστώς του ενεργού παρατηρητή με το οποίο είναι σε θέση να εκφέρει απόψεις για τα σχέδια προτάσεων της Ε.Ε, ανακοινώσεις, συστάσεις ή πρωτοβουλίες χωρίς να μπορεί, όμως, να ψηφίζει.

Οι υποψήφιες και εν δυνάμει υποψήφιες για ένταξη χώρες λαμβάνουν χρηματοδοτική βοήθεια για να πραγματοποιήσουν τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Οι περισσότερες υποψήφιες και εν δυνάμει υποψήφιες για ένταξη χώρες μπορούν επίσης να συμμετέχουν σε Ενωσιακά προγράμματα όπως το Erasmus και το Erasmus Mundus για φοιτητές.

---

⁴⁹Το Κοινοβούλιο διατυπώνει τις θέσεις του υπό μορφή ετήσιων ψηφισμάτων που ανταποκρίνονται στις τελευταίες εκθέσεις προόδου της Επιτροπής για τις υποψήφιες και εν δυνάμει υποψήφιες χώρες. Ακόμα, το Κοινοβούλιο διατηρεί τακτικές διμερείς σχέσεις με τα κοινοβούλια των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων μέσω των αντιπροσωπειών του, οι οποίες συναντώνται με τους ομολόγους τους μία ή δύο φορές το χρόνο για να συζητήσουν θέματα σχετικά με την ΔΣΣ και τη διαδικασία ένταξης στην ΕΕ.

⁵⁰http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.5.1.html.

Συμπεράσματα

Η πολιτική της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξελίχθηκε μαζί με την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην αρχή της δημιουργίας, η πολιτική της ενσωμάτωσης νέων χωρών βρισκόταν στα πρώιμα στάδια της καθώς προβλεπόταν μονάχα με την ύπαρξη ενός άρθρου (ΣυνθΕΟΚ 237) που όριζε την ένταξη κάθε ευρωπαϊκού κράτους που επιθυμούσε και μπορούσε να υπάρξει στις δομές των Κοινοτήτων. Με την πάροδο των χρόνων και την προσέγγιση νέων χωρών προς την Ένωση τέθηκαν αυστηρότερα κριτήρια τα οποία όριζαν μια σειρά μεταρρυθμίσεων που όφειλε μια χώρα να εφαρμόσει για να ενταχθεί στον Θεσμό. Η Ένωση εφαρμόζει ένα σύνολο από διαδικασίες έγκρισης που εξασφαλίζουν ότι τα νέα μέλη θα γίνονται δεκτά μόνο όταν κατορθώσουν να αποδείξουν ότι μπορούν να αποτελέσουν πλήρη μέλη. Θέτοντας κριτήρια και προϋποθέσεις βοηθούσε τα κράτη μέλη να αναμορφώσουν και να βελτιώσουν τις αρχές και τις αξίες τους ενώ ταυτόχρονα και η Ε.Ε με τα κριτήρια αυτά προετοιμάζονταν από την πλευρά της να δεχθεί νέα μέλη για να επιτευχθεί η συνοχή και η αρμονία στα θεμέλια της. Οι μεταρρυθμίσεις πραγματοποιούνται στο πλαίσιο των κριτηρίων της Κοπεγχάγης που είναι τρία στο σύνολο τους. Για τα Δυτικά Βαλκάνια, η Ε.Ε συμπεριέλαβε επιπρόσθετους όρους που αφορούν την περιφερειακή συνεργασία και τις σχέσεις καλής γειτονίας για να τονώσει την αλληλεγγύη και την συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων πλευρών.

Σήμερα, διακρίνεται μια «κόπωση» από μεριάς της Ένωσης να προχωρά με την ίδια ορμή τις διαδικασίες της διεύρυνσης και αυτό γιατί η κατάσταση είναι πολύ διαφορετική απ' ότι παλαιότερα. Στα κράτη μέλη συγκαταλέγονται, σήμερα, πλούσια αλλά και φτωχά κράτη, άλλα με βιομηχανική και άλλα με γεωργική παραγωγή, άλλα μεγάλα και άλλα μικρότερα σε έκταση. Πρέπει να γίνουν αλλαγές που θα λύσουν το πρόβλημα της αποτελεσματικής λειτουργίας της ένωσης με 30 και περισσότερα χώρες μέλη.

Κεφάλαιο 3

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Βαλκάνια

Τα Βαλκάνια βρίσκονται γεωγραφικά στην νοτιοανατολική Ευρώπη και αποτελούν μια περιοχή η οποία καλύπτει 550.000 χλμ² και ο πληθυσμός της αγγίζει τα 53 εκατομμύρια. Το όνομα της περιοχής αντλείται από τα Βαλκάνια όρη⁵¹ ή οροσειρά του Αίμου που διατρέχουν την περιοχή από το κέντρο της Βουλγαρίας έως την ανατολική Σερβία⁵². Παρότι τα Βαλκάνια είναι ένας γεωγραφικά περιορισμένος χώρος συγκεντρώνει πολλές εθνότητες και 12 κράτη. Τα κράτη που βρίσκονται στα Βαλκάνια είναι η Αλβανία, η Βουλγαρία, η Βοσνία Ερζεγοβίνη, η Ελλάδα, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Κροατία, το Κόσοβο⁵³, η Σλοβενία, η Ρουμανία, η Τουρκία και η Σερβία. Οι κύριες θρησκείες της περιοχής είναι ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός, ο Καθολικισμός και ο Ισλαμισμός. Ασκείται μια ποικιλία διαφορετικών παραδόσεων της κάθε πίστης, με κάθε μία από τις ορθόδοξες χώρες να έχει την εθνική της εκκλησία. Τα κράτη αυτά κουβαλάνε μια βαριά ιστορία γεμάτη πολέμους και εξεγέρσεις, που φτάνουν μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι οποίες είχαν κόστος σε ανθρώπινες ζωές και ως αποτέλεσμα να αντιμετωπίζονται παγκοσμίως με επιφυλακτικότητα και καχυποψία.

Κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα οι Βαλκανικοί λαοί κατόρθωσαν να βάλουν τέλος στην Οθωμανική κυριαρχία, που βίωνε την παρακμή της, με επαναστάσεις ενώ ταυτόχρονα ξεκίνησαν διμερείς διενέξεις για να καθορίσουν τα σύνορα των νεοσύστατων κρατών τους. Οι διενέξεις οδήγησαν στους λεγόμενους δύο «Βαλκανικούς πολέμους» που τερματίστηκαν το 1913 με τις Μεγάλες Δυνάμεις (Αγγλία, Ιταλία, Γαλλία, Γερμανία, Αυστρία και Ρωσία) να μεσολαβούν για τον καθορισμό των Βαλκανικών συνόρων, με

---

⁵¹ Από την τουρκική λέξη «μπαλκάν» *balkan* = όρος ή υψηλή δασώδης οροσειρά. Τα Βαλκάνια αναφέρονται ως βαλκανική χερσόνησος ή χερσόνησος του Αίμου, καθώς περιβάλλονται από την Αδριατική, το Ιόνιο, το Αιγαίο, τον Μαρμαρά και τη Μαύρη θάλασσα, νοτιοδυτικά, νότια και νοτιοανατολικά. Ενώ δεν είναι ένα πρότυπο χερσονήσου δεδομένου ότι δεν έχει κάποιο ισθμό να τη συνδέει με την ηπειρωτική Ευρώπη

⁵² <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CE%B1%CE%BB%CE%BA%CE%AC%CE%BD%CE%B9%CE%B1>

⁵³ Ο χαρακτηρισμός δεν τίθεται ως προς το καθεστώς, είναι σύμφωνος με την ΑΣΑΗΕ 1244/1999 και την γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου για τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσόβου.

πρόσχημα την κατάπαυση των εχθροπραξιών με συνομολόγηση συνθήκης ειρήνης και τερματισμού του πολέμου. Στις 30.5.1913 υπογράφηκε η Συνθήκη του Λονδίνου με την οποία ορίζονταν τα σύνορα για κάθε χώρα. Η κατάληξη αυτή όμως των γεγονότων δεν φάνηκε να θέτει τέλος στις περιπέτειες των βαλκανικών κρατών καθώς αμέσως μετά ακολούθησαν ο Α΄ και ο Β΄ παγκόσμιος πόλεμος που αναζωπύρωσαν ξανά την βασική αιτία των Βαλκανικών διενέξεων, που ήταν οι εθνικιστικές τάσεις, οι οποίες είναι αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτικής ζωής σε ολόκληρη την Βαλκανική χερσόνησο εδώ και ενάμιση αιώνα.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οι συνεχείς αλυσιδωτές κρίσεις και οι διμερείς διαφωνίες είχαν ως αποτέλεσμα των θάνατο ανθρώπων, των διωγμό πολιτών από τις εστίες τους και την καταστροφή των μέσων παραγωγής και των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών που είχαν τα κράτη. Λόγω της πολιτικής αυτής αστάθειας και της μειωμένης οικονομικής ανάπτυξης τα Βαλκάνια δεν είχαν συμπεριληφθεί στις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για πολλά χρόνια. Το πιο φιλόδοξο όμως εγχείρημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η προσπάθεια της να ενώσει την Ευρωπαϊκή ήπειρο που είχε διαιρεθεί μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο. Το εγχείρημα αυτό δεν μπορεί παρά να εμπεριέχει μέσα του και τα Βαλκάνια που αποτελούν συστατικό στοιχείο της Ευρώπης και η ενοποίηση θα επιτευχθεί όταν και τα κράτη που βρίσκονται εκεί αποτελέσουν μέρος της Ένωσης.

Η διαδικασία της διεύρυνσης συνιστά μια ιστορική επιλογή της Ε.Ε που δεν μπορεί να αρνηθεί, για αυτό και έχει στρέψει την διευρυνσιακή της πολιτική, πλέον, στην βαθμιαία ενσωμάτωση των εναπομεινάντων χωρών των Βαλκανίων που δεν ανήκουν στην Ενωσιακή οικογένεια. Η αφετηρία αυτών των σχέσεων σηματοδοτείται επίσημα το 1981 με την είσοδο της Ελλάδας στις -τότε- Ευρωπαϊκές Κοινότητες, ενώ το 2004 εντάσσεται η Σλοβενία, το 2007 η Βουλγαρία με την Ρουμανία και η τελευταία βαλκανική χώρα που ενσωματώθηκε στην Ένωση ήταν η Κροατία το 2013.

Η πρώτη πρόκληση που κλήθηκε να αντιμετωπίσει η Ε.Ε στα Βαλκάνια ήταν η περίπτωση της Γιουγκοσλαβικής κρίσης, μέλη της οποίας ήταν η πλειοψηφία των βαλκανικών κρατών. Η κρίση στην Γιουγκοσλαβία αποτέλεσε σύγκρουση εθνικιστικών, θρησκευτικών και προσωπικών διαφορών ανάμεσα στις ομόσπονδες δημοκρατίες που αποτελούσαν την Γιουγκοσλαβία⁵⁴. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αντέδρασε άμεσα, συνεκτικά αλλά μόνο σε ορισμένο βαθμό αποτελεσματικά. Η Κοινότητα αντιμετώπισε την κατάσταση συνεκτικά ως ενιαίο σύνολο με κοινή θέση αλλά δεν μπόρεσε να διαχειριστεί την κρίση επιφέροντας ειρηνική διευθέτηση γιατί δεν κατάφερε να αποτρέψει την αιματοχυσία⁵⁵. Ο πόλεμος της Γιουγκοσλαβίας δεν μπορεί να χρεωθεί ή να βαρύνει την Ένωση και αυτό διότι δεν συντελέστηκε στην κοινοτική περιοχή αλλά ούτε διέθετε η Κοινότητα τους μηχανισμούς ώστε να αποτρέψει τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν. Είναι γεγονός, όμως, ότι ευθύς εξαρχής η κρίση αναγνωρίστηκε πως ανήκει στην περιοχή ευθύνης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και ότι αποτελούσε ένα «ευρωπαϊκό πρόβλημα» που απαιτούσε «ευρωπαϊκές λύσεις» και «ευρωπαϊκή διαχείριση»⁵⁶. Για αυτό τον λόγο μετά την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και την παύση των εχθροπραξιών η Κοινότητα ανέλαβε να ενισχύσει οικονομικά τα νεοσύστατα κράτη. Πλέον η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να αντιμετωπίσει μια σειρά από προκλήσεις στα νέα δεδομένα που έχουν δημιουργηθεί και να έχει μια ευεργετικότερη παρουσία 25 χρόνια μετά, μέσω της

---

⁵⁴Όπως υπ.9 (σελ15)

⁵⁵Οι αγνοούμενοι από τις συγκρούσεις της δεκαετίας του 1990 εξακολουθούν να αποτελούν ανθρωπιστική ανησυχία στα Δυτικά Βαλκάνια. Συνολικά 11.155 άτομα αγνοούνται, σύμφωνα με τη Διεθνή Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού (ΔΕΕΣ). Από αυτά, 7.282 υποθέσεις αφορούν τη σύγκρουση στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, 2.163 στη σύγκρουση στην Κροατία και 1.710 τη σύγκρουση στο Κοσσυφοπέδιο. Η Διακρίβωση της τύχης των αγνοουμένων παραμένει ζωτικής σημασίας για την συμφιλίωση και τη σταθερότητα στην περιοχή. Απαιτείται μεγαλύτερη πολιτική δέσμευση και ανανεωμένες προσπάθειες από όλες τις πλευρές.

⁵⁶Παναγιώτης Ιωακειμίδης (1992) «Η Ευρώπη σε αναζήτηση νέας αρχιτεκτονικής» σελ 118. Θεμέλιο, Αθήνα

πολιτικής της διεύρυνσης, ώστε να φέρει εγγυήσεις για το θετικό μέλλον της περιοχής.

Το πεδίο των μεταρρυθμίσεων στα Βαλκάνια αφορά την διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών, το σεβασμό του κράτους δικαίου, την ενίσχυση των διοικητικών τους ικανοτήτων καθώς και της ικανότητάς τους να εφαρμόζουν και να επιβάλλουν τη νομοθεσία και τις μεταρρυθμίσεις, μεγαλύτερη συμβολή στη συμφιλίωση στην περιοχή, εντονότερη καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της ανταγωνιστικότητας των βιομηχανιών τους.⁵⁷

3.1 Οι Βαλκανικές χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για 25 σχεδόν χρόνια από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας η μοναδική «βαλκανική παρουσία» στην ενοποιημένη Ευρώπη ήταν αυτή της Ελλάδας. Η συμμετοχή κι άλλων βαλκανικών χωρών πραγματοποιήθηκε μετά το 2004 και σηματοδότησε την πρόοδο της δημοκρατίας στην περιοχή, την ενίσχυση της ειρήνης, την ενδυνάμωση του διεθνούς ρόλου της Ένωσης τόσο σε πολιτικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο και κυρίως επεσήμανε ότι η πολιτισμική διαφορετικότητα δεν αποτελεί έννοια αποτρεπτική έναντι της πολιτικής ενότητας. Η Ε.Ε κλήθηκε να συντελέσει θεσμικό επαναπροσδιορισμό και να αναδιατάξει το σύστημα της Ευρωπαϊκής συνεργασίας προκειμένου να δεχτεί τα νέα μέλη της. Η παρουσία της Ελλάδας, της Σλοβενίας, της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας και της Κροατίας στην Ένωση αποτελεί το θετικό παράδειγμα για τις γειτονικές χώρες που επιθυμούν να χαράξουν τα δικά τους βήματα προς την ευρωπαϊκή προοπτική. Η διεύρυνση που πραγματοποιείται στην βαλκανική περιοχή δείχνει ότι τα κράτη που ανήκουν εκεί βγαίνουν σταδιακά από την περιθωριοποίηση της Ε.Ε και γίνονται κομμάτι του πιο αξιόπιστου διεθνή παράγοντα σταθερότητας και ανάπτυξης, διασφαλίζοντας στην περιοχή τις κοινωνικοοικονομικές σχέσεις. Είναι αρκετά σημαντικό να τονιστεί ότι η είσοδος στην Ε.Ε των νέων κρατών μελών δεν γίνεται μαζί με τα προβλήματα τους αλλά αυξάνεται η ικανότητα τους σε επίλυση τους χάρη στους αναμορφωτικούς κανόνες που έχει η Ε.Ε και στο πνεύμα καλής γειτονίας που προωθεί. Τα παραπάνω

---

⁵⁷http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/7/25/03/?lang=gr&all=1&s=1&e=10

κράτη συμμορφώθηκαν και εκσυγχρονίστηκαν σε πολλούς τομείς και αποδεικνύουν ότι το παρελθόν μιας χώρας δεν μπορεί να υποθηκεύσει το μέλλον της.

3.1.1 Η Ελλάδα

Η Ελλάδα βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο της Ευρώπης και στο νοτιότερο άκρο της Βαλκανικής χερσονήσου. Συνορεύει στα βορειοδυτικά με την Αλβανία, στα βόρεια με την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και τη Βουλγαρία ενώ στα βορειοανατολικά με την Τουρκία. Η χώρα έγινε ανεξάρτητο κράτος το 1830, μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης -τότε Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων- το 1981, της Ευρωζώνης το 2001, του NATO το 1952 και ιδρυτικό μέλος του ΟΗΕ – 1945⁵⁸. Τέλος, η χώρα έχει 21 μέλη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Η Ελλάδα αποτελεί την πρώτη χώρα των Βαλκανίων που έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ, συγκεντρώνει άλλη μια πρωτιά καθώς ήταν και το πρώτο κράτος που προέβη σε Συμφωνία Σύνδεσης με την Κοινότητα ως «τρίτη χώρα». Ειδικότερα, με βάση το άρθρο 238 της ΕΟΚ η Κοινότητα εγκαινίασε τον θεσμό της σύνδεσης (association), δηλαδή, την σύναψη συμφωνιών σύνδεσης με χώρες μη μέλη ή αλλιώς «τρίτες χώρες». Με βάσει αυτές τις ρυθμίσεις η Ελλάδα ζήτησε το 1959 σύνδεση με την ΕΟΚ όπου τελικά στις 9.7.1961⁵⁹ υπογράφηκε και επίσημα η Συμφωνία Σύνδεσης των Αθηνών. Η συμφωνία περιείχε 77 άρθρα και επιπλέον 20 πρωτόκολλα και 9 δηλώσεις, χωρισμένες σε 3 παραρτήματα, που αποτέλεσαν μαζί με 4 πίνακες το σύνολο των κειμένων της συμφωνίας. Η συμφωνία αυτή αποτελούσε και για τις δύο πλευρές ένα στάδιο προετοιμασίας για την ένταξη της Ελλάδας στις Κοινότητες. Το άρθρο 72 της Συμφωνίας προέβλεπε *«Όταν η λειτουργία της Συμφωνίας Σύνδεσης επιτρέψει την αποδοχή από πλευράς Ελλάδας του συνόλου των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Συνθήκη εγκαθίδρυσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας τα συμβαλλόμενα μέρη θα εξετάσουν την δυνατότητα προσχώρησης της Ελλάδας στην Κοινότητα»*⁶⁰

⁵⁸<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1>

⁵⁹ΕΕ 1963, σελ. 294

⁶⁰<http://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html?ojYear=1961>

Η Συμφωνία Σύνδεσης απέβλεπε σε μεταβατική περίοδο συνολικής διάρκειας 20 ετών, στο διάστημα των οποίων προβλεπόταν η κατάργηση στην Ελλάδα των εισαγωγικών δασμών και όλων των περιοριστικών μέτρων σε βάρος της ελεύθερης κυκλοφορίας βιομηχανικών προϊόντων των Κοινοτικών χωρών. Αντίστοιχα, τα μέλη της Κοινότητας θα καταργούσαν δασμούς και περιοριστικά μέτρα σε βάρος των ελληνικών προϊόντων σε διάστημα δώδεκα ετών. Η Ελλάδα επιφορτιζόταν με την υποχρέωση να υιοθετήσει σταδιακά το κοινό εξωτερικό δασμολόγιο της ΕΟΚ σχετικά με εισαγόμενα βιομηχανικά αγαθά από τρίτες χώρες και να αποδεχθεί, υπό έκτακτες περιστάσεις, ρήτρες διασφάλισης για τη μεταβατική περίοδο. Στον τομέα της γεωργίας, η Κοινότητα καταργούσε αυτόματα τους δασμούς στα κύρια εξαγωγίμα ελληνικά προϊόντα ενώ παράλληλα, καθοριζόταν η διαδικασία για την εναρμόνιση της αγροτικής πολιτικής της Ελλάδας με την Κοινή Αγροτική Πολιτική της Κοινότητας (ΚΑΠ) κατά την επικείμενη εφαρμογή της κατά προϊόν, ώστε να εξασφαλισθεί η ισότητα στη μεταχείριση των προϊόντων των κρατών μελών και των παρεμφερών ελληνικών προϊόντων στις αγορές των συμβαλλομένων μερών. Η οικονομική βοήθεια προς την Ελλάδα, υπό μορφής δανείου από την Ευρωπαϊκή τράπεζα Επενδύσεων, ανερχόταν σε 125 εκατομμύρια δολάρια για περίοδο πέντε ετών⁶¹. Την 1^η Ιανουαρίου 1981, έπαυσε η ισχύς της Συμφωνίας σύνδεσης αφού η χώρα τελικώς έγινε πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

Η Συμφωνία Σύνδεσης της Ελλάδας με την Κοινότητα είχε διακοπεί κατά την διάρκεια της στρατιωτικής δικτατορίας(1967-1974) και έναν χρόνο μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας και την επαναφορά της ομαλότητας στην χώρα, υποβλήθηκε αίτηση προσχώρησης στις 12.6.1975 με βάση το άρθρο 237 της ΣυνθΕΟΚ. Με την αίτηση αυτή η Ελλάδα στόχευε στην εδραίωση του Δημοκρατικού καθεστώτος, την ενίσχυση της διεθνούς θέσης της έναντι της Τουρκίας και τον εκσυγχρονισμό της οικονομικής πολιτικής της. Η πορεία της ελληνικής αίτησης για ένταξη στην ΕΟΚ δεν ήταν εύκολη. Η θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο αίτημα ήταν, αρχικά, αρνητική και οι λόγοι ήταν οικονομικοί και πολιτικοί⁶². Το αρνητικό κλίμα, ωστόσο, ανατράπηκε εξαιτίας της απήχησης του πολιτικού κύρους που είχε ο -τότε- πρωθυπουργός της Ελλάδας Κωνσταντίνος Καραμανλής ο οποίος αξιοποιώντας τις στενές σχέσεις που είχε με τον γερμανό Καγκελάριο Schmidt και

---

⁶¹<https://el.wikipedia.org/wiki>

⁶²Θ. Χριστοδουλίδης (2001) «Η ιστορική διαδρομή της Ευρωπαϊκής ενοποίησης, Σελ 67. Σιδέρης, Αθήνα.

τον γάλλο πρόεδρο Giscard d' Estaing κατόρθωσε ώστε το Συμβούλιο να μην λάβει υπόψη την γνωμοδότηση της Επιτροπής και να αναδείξει την σημασία που είχε η εδραίωση της Δημοκρατίας σε μια χώρα που μόλις είχε ξεπεράσει την στρατιωτική δικτατορία. Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν το 1976, τον Ιούνιο του 1979 το ελληνικό Κοινοβούλιο κύρωσε τη Συμφωνία ένταξης και η Ελλάδα έγινε επίσημα μέλος στις 1.1.1981⁶³ ως η 10^η χώρα μέλος στο σύνολο.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της ενταξιακής πορείας της Ελλάδας στην ΕΟΚ είναι, αρχικά, η αποφυγή της ομαδοποίησης της ελληνικής αίτησης με τις άλλες δυο αιτήσεις που είχαν γίνει στην Κοινότητα (Ισπανία, Πορτογαλία). Με την διαπραγματευτική διαδικασία προσχώρησης της Ελλάδας δημιουργήθηκε και ένα διαπραγματευτικό πρότυπο που ίσχυσε και στις ακόλουθες παρόμοιες διαδικασίες. Το Συμβούλιο των Υπουργών αναλάμβανε τις διαπραγματεύσεις ένταξης επικουρούμενο από την Επιτροπή Αναπληρωτών. Οι μεταβατικές ρυθμίσεις που χορηγήθηκαν στο Ελληνικό κράτος για την εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου είχαν ως στόχο όχι μόνο να βοηθήσουν την υποψήφια προς ένταξη χώρα αλλά και να ενισχύσουν την Κοινότητα. Η επταετής μεταβατική περίοδος που ακολούθησε από την υποβολή της αίτησης ένταξης ως την πλήρη προσχώρηση της χώρας και αφορούσε την ελεύθερη διακίνηση εργαζομένων και την εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής σε ορισμένα προϊόντα ενίσχυσε σημαντικά και την θέση της Κοινότητας ώστε να ελέγξει τις συνέπειες από την ένταξη της Ελλάδας.

Η παρουσία της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετρά 35 χρόνια ενώ έχει αναλάβει την προεδρεία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης πέντε φορές - 1983, 1988, 1994, 2003 και 2014. Στις νέες συνθήκες που επρόκειτο να δημιουργηθούν από την περαιτέρω διεύρυνση της Ένωσης προς τα βαλκάνια η Ελλάδα καλείται να επιστρατεύσει την εμπειρία της και τον γεωπολιτικό της ρόλο για την ομαλότερη κατάληξη των διαπραγματεύσεων. Η ελληνική πλευρά διαφαίνεται υποστηρικτική και ενθαρρυντική στις έως τώρα διαπραγματεύσεις της Ένωσης με τα Βαλκανικά κράτη και αυτό διότι αναγνωρίζει οφέλη από την μελλοντική Ενωσιακή πορεία του Βαλκανικού χώρου. Η ένταξη των βαλκανικών χωρών θα ενισχύσει την σταθερότητα στην περιοχή και θα παρέχει γεωγραφική συνέχεια του κύριου κορμού

---

⁶³ΕΕ 1979, L 291/1

της Ε.Ε με την Ελλάδα⁶⁴. Εκτός από την συμβολή της Ελλάδας καλούνται να συνεργαστούν και οι άλλες βαλκανικές χώρες μέλη της Ε.Ε (Κροατία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβενία) ώστε να συγκροτήσουν δίκτυα και άλλα μέσα που θα βοηθήσουν στην ενσωμάτωση των νέων χωρών. Η απόδοση Ευρωπαϊκού – Ενωσιακού χαρακτήρα σε όλο τον βαλκανικό χώρο μονάχα οφέλη θα έχει για αυτές τις χώρες διότι θα δώσει ώθηση στην επίλυση των προβλημάτων που έχουν στην πλειοψηφία οι «γείτονες» τους ύστερα από την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας.

3.1.2 Η Σλοβενία

Η Σλοβενία βρίσκεται στο βορειοδυτικότερο άκρο των Βαλκανίων και αποτελεί σταυροδρόμι βασικών Ευρωπαϊκών πολιτιστικών και εμπορικών δρόμων. Συνορεύει με την Αυστρία, την Ιταλία, την Ουγγαρία και την Κροατία. Η χώρα έγινε ανεξάρτητο κράτος τον Ιούνιο του 1991. Τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνώρισαν τη Σλοβενία ως ανεξάρτητο κράτος στις 15 Ιανουαρίου 1992 και τα Ηνωμένα Έθνη τη δέχθηκαν ως μέλος τους στις 22 Μαΐου 1992. Έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁶⁵ και του ΝΑΤΟ το 2004 και από το 2007 είναι μέλος και της Ευρωζώνης. Ήταν η πρώτη πρώην Κομμουνιστική χώρα που είχε την Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για το πρώτο εξάμηνο του 2008. Στις 21 Ιουλίου 2010 έγινε μέλος του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης⁶⁶ και τέλος, η χώρα έχει 8 μέλη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Η Σλοβενία αποτελεί την δεύτερη βαλκανική χώρα που εντάχθηκε στη Ευρωπαϊκή Ένωση. Για την χώρα η προενταξιακή διαδικασία για την προσχώρηση στην Ένωση ξεκίνησε με την υπογραφή στις 10.6.1996⁶⁷ Συμφωνίας Σύνδεσης διάρκειας δέκα χρόνων. Η εν λόγω συμφωνία προέβλεπε την έναρξη οικονομικής και χρηματοδοτικής βοήθειας, πολιτικό διάλογο των εμπλεκόμενων πλευρών, εναρμόνιση της νομοθεσίας, ελεύθερη ανταλλαγή βιομηχανικών προϊόντων, διακίνηση κεφαλαίων, γεωργικές προτιμήσεις και προστασία πνευματικών,

---

⁶⁴Όπως υπ.29 (σελ127)

⁶⁵EE L 51 της 26.2.1999

⁶⁶<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%BB%CE%BF%CE%B2%CE%B5%CE%BD%CE%AF%CE%B1>

⁶⁷Την ίδια ημέρα υποβλήθηκε και επίσημα η αίτηση προσχώρησης στην Κοινότητα.

εμπορικών και βιομηχανικών ιδιοκτησιών⁶⁸. Σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα η Σλοβενία κατόρθωσε να αναμορφώσει και να εκσυγχρονίσει την πολιτικοοικονομική της φυσιογνωμία και να θέσει υποψηφιότητα για προσχώρηση στην Ε.Ε. Μόλις τον Ιούνιο του 1991, μετά την εισαγωγή της πολυκομματικής αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, η Σλοβενία αποσχίστηκε από τη Γιουγκοσλαβία⁶⁹ και έγινε ανεξάρτητο κράτος, το Δεκέμβριο του ίδιου έτους υιοθέτησε ένα νέο σύνταγμα, ακολουθούμενο το 1992 από νόμους για την αποεθνικοποίηση και ιδιωτικοποίηση.

Καθώς επρόκειτο να συντελεστεί τα επόμενα χρόνια η μεγαλύτερη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας τον Δεκέμβριο του 1994 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στο Έσσεν, υπό την γερμανική προεδρεία, προέβη σε μια σημαντική πρωτοβουλία και υιοθέτησε την «προενταξιακή στρατηγική» και τον «δομημένο διάλογο» με τις υποψήφιες χώρες μέλη- ανάμεσα τους και τη Σλοβενία. Ο «δομημένος διάλογος» αφορούσε την προώθηση της συνεργασίας σε τομείς διευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, ΚΕΠΠΑ και σε θέματα του τρίτου πυλώνα (συνεργασία σε τομείς δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων). Η υποψήφια χώρα θα προετοιμάζονταν για την προσχώρηση στην εσωτερική αγορά της Κοινότητας με την θέσπιση μεσοπρόθεσμων και βραχυπρόθεσμων μέτρων ενώ θα υπήρχε και περαιτέρω ανάπτυξη της χρηματοδοτικής συνεργασίας μέσω του προγράμματος PHARE⁷⁰. Στα πλαίσια της διεύρυνσης προς τη Σλοβενία και στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης εγκαινιάστηκε από την Κοινότητα ένα διευρυνσιακό πρότυπο «σταδιακής εμπλοκής» των υποψήφιων χωρών στις θεσμικές διαδικασίες διαμόρφωσης πολιτικής και στις πολιτικές δράσεις της Ε.Ε. Οι διαπραγματεύσεις βασίστηκαν στην αρχή της «διαφοροποίησης», πράγμα που σημαίνει ότι κάθε χώρα ακολούθησε τον δικό της ρυθμό, ανάλογα με το βαθμό προετοιμασίας της για την προσχώρηση. Συνεπώς, η διάρκεια των διαπραγματεύσεων διέφερε από τη μια χώρα στην άλλη και αποτελούσε συνάρτηση της προόδου που σημείωνε το κάθε κράτος.

Οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης της Σλοβενίας ξεκίνησαν στις 31 Μαρτίου 1998 μαζί με πέντε άλλες χώρες που ήταν «καλύτερα» προετοιμασμένες (Κύπρος, Εσθονία, Ουγγαρία, Πολωνία, Τσεχική Δημοκρατία). Τον Δεκέμβριο του 2002, το Ευρωπαϊκό

---

⁶⁸ Παναγιώτης Ιωακειμίδης (1996) Η νέα διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα. Ι. Σιδέρης Αθήνα σελ. 14

⁶⁹ Της οποίας αποτέλεσε ένα από τα ιδρυτικά μέλη.

⁷⁰ Τον Ιούνιο του 1993 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Κανών είχε αποφασίσει να διαθέσει το ποσό των 6.693 εκ. ECU στην περίοδο 1995-1999.

Συμβούλιο της Κοπεγχάγης διαπίστωσε ότι η Σλοβενία πληρούσε τις προϋποθέσεις για να προσχωρήσει στην Ε.Ε. Ως εκ τούτου, υπέγραψε τη Συνθήκη προσχώρησής της στις 16 Απριλίου 2003 στην Αθήνα και εντάχθηκε επισήμως στην Ε.Ε την 1^η Μαΐου 2004, μετά τις διαδικασίες κύρωσης.

3.1.3 Η Ρουμανία

Η Ρουμανία βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο των Βαλκανίων και ανήκει στη Νοτιοανατολική-Κεντρική Ευρώπη. Συνορεύει με την Ουγγαρία, τη Σερβία, τη Μολδαβία και την Βουλγαρία. Είναι μέλος του ΝΑΤΟ από το 2004 και της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2007 . Αποτελεί την έβδομη πολυπληθέστερη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 2019 θα ασκήσει για πρώτη φορά την Προεδρεία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ενώ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει 32 μέλη. Η χώρα κατόρθωσε αμέσως μετά την πτώση του ολοκληρωτικού καθεστώτος, της οποίας ηγείτο ο Ν. Τσαουσέσκου, να επαναφέρει στις αρχές της δεκαετίας του 1990 το πολυκομματικό, δημοκρατικό σύστημα και ξεκίνησε μαζικές οικονομικές μεταρρυθμίσεις φέρνοντας τη χώρα πιο κοντά στο δυτικό καπιταλιστικό σύστημα.

Οι σχέσεις της Ρουμανίας με την Ένωση ξεκινούν από την δεκαετία του 1960. Το 1974 γίνεται η πρώτη χώρα των Βαλκανίων και της Κεντρικής Ευρώπης που περιλαμβάνεται από την ΕΟΚ στο σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων ενώ το 1980 υπογράφει με την Κοινότητα και άλλες συμφωνίες που αφορούν την γεωργική πολιτική. Το 1993 ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ το 1997 η χώρα έθεσε υποψηφιότητα για την είσοδό της στο ΝΑΤΟ. Η οικονομική κατάσταση της Ρουμανίας που μεταφραζόταν σε υψηλή ανεργία και χαμηλούς μισθούς επιβράδυνε αρχικά την ενταξιακή πρόοδο της χώρας.

Το 1993⁷¹ η Ρουμανία υπέγραψε την Ευρωπαϊκή Συμφωνία (European agreement) η οποία τέθηκε σε ισχύ το 1995. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι το 1999 προσέδωσε στην Ρουμανία την ιδιότητα του υποψήφιου κράτους μέλους και παρά τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις δεν κατόρθωσε να επιτελέσει την προσαρμογή στα

---

⁷¹08.03.1993

κοινοτικά πρότυπα, για αυτό το λόγο η Ρουμανία δεν συμμετείχε στην διεύρυνση του 2004. Το 2002 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης ανέφερε ότι η Ρουμανία θα καταστεί πλήρες μέλος της Ε.Ε το 2007 αρκεί να συνεχίσει τις μεταρρυθμίσεις και τον εκσυγχρονισμό στα θέματα που είχε υποδείξει η Επιτροπή στις εκθέσεις της⁷². Η χώρα αυτή ως προς τα πολιτικά κριτήρια έλαβε αποφασιστικά μέτρα για τη συνέχιση της μεταρρύθμισης του δικαστικού της συστήματος με στόχο την επίτευξη μεγαλύτερης ανεξαρτησίας και για τη βελτίωση της κατάστασης όσον αφορά την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης, την επιστροφή των ακινήτων αγαθών, τις μειονότητες και την προστασία των παιδιών. Ωστόσο, έπρεπε να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για τη συνέχιση της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης, την αποτελεσματική εφαρμογή των αποφάσεων του δικαστικού συστήματος και την εντατικοποίηση του αγώνα κατά της διαφθοράς και σε υψηλό επίπεδο. Ως προς τα οικονομικά κριτήρια η Ρουμανία εγκαινίασε μια αυστηρή εφαρμογή προγράμματος διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για να αντιμετωπίσει τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η κυβέρνηση είχε εντείνει τις προσπάθειές της για την εφαρμογή της διαδικασίας ιδιωτικοποίησης επιπλέον, το νομικό και διοικητικό περιβάλλον των επιχειρήσεων, περιλαμβανομένης της αναγκαστικής εκτέλεσης των αποφάσεων πτώχευσης, απαιτούσε περαιτέρω βελτίωση. Τέλος αναφορικά με την μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο των νομοθεσιών και των προτύπων της Ένωσης η Επιτροπή είχε επισημάνει μεταρρυθμίσεις στην αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, εφαρμογή της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, στον τομέα των μεταφορών, εφαρμογή της τελωνειακής νομοθεσίας (δασμοί), δημοσιονομικός έλεγχος, γεωργικός και κτηνιατρικός τομέας – η ασφάλεια των τροφίμων, διαρθρώσεις και μηχανισμοί για τη συμμετοχή στα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ, βιομηχανική ρύπανση και καταπολέμηση της διαφθοράς.

Μέχρι την επίσημη ένταξη της η Ρουμανία προέβη στην υπογραφή «Ενταξιακών Συμφωνιών» με την Ένωση στις οποίες προσδιορίζονταν τα βήματα που έπρεπε να

---

⁷² Στο έγγραφο στρατηγικής και σε εκθέσεις που δημοσιεύθηκαν τον Νοέμβριο 2005, η Επιτροπή αξιολογεί τον βαθμό ετοιμότητας της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας για προσχώρηση το 2007, βάσει των πολιτικών και οικονομικών κριτηρίων προσχώρησης και της απαίτησης για έγκριση και εφαρμογή του νομικού πλαισίου της ΕΕ, γνωστού ως 'κοινοτικό κεκτημένο', όπως όρισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 1993 στην Κοπεγχάγη. Σημειώνει με άλλα λόγια, την πρόοδο που παρουσίασαν και οι δύο αυτές χώρες όσον αφορά στην προετοιμασία τους για την προσχώρηση. Επιπρόσθετα η Επιτροπή εντόπισε ορισμένους τομείς που χρήζουν περαιτέρω βελτιώσεων ώστε να πληρούνται όλες οι απαιτήσεις του υποψήφιου μέλους και να διευκολυνθεί η επιτυχής προσχώρηση.

κάνει η χώρα προκειμένου να αποκτήσει το Κοινοτικό κεκτημένο. Παράλληλα η Ρουμανία λάμβανε χρηματοδοτική βοήθεια μέσω των προγραμμάτων PHARE, ISPA και SAPARD. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 2013 οι οικονομικές σχέσεις της Ρουμανίας με την ΕΕ – όντας πλέον μέλος – συνεχίζονταν με τις συνολικές δαπάνες της Ένωσης στη Ρουμανία να φτάνουν τα 5,561 δις ευρώ.

Η Συνθήκη προσχώρησης της Ρουμανίας υπογράφηκε στις 25.4.2005 και στις 1.1.2007⁷³ προσχώρησε στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με την ένταξη της Ρουμανίας – και της Βουλγαρίας- ολοκληρώθηκε και η 6^η διεύρυνση της Ε.Ε.

3.1.4 Η Βουλγαρία

Η Βουλγαρία βρίσκεται στην νοτιοανατολική Ευρώπη, συνορεύει με την Ελλάδα, την Τουρκία, την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, τη Σερβία και την Ρουμανία. Μετά τον ΄Β παγκόσμιο πόλεμο, το 1946, η χώρα έγινε Σοσιαλιστικό κράτος με μονοκομματικό σύστημα και χρειάστηκε σχεδόν 50 χρόνια για να αποδεσμευτεί από το Κομμουνιστικό σύστημα διακυβέρνησης και να επιστρέψει στην δημοκρατία και στην οικονομία της αγοράς. Είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2007-ενώ δεν αποτελεί ακόμη μέλος της Ευρωζώνης-, του ΝΑΤΟ και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Οι σχέσεις της Βουλγαρίας με τις δομές της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρονολογούνται περίπου από τις αρχές της δεκαετίας του 1960. Οι Ευρωπαίοι ήταν αρχικά επιφυλακτικοί έναντι της, λόγω της συμμαχίας της με την Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών(ΕΣΣΔ). Μετά την υιοθέτηση δημοκρατικού συντάγματος το 1991 η Κοινότητα υπέγραψε Συμφωνία Σύνδεσης(ή αλλιώς Ευρωπαϊκή Συμφωνία)το 1993⁷⁴. Τον Δεκέμβριο του 1995⁷⁵ –και έχοντας σχεδόν παράλληλη πορεία με την Ρουμανία- η χώρα υπέβαλλε επίσημη αίτηση για προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Το Μάρτιο του 1998 αποφασίστηκε η εταιρική σχέση μεταξύ Βουλγαρίας και Ε.Ε, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της

---

⁷³EE L 357 της 31.12.1994

⁷⁴01.03.1993

⁷⁵14.12.1995

Κοπεγχάγης το Δεκέμβριο του 2002 στα συμπεράσματα του υπογράμμισε ότι η Βουλγαρία θα καταστεί επίσημα μέλος της Ένωσης το 2007 αφού προβεί σε όλες τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις.

Στις εκθέσεις που δημοσιεύθηκαν τον Νοέμβριο 2005, η Επιτροπή αξιολόγησε τον βαθμό ετοιμότητας της Βουλγαρίας για την επικείμενη προσχώρηση το 2007. Αναφορικά με τα πολιτικά κριτήρια η Επιτροπή είχε αναγνωρίσει σημαντική πρόοδο αλλά επεσήμανε να συντελεστούν βελτιώσεις στην λειτουργία του δικαστικού συστήματος ιδίως σχετικά με την προδικασία. Η Βουλγαρία θα έπρεπε να περιορίσει τις καθυστερήσεις στην εκδίκαση των υποθέσεων και να καταπολεμήσει το οργανωμένο έγκλημα και τη διαφθορά, τέλος, συστάσεις έγιναν και για την ελλιπή πολιτική της χώρας απέναντι στην ενσωμάτωση της μειονότητας των Ρομά. Για τα οικονομικά κριτήρια η Επιτροπή είχε τονίσει τη διατήρηση του ρυθμού μεταρρυθμίσεων που θα επέτρεπε στη Βουλγαρία να αντιμετωπίσει τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η Βουλγαρία, σήμερα, πραγματοποιεί εξαγωγές κυρίως προς τη Γερμανία, την Τουρκία και την Ιταλία, ενώ οι εισαγωγές της προέρχονται κυρίως από τη Ρωσία, τη Γερμανία και την Ιταλία. Τέλος, για την εναρμόνιση του εθνικού της δικαίου με την Ενωσιακή νομοθεσία οι εκθέσεις υπογράμμιζαν ορισμένους τομείς που έπρεπε να γίνουν περισσότερες βελτιώσεις από την βουλγαρική πλευρά. Οι τομείς αυτοί αφορούσαν την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων και των πληρωμών – κατάργηση των περιορισμών, ανάπτυξη πολιτικής ανταγωνισμού, ασφάλεια στις αεροπορικές και θαλάσσιες μεταφορές, κοινωνική ένταξη των ευάλωτων ομάδων και η ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία, μέτρα για την βιομηχανική ρύπανση, γεωργικός και κτηνιατρικός τομέας – η ασφάλεια των τροφίμων απασχολεί ιδιαίτερα όλους τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα τρόφιμα πρέπει να πληρούν το σύνολο των απαιτήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και καταπολέμηση της διαφθοράς⁷⁶.

Η καθυστέρηση της, πλήρως, ευθυγράμμισης με το κοινοτικό κεκτημένο οδήγησε την Ένωση να υποβάλλει τρεις ρήτρες διαφύλαξης στις συνθήκες προσχώρησης τόσο της Βουλγαρίας όσο και της Ρουμανίας που ενσωματώθηκαν το ίδιο έτος στην Ε.Ε ⁷⁷ που

---

⁷⁶Α. Χαρδαλούπας «Η ένταξη Βουλγαρίας και Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» www.ekem.gr 2005

⁷⁷Δονάτος Παπαγιάννης (2007), Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Σακκουλα, Αθήνα, σελ 29

επιτρέπουν αυστηρή εποπτεία της Επιτροπής σε συγκεκριμένους τομείς όπως η δικαιοσύνη, οι εσωτερικές υποθέσεις και η δημόσια διοίκηση.

3.1.5 Η Κροατία

Η Κροατία βρίσκεται στην νοτιοανατολική Ευρώπη και στα βορειοδυτικά Βαλκάνια. Συνορεύει στα βόρεια με την Ουγγαρία και την Σλοβενία, στα ανατολικά με την Σερβία και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, ενώ στην νότια άκρη της με το Μαυροβούνιο. Το κράτος στόχευε στην ένταξή του στην Ευρωπαϊκή Ένωση από το 2004 και έφτασε στην επίτευξη του στόχου την 1 Ιουλίου 2013 αποτελώντας το 28^ο μέλος. Η Κροατία είναι μέλος στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και στην Συνθήκη Ελεύθερου Εμπορίου της Κεντρικής Ευρώπης, τον Απρίλιο του 2009 έγινε μέλος του ΝΑΤΟ. Η Κροατία –όπως και στην πλειοψηφία τους οι βαλκανικές χώρες- αποτελούσε τμήμα της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας από την λήξη του ΄Β παγκόσμιου πολέμου. Ύστερα από τον κατακερματισμό του Κομμουνιστικού Κόμματος της Γιουγκοσλαβίας τον Ιανουάριο του 1990 και η Κροατία κλήθηκε να εκδημοκρατίσει το νεοσύστατο κράτος της. Στις 15 Ιανουαρίου 1992 η χώρα κέρδισε την αναγνώριση από τα μέλη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και στη συνέχεια των Ηνωμένων Εθνών. Από το 1991 έως και το 1995 η Κροατία βρισκόταν σε πόλεμο μεγάλης σφοδρότητας με τον Γιουγκοσλαβικό Εθνικό στρατό που καθοδηγούνταν από τους Σέρβους γεγονός που καθυστέρησε την Ενωσιακή της πορεία σε σύγκριση με τις άλλες βαλκανικές χώρες που είχαν αναπτύξει ήδη σχέσεις με την Ε.Ε .

Η Κροατία υπέβαλλε αίτηση προσχώρησης στη Ευρωπαϊκή Ένωση τον Φεβρουάριο του 2003 και ένα χρόνο αργότερα (Απρίλιο 2004) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε θετική γνώμη σχετικά με την αίτηση. Η θετική γνώμη της Επιτροπής είχε ως αποτέλεσμα τον Ιούνιο του 2004 η χώρα να αποκτήσει το στάτους του υποψήφιου προς ένταξη κράτους στην Ε.Ε. Το 2005 αποτέλεσε χρονιά ορόσημο για το Ευρωπαϊκό μέλλον της Κροατίας. Τον Φεβρουάριο ξεκίνησε η Συμφωνία Σύνδεσης και Σταθεροποίησης μεταξύ των δύο πλευρών ενώ παράλληλα η Κροατία είχε αρχίσει να συνεργάζεται με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Χάγης για τον

εντοπισμό του Κροάτη καταζητούμενο για εγκλήματα πολέμου⁷⁸, πρώην στρατηγού Αντε Γκοτοβίνα⁷⁹. Η ομάδα εργασίας της Ε.Ε. για την Κροατία έλαβε υπόψη της την έκβαση αυτή των γεγονότων και αναγνώρισε την προσπάθεια της χώρας εναρμονιστεί με ό,τι δημοκρατικό χαρακτηριστικό πρεσβεύει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Στις 3.10.2005 ξεκίνησαν οι προενταξιακές διαπραγματεύσεις και ολοκληρώθηκαν τον Ιούνιο του 2011⁸⁰. Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις με τη Κροατία υπήρξαν οι πρώτες που διεξήχθησαν σύμφωνα με τους αυστηρότερους όρους που θέσπισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Δεκέμβριο 2006 βάσει της «ανανεωμένης συναίνεσης για τη διεύρυνση».

Στο ενδιάμεσο αυτής της ενταξιακής διαπραγμάτευσης και ειδικότερα στις 13.12.2008 η Σλοβενία άσκησε βέτο σε 11 κεφάλαια που αφορούσαν το σχέδιο προσχώρησης της Κροατίας και οι ενταξιακές συνομιλίες διακόπηκαν επ' αόριστον. Η Σλοβενική πλευρά υποστήριξε ότι διατηρούσε επιφυλάξεις για έγγραφα στα οποία προκαθορίζονταν τα σύνορα της Κροατίας. Η Σλοβενία απαιτούσε επαναχάραξη των επίγειων και θαλάσσιων συνόρων της με την Κροατία στην περιοχή του Κόλπου του Πιράν, μια διαφορά που χρονολογείται από την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας των δύο χωρών το 1991⁸¹. Η Ε.Ε μέσω του τότε Επιτρόπου της για θέματα διεύρυνσης, Όλι Ρεν, προσπάθησε να επιλύσει τις διαφορές μεταξύ των δύο χωρών παρουσιάζοντας διάφορες προτάσεις όπως τη διευθέτηση συνόρων με διεθνή διαιτησία⁸². Τελικά στις 11.09.2009 σε συνάντηση των δύο Πρωθυπουργών των εμπλεκόμενων χωρών συμφωνήθηκε η επανέναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Κροατίας ενώ η επίλυση των συνοριακών διαφορών θα γινόταν με βάση την πρόταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις 04.11.2009 υπογράφηκε η συμφωνία διαιτησίας στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης υπό την αιγίδα της Σουηδικής προεδρίας της Ε.Ε. Το πρόβλημα μεταξύ των δύο χωρών δεν επιλύθηκε μέχρι και σήμερα καθότι στις 29.07.2015 η Κροατική Βουλή αποφάσισε τη μονομερή ανάκληση της

---

⁷⁸Ο Αντε Γκοτόβινα διηύθυνε τη στρατιωτική επίθεση που είχε στόχο την ανακατάληψη της Κράινας, στη νότια Κροατία, τον τελευταίο θύλακο αντίστασης που κρατούσαν ακόμη το 1995 οι Σέρβοι της Κροατίας

⁷⁹Η γενική εισαγγελέας του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου της Χάγης για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ΔΠΔ) Κάρλα ντελ Πόντε δήλωσε από το Λουξεμβούργο απευθυνόμενη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ότι η Κροατία συνεργάζεται πλήρως με το ΔΠΔ.

⁸⁰Δελτίο Τύπου Ευρωπαϊκής Επιτροπής : MEMO /11/688

⁸¹Οι συνοριακές διαφορές έχουν αφετηρία το 1991 και από τότε έως και σήμερα το ζήτημα δεν έχει ουσιαστικά επιλυθεί με σκάνδαλα υποκλοπών συνομιλιών σε κυβερνητικό επίπεδο να έχουν κάνει και πάλι την εμφάνισή τους.

⁸²4.10.2005 Για πρώτη φορά η Κροατία πρότεινε το ζήτημα των συνόρων να ανατεθεί σε διεθνές δικαστικό όργανο.

συμφωνίας διαιτησίας ύστερα από την διαρροή τηλεφωνικών συνομιλιών των δικαστών της υπόθεσης.

Από την έναρξη των ενταξιακών συνομιλιών της η Κροατία ξεκίνησε τις μεταρρυθμίσεις προκειμένου να πληροί όλα τα κριτήρια που αφορούν την προσχώρηση της. Προέβη σε εκσυγχρονισμό του δικαστικού της συστήματος⁸³ ενδεικτικά αξίζει να αναφερθεί ότι η Επιτροπή εντόπισε στην Κροατία 150 δικαστικές υποθέσεις(1996-1998),που σχετίζονταν με τον εμφύλιο πόλεμο και τις αποζημιώσεις που ζητούσε ο λαός, στις οποίες παραβιάστηκε το αρθ.6 παρ.1 της ΕΔΑΔ (proceedings within a reasonable time), επίσης κατοχύρωσε θεσμικά την προστασία των μειονοτήτων και την χρήση της δικαστικής οδού για τις επανορθώσεις όλων των εγκλημάτων που συντελέστηκαν κατά την διάρκεια του Πολέμου στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Ως προς το οικονομικό κριτήριο οι εκθέσεις της Επιτροπής τόνιζαν την ανάγκη για περαιτέρω προσπάθεια στην βελτίωση της δημοσιονομικής πολιτικής του κράτους. Τέλος, η Κροατία σημείωσε σημαντική πρόοδο στην αφομοίωση και εναρμόνιση του εθνικού της δικαίου με την νομοθεσία και το Ενωσιακό κεκτημένο.

Μετά από την κατάληξη των διασυνοριακών διαφορών της Σλοβενίας⁸⁴ με την Κροατία και την εκπλήρωση των κριτηρίων της Κοπεγχάγης η Ε.Ε ανακοίνωσε τον τερματισμό των ενταξιακών συνομιλιών με την Κροατική πλευρά στις 11.06.2011 και την 1^η Ιουλίου του 2013 η χώρα έγινε το 28^ο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.2 Οι βαλκανικές χώρες μη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με εξαίρεση την Ελλάδα, οι βαλκανικές χώρες ζούσαν υπό την διακυβέρνηση ολοκληρωτικών καθεστώτων ως τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και αυτός ήταν και ο λόγος που οι σχέσεις τους με την Κοινότητα ήταν αρκετά περιορισμένες. Σταδιακά η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε σε λειτουργία την πολιτική της διεύρυνσης προς τα κράτη της Βαλκανικής χερσονήσου με πρώτη την ένταξη της Σλοβενίας, της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Κροατίας όπως αναφέρθηκε και παραπάνω. Από το 1999 οι σχέσεις της Ε.Ε υπάγονται στο πλαίσιο της διαδικασίας Σταθεροποίησης και

⁸³“Civil enforcement in the western Balkans” Open regional fund for south-east Europe, Cilec, σελ 36

⁸⁴Δυο μήνες νωρίτερα η Σλοβενική Βουλή είχε επικυρώσει την Συνθήκη ένταξης της Κροατίας.

Σύνδεσης με τα Δυτικά Βαλκάνια και σταθμό στην επικείμενη σύνδεση ήταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης όπου τον Ιούνιο του 2003 επιβεβαιώθηκε η προοπτική εξευρωπαϊσμού των χωρών που αποτελούν την περιοχή. Ο όρος Δυτικά Βαλκάνια περιλαμβάνει τις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας καθώς και την Αλβανία. Η διάκριση σε Ανατολικά και Δυτικά Βαλκάνια δεν στηρίζεται σε πολιτισμικά ή ιστορικά κριτήρια αλλά σε πολιτικά διότι στα κράτη αυτά έχει υπάρξει σημαντική καθυστέρηση στην υλοποίηση οικονομικών και πολιτικών μεταρρυθμίσεων λόγω των δικτατορικών καθεστώτων που είχαν για χρόνια.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης⁸⁵ αποτέλεσε σημαντικό σταθμό στην ευρωπαϊκή πορεία των δυτικών Βαλκανίων. Ήταν τότε όταν η Ευρώπη ανέδειξε την αποφασιστικότητά της για πλήρη και αποτελεσματική στήριξη της ευρωπαϊκής προοπτικής των χωρών της περιοχής, οι οποίες θα ενταχθούν στην Ε.Ε, εάν πληρούν τα καθιερωμένα κριτήρια. Η ατζέντα της Θεσσαλονίκης για τα Δυτικά Βαλκάνια ενίσχυσε τη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με στοιχεία της διαδικασίας που ενισχύουν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση (αδελφοποιήσεις, συμμετοχή στις εργασίες ορισμένων ευρωπαϊκών προγραμμάτων, ευρωπαϊκές εταιρικές σχέσεις, ενίσχυση του πολιτικού διαλόγου και της συνεργασίας στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας). Ο στόχος της Ε.Ε και σε αυτήν την διεύρυνση είναι η προώθηση της σταθερότητας, της ασφάλειας και της ευημερίας στα Δυτικά Βαλκάνια με την προοδευτική ενσωμάτωση της περιοχής στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης ενέκρινε, ιδίως, την καθιέρωση των εταιρικών σχέσεων ως μέσων υλοποίησης της ευρωπαϊκής προοπτικής των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων στο πλαίσιο της διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης⁸⁶. Η Σύνοδος Κορυφής της Θεσσαλονίκης θεωρείται ιστορική καθώς για πρώτη φορά στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πραγματοποιήθηκε παράλληλα μια μίνι σύνοδο κορυφής που ονομάστηκε «Σύνοδος ΕΕ - Δυτικών Βαλκανίων» με την ελληνική κυβέρνηση να πρωτοστατεί ώστε να θεωρηθούν τα Δυτικά Βαλκάνια ως δυνάμει υποψήφια κράτη. Με τον τρόπο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση έστειλε ένα θετικό πολιτικό μήνυμα για το ευρωπαϊκό μέλλον των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων.

---

⁸⁵ 19-20 Ιουνίου 2003

⁸⁶ Κανονισμός 533/2004

Η ελκτική δύναμη που ασκούσε και ασκεί η ιδέα της ενωμένης Ευρώπης έφερε κοντά χώρες διαφορετικές οι οποίες καλούν την Ευρώπη να γίνει αποτελεσματικότερη, να προωθήσει ένα κοινωνικοοικονομικό μοντέλο όπου θα διασφαλίζεται η συνοχή και η ευημερία των πολιτών της. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιλαμβανόμενη την «διευρυνσιακή κόπωση» που παρατηρείται από πλευράς της τα τελευταία χρόνια, ανέθεσε στην Επιτροπή να παρουσιάσει Έκθεση αναφορικά με το ζήτημα της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η Επιτροπή στην Έκθεση της πρότεινε περαιτέρω βελτιώσεις στην διαπραγματευτική προσέγγιση με τα Βαλκάνια με την «Στρατηγική για τη διεύρυνση» του 2011-2012, η οποία προέβλεπε ισχυρότερη έμφαση σε ζητήματα που άπτονται του κράτους δικαίου για τις νέες προς ένταξη χώρες.

3.2.1 Οικονομική βοήθεια

Τις προηγούμενες πέντε δεκαετίες η Ε.Ε παρείχε συστηματικά βοήθεια στις χώρες που επιθυμούσαν να γίνουν μέλη, προάγοντας την οικονομική ανάπτυξη και την αλληλεγγύη και στηρίζοντας τις δημοκρατικές δυνάμεις σε χώρες που βρίσκονταν υπό δικτατορικά καθεστώτα. Το νέο εργαλείο οικονομικής ενταξιακής βοήθειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το πρόγραμμα Instrument for Pre- Accession Assistance⁸⁷ (IPA) το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή από 1.1.2007. Το νέο εργαλείο οικονομικής ενταξιακής βοήθειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το πρόγραμμα Instrument for Pre-Accession Assistance⁸⁸ (IPA) το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή από 1.1.2007. Το IPA αντικαθιστά τα προηγούμενα χρηματοδοτικά προγράμματα PHARE(Poland and Hungary : Assistance for Restructuring their Economies), PHARECBC, SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development), και ISPA (Instrument for Structural Policies for pre – Accession) καθώς και το χρηματοδοτικό μέσο CARDS(Community Assistance for Reconstruction, Development and Stability in the Balkans) που λειτουργούσε για τα Δυτικά Βαλκάνια. Έως και το 2000 η Ε.Ε ενίσχυε οικονομικά τα Δυτικά Βαλκάνια μέσω του προγράμματος PHARE και το

---

⁸⁷EEL 210, 31.7.2006, Κανονισμός 1085/2006.

⁸⁸EEL 210, 31.7.2006, Κανονισμός 1085/2006.

2001 εγκρίθηκε η έναρξη λειτουργίας του προγράμματος CARDS⁸⁹. Η χρηματοδοτική ικανότητα του προγράμματος CARDS ήταν 5.13δισ ευρώ και περιελάμβανε τις δράσεις κατά την περίοδο 2001-2006 όπου προσέφερε στήριξη στους στόχους και τους μηχανισμούς στις Διαδικασίες Στήριξης και Σύνδεσης μέχρι και την τελική προσχώρηση των κρατών.

Το IPA είχε προϋπολογισμό 11.5δισ ευρώ για την περίοδο 2007-2013 ενώ το IPA II - που αποτελεί συνέχεια του IPA- έχει 11.7δισ ευρώ χρηματοδοτική ικανότητα για το 2014-2020⁹⁰. Οι δράσεις της οικονομικής ενταξιακής βοήθειας στα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων είναι πέντε στο σύνολο τους και αφορούν την στήριξη στην μετάβαση και οικοδόμηση των θεσμών τους, στην διασυνοριακή συνεργασία με τα κράτη μέλη της ΕΕ αλλά και με τις χώρες που συνεργάζεται το ίδιο το IPA, την περιφερειακή ανάπτυξη (περιβάλλον, μεταφορές, ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων), ανθρώπινο δυναμικό με εξειδικευμένη γνώση και τέλος ενίσχυση της αγροτικής ανάπτυξης. Οι υποψήφιες προς ένταξη χώρες στην Ε.Ε(Αλβανία, Τουρκία, Σερβία και Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας) έχουν πρόσβαση σε όλες τις δράσεις του IPA ενώ οι δυνάμει υποψήφιες χώρες(Κόσοβο, Βοσνία Ερζεγοβίνη) έχουν πρόσβαση μονάχα στις δύο πρώτες δράσεις του προγράμματος. Κάθε πεδίο δράσης του Ταμείου προσαρμόζεται και ενισχύεται στις ανάγκες που έχει το κάθε κράτος ξεχωριστά.

Το Ευρωπαϊκό προενταξιακό ταμείο IPA αποτελεί ένα είδους επένδυσης στο μέλλον της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και των υποψηφίων προς ένταξη χωρών. Μέσω της οικονομικής βοήθεια επιτυγχάνονται οικονομικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις στις υπό ένταξη χώρες ενώ ταυτόχρονα ετοιμάζονται και για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που συνοδεύουν την ιδιότητα του να αποτελεί ένα κράτος πλήρες μέλος της Ε.Ε .

---

⁸⁹Κανονισμός 2666/2000

⁹⁰Ευρωπαϊκή Επιτροπή : European Neighborhood Policy and Enlargement Negotiations.
http://ec.europa.eu/enlargement/instruments/overview/index_en.htm

3.2.2 Η Τουρκία

Η Τουρκία βρίσκεται στην νοτιοδυτική Ασία και ένα μικρό τμήμα της βρίσκεται στην νοτιοανατολική Ευρώπη. Το Ευρωπαϊκό έδαφος της είναι 23.623 τετρ. χλμ και σε αυτό κατοικούν 8.500.000 άνθρωποι. Η Τουρκία συνορεύει με οκτώ χώρες. Δυτικά με την Ελλάδα, βορειοδυτικά με τη Βουλγαρία, ανατολικά με τη Γεωργία, την Αρμενία, το Ιράν και το Αζερμπαϊτζάν και νοτιοανατολικά με το Ιράκ και τη Συρία. Η θέση της Τουρκίας στο σταυροδρόμι Ευρώπης και Ασίας την καθιστούν χώρα σημαντικής γεωστρατηγικής σημασίας. Έως και το 1922 το Τουρκικό κράτος αποτελούσε το κέντρο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Μετά την κατάρρευση της κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο πραγματοποιήθηκε ο Τουρκικός Πόλεμος για την ανεξαρτησία, που ξεκίνησε από το Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ και τους συνεργάτες του και είχε ως αποτέλεσμα την ίδρυση της σύγχρονης Δημοκρατίας της Τουρκίας το 1923, με τον Ατατούρκ ως πρώτο πρόεδρό της. Η Τουρκία ξεκίνησε το άνοιγμα της προς την Δύση από το 1945 και έκτοτε είναι μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης, του ΝΑΤΟ⁹¹(1952), του ΟΟΣΑ, του ΟΑΣΕ και του G-20 των χωρών με τις ισχυρότερες οικονομίες. Το Τουρκικό κράτος ξεκίνησε διαπραγματεύσεις για πλήρη ένταξη με την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2005, όντας συνδεδεμένο μέλος με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα από το 1963 και έχοντας προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Τελωνειακή Ένωση το 1995⁹².

Οι σχέσεις του Τουρκικού κράτους με την Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν ως αφετηρία τις αρχές της δεκαετίας του 1960. Ένας από τους λόγους που η Τουρκία επιθυμούσε την ένταξη της στις Κοινότητες ήταν και η σύνδεση της Ελλάδας με αυτήν λίγα μόλις χρόνια νωρίτερα ενώ από την πλευρά τους οι Κοινότητες επιθυμούσαν για πολιτικούς και για οικονομικούς λόγους την σύνδεση με την Τουρκία και τον εξευρωπαϊσμό της. Η Τουρκία ήταν η δεύτερη χώρα μετά από την Ελλάδα(1961), που υπέγραψε Συμφωνία Σύνδεσης(association agreements)⁹³ με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες⁹⁴ το 1963 την λεγόμενη «Συμφωνία της Άγκυρας»⁹⁵. Η Συμφωνία προέβλεπε την δημιουργία τελωνειακής ένωσης μεταξύ Τουρκίας και Κοινότητας καθώς επίσης

---

⁹¹ Η Τουρκία έχει τον δεύτερο σε μέγεθος στρατό στο ΝΑΤΟ.

⁹² <https://el.wikipedia.org/wiki/Τουρκία>

⁹³ Η Τουρκία είναι η μοναδική χώρα που υπέγραψε συμφωνία σύνδεσης και δεν έχει ακόμη ενταχθεί ως πλήρες μέλος στην Ένωση.

⁹⁴ Ακολούθησε η Κύπρος και η Μάλτα που προέβησαν και αυτές σε υπογραφή όμοιας συμφωνίας.

⁹⁵ Επίσημη εφημερίδα Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, αριθμός N 293/3, 29.12.1972

ενισχυμένες και ισορροπημένες οικονομικές και εμπορικές σχέσεις μεταξύ τους με ελεύθερη διακίνηση υπηρεσιών, κεφαλαίων και πολιτών. Οι πολιτικές εξελίξεις με το στρατιωτικό πραξικόπημα το 1980 καθώς και τα οικονομικά προβλήματα που ανέκυψαν το 1977 από την Τουρκική πλευρά είχαν ως αποτέλεσμα την μη υλοποίηση των συμφωνηθέντων στόχων. Το 1987 η Τουρκία έκανε αίτηση για ένταξη στην ΕΟΚ η οποία απορρίφθηκε ύστερα από την αρνητική γνώμη της Επιτροπής. Οι λόγοι που η Επιτροπή πρόβαλλε ήταν ότι η Κοινότητα αδυνατούσε να δεχτεί νέα μέλη πριν το 1993 λόγω της εφαρμογής της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης ενώ ταυτόχρονα εντόπιζε αδυναμία από την πλευρά της Τουρκίας για γόνιμες συζητήσεις και μεταρρυθμίσεις ως προς τα Ενωσιακά πρότυπα. Το 1995 αποφασίζεται η Τελωνειακή Ένωση Τουρκίας – Ε.Κ η οποία τίθεται σε ισχύ από 1.1.1996.

Το 1997 ξεκινά η κρίση στις συνδεσιακές σχέσεις της Τουρκίας με την Ένωση, όταν στην Σύνοδο Κορυφής στο Λουξεμβούργο των αρχηγών κρατών και πρωθυπουργών η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έκρινε επιλέξιμη την Τουρκία για να ξεκινήσει τις προενταξιακές διαπραγματεύσεις παράλληλα όμως προωθούσε μονάχα τις διαπραγματεύσεις με άλλα κράτη της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης όπως και τις διαπραγματεύσεις με Μάλτα και Κύπρο. Στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τον Δεκέμβριο του 1997 ορίζονταν ότι για την Τουρκική χώρα δεν υπήρχαν όλες οι πολιτικές και οικονομικές προϋποθέσεις που θα επέτρεπαν να εξεταστεί το ενδεχόμενο διαπραγματεύσεων προσχώρησης. Στις 4.3.1998, η Επιτροπή εξέδωσε έκθεση με τίτλο «Ευρωπαϊκή στρατηγική για την Τουρκία» στην οποία περιλαμβάνονταν μέτρα για την προσέγγιση και υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου από την τουρκική πλευρά προκειμένου να προωθηθεί η προενταξιακή στρατηγική της χώρας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στο Κάρντιφ τον Ιούνιο του 1998 αντιμετώπισε θετικά το περιεχόμενο της έκθεσης και τελικά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι το 1999 απέδωσε επίσημα στην Τουρκία το καθεστώς της υποψήφιας προς ένταξης χώρας με ομόφωνη απόφαση του⁹⁶. Η απόφαση αυτή αποτέλεσε ιστορικό γεγονός για τα δεδομένα της Ε.Ε καθώς η Ελλάδα απέσυρε για πρώτη φορά, με προϋποθέσεις, την μέχρι τότε αντίθεση της ενώ και οι υπόλοιπες Ευρωπαϊκές Δυνάμεις έλαβαν μια τέτοια απόφαση παρότι στο παρελθόν είχαν εκφράσει αμφιβολίες με την ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκικής χώρας. Ο λαός αλλά και η Τουρκική κυβέρνηση δέχτηκαν θετικά την έκβαση αυτή

---

⁹⁶ <http://avrupa.info.tr/en/eu-and-turkey/history.html>

των γεγονότων και στην χώρα ξεκίνησαν μεταρρυθμίσεις με την ψήφιση νομοσχεδίων που θα έφερναν την εναρμόνιση της Τουρκικής νομοθεσίας με την αντίστοιχη Κοινοτική και θα προσεγγίζονταν τα κριτήρια της Κοπεγχάγης.

Σταθμό στην ενταξιακή πορεία της Τουρκίας προς την Ε.Ε αποτέλεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης τον Δεκέμβριο του 2002 καθώς η Ένωση αποφάσισε την μεγαλύτερη διεύρυνση της και η Τουρκική πλευρά ζητούσε διακαώς να της δοθεί ημερομηνία έναρξης ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Η χώρα δικαίως ζητούσε επίμονα την επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το μέλλον της υποψηφιότητας της καθώς πληρούσε επαρκώς(όχι πλήρως) τα κριτήρια της Κοπεγχάγης, είχε προβεί στις μεταρρυθμίσεις που της είχαν υποδειχθεί από την Επιτροπή και οι σχέσεις της με την Ένωση είχαν ξεκινήσει πολύ πριν απ ότι η πλειοψηφία των χωρών που προσχωρούσε κατά την διεύρυνση του 2004. Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Λουξεμβούργο το 2004 δόθηκε στην Τουρκική χώρα ημερομηνία εκκίνησης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Η εκκίνηση των διαπραγματεύσεων έγινε στις 3.10.2005 και το διαπραγματευτικό πλαίσιο αφορούσε, εκτός από την πλήρη σύγκλιση με τα κριτήρια της Κοπεγχάγης, την τήρηση σχέσεων καλής Γειτονίας, την υποστήριξη προσπαθειών για την επίλυση του Κυπριακού, την εξομάλυνση των σχέσεων με την Κυπριακή Δημοκρατία και την πλήρη και χωρίς διακρίσεις εφαρμογή του πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Συμφωνία της Άγκυρας(1963)⁹⁷. Το 2006 και ενώ επί συνόλου 35 κεφαλαίων του κοινοτικού κεκτημένου, για την Τουρκία είχαν ανοίξει 14 κεφάλαια η Ε.Ε αποφάσισε να επιβάλλει κυρώσεις στην χώρα λόγω της συνεχιζόμενης άρνησης της Τουρκίας να εκπληρώσει τις συμβατικές της υποχρεώσεις για την εφαρμογή του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου απέναντι στην Κύπρο. Ειδικότερα, το Συμβούλιο αποφάσισε να μην ανοίξουν 8 διαπραγματευτικά κεφάλαια γεγονός που έχει άμεσες επιπτώσεις και καθυστερήσεις στην ενταξιακή πορεία της χώρας. Από το 2010 έως το 2013 ξεκίνησε το άνοιγμα των κεφαλαίων 12 και 22 που αφορούν ασφάλεια τροφίμων , κτηνιατρική και φυτοϋγειονομική πολιτική, την περιφερειακή πολιτική και τον συντονισμό των Διαρθρωτικών μέσων⁹⁸. Ως προς τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης η Τουρκία έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο καθώς έχει προβεί σε συνταγματικές αλλαγές εκδημοκρατισμού, υιοθέτηση νέου ποινικού κώδικα, περιορισμό στον ρόλο του

⁹⁷ Το πρόσθετο Πρωτόκολλο επεκτείνει την Τελωνιακή Ένωση ΕΕ – Τουρκίας και με τα νέα δέκα κράτη μέλη από την διεύρυνση του 2004.

⁹⁸ http://ec.europa.eu/enlargement/countries/detailed-country-information/turkey/index_en.htm

στρατού ενώ το 2002 κατήργησε την θανατική ποινή. Παρόλα αυτά η χώρα εξακολουθεί να μην έχει κάνει πρόοδο σε τομείς που αφορούν τα ατομικά δικαιώματα και τα δικαιώματα των μειονοτήτων και στην εξασφάλιση της ελευθερίας του λόγου⁹⁹.

Οι ιδιαιτερότητες της Τουρκικής υποψηφιότητας σχετίζονται με την γεωγραφική της θέση, τις σχέσεις της με την Κύπρο καθώς και το μέγεθος της ίδιας της χώρας. Καθώς η Τουρκία αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα πληθυσμιακά κράτη στον Ευρωπαϊκό χώρο, ανακύπτει δημογραφικό θέμα εάν προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην Ε.Ε η λήψη αποφάσεων στα όργανα γίνεται με βάση την πληθυσμιακή πλειοψηφία οπότε και η ένταξη μιας χώρας με τόσο μεγάλο πληθυσμό θα δημιουργήσει ζητήματα και τα μεγάλα κράτη είναι πολύ πιθανό να χάσουν την πρωτοκαθεδρία τους. Η Τουρκία ξεπερνά σε πληθυσμό την Γερμανία που έχει σήμερα την πλειοψηφία των θέσεων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καθώς και στις αποφάσεις του Συμβουλίου και αυτό είναι θέμα που δύναται να δημιουργήσει προβλήματα στην λειτουργικότητα της Ε.Ε. Βέβαια, το μέγεθος μίας χώρας δεν θα μπορούσε να αποτελεί επιχείρημα ή να δημιουργεί προβληματισμούς για την ενταξιακή της πορεία και μετέπειτα προσχώρηση της. Η Ένωση από την δημιουργία της έχει αποδείξει ότι δεν μπορεί το μέγεθος του πληθυσμού ενός κράτους να λειτουργήσει αρνητικά για την είσοδο της, αρκεί να σκεφτεί κανείς ότι στις ιδρυτικές χώρες του Θεσμού ήταν το Λουξεμβούργο (που είναι μια μικρή χώρα) και η Γερμανία που μετά το 1989 με την επανένωση της με την Ανατολική Γερμανία έγινε η μεγαλύτερη σε πληθυσμό χώρα της Ένωσης¹⁰⁰.

Σχεδόν 40 χρόνια μετά επιβεβαιώνεται ότι η Τουρκία έχει γίνει αιχμάλωτη του Κυπριακού ζητήματος. Από το 1974 το Τουρκικό κράτος δεν έχει αναγνωρίσει την Κυπριακή Δημοκρατία και κατέχει το 37.5% του εδάφους της Κύπρου. Η επίλυση του Κυπριακού θα δώσει μεγάλη ώθηση στις προσπάθειες για ένταξη της Τουρκίας παρόλα αυτά η Τουρκική πλευρά φαίνεται απρόθυμη να εφαρμόσει και τις πιο μικρές συμβατικές της υποχρεώσεις και να συνεργαστεί με την Κύπρο. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η Τουρκία δεν εφαρμόζει πλήρως τις υποχρεώσεις της που πηγάζουν

---

⁹⁹ Commission of the ECs "Recommendation of the European Commission on Turkey's progress towards Accession" σελ 38. 2004

¹⁰⁰ Δονάτος Παπαγιάννης «Η νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Διεύρυνση» δημοσιευμένο στο αλβανικό περιοδικό POLIS Universiti Europian Tiranes, nr 7 2008 σελ.12

από το Πρόσθετο Πρωτόκολλο της Συμφωνίας της Άγκυρας. Τα αποτελέσματα των ενεργειών αυτών επέφεραν κυρώσεις, στασιμότητα και πάγωμα των διαπραγματευτικών κεφαλαίων που αφορούν την ένταξη του Τουρκικού κράτους στην Ένωση. Η θέση της Κυπριακής πλευράς για την ενταξιακή πορεία του Τουρκικού κράτους είναι ότι ενισχύει τις Ενωσιακές διαπραγματεύσεις με την Τουρκία και η δυνατότητα που έχει να ασκήσει βέτο κατά της ένταξης της χώρας θα αξιοποιηθεί μονάχα εάν η Τουρκία επρόκειτο να γίνει πλήρως μέλος της Ε.Ε χωρίς πρώτα να έχει επιλυθεί το Κυπριακό. Το Κυπριακό ζήτημα δεν είναι ένα θέμα που αφορά μόνο τις δύο χώρες, αποτελεί ένα Διεθνές και ένα Ενωσιακό ζήτημα που αναδεικνύει την Ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας για την οποία η χώρα δεν πρέπει μονάχα να αντιμετωπίσει τις εξαιρετικά δύσκολες προκλήσεις στο εσωτερικό της αλλά και να αποδείξει την βιωσιμότητα των σχέσεων της με τους γείτονες της.

Η τρίτη ιδιαιτερότητα που αφορά την υποψηφιότητα της Τουρκίας στην Ε.Ε σχετίζεται με την γεωγραφική της θέση. Σύμφωνα με το άρθρο 49 της ΣυνθΕΕ κάθε ευρωπαϊκό κράτος μπορεί να κάνει αίτηση για ένταξη στην Ένωση. Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας έγινε λόγος για την ευρωπαϊκότητα ενός κράτους καθώς και για τα ποια είναι τα όρια του Ευρωπαϊκού χώρου. Η Τουρκία αποτελεί την μοναδική προς ένταξη χώρα για την οποία έχει προκύψει η προβληματική της «Ευρωπαϊκότητας» της. Το πρόβλημα δεν αφορά μόνο την ίδια την Τουρκία, αλλά εξίσου και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι σε θέση η Ευρωπαϊκή Ένωση να ενσωματώσει στους κόλπους της αυτή τη μεγάλη χώρα που ιστορικά και πολιτισμικά δεν έχει πολλά κοινά και να συγκατοικήσει μαζί της; Και έπειτα ούτε το γεωγραφικό κριτήριο ικανοποιείται στην περίπτωση της Τουρκίας καθώς το γεωγραφικό της κέντρο βρίσκεται στην Ασία και μονάχα ένα μικρό κομμάτι της στην Ανατολική Ευρώπη¹⁰¹. Είναι σε θέση η Ένωση να δεχθεί αιτήματα προς ένταξη χωρών που συνορεύουν με την Τουρκία όπως η Συρία;¹⁰² Όλα αυτά τα ερωτήματα καλούνται να απαντηθούν και από τις δύο πλευρές.

Όπως και σε κάθε άλλη κοινωνία, η Τουρκία αποτελείται από δύο ή τρία διαφορετικά πρόσωπα. Το Δυτικό πρόσωπο της Τουρκίας, το οποίο φαίνεται από τις σύγχρονες

---

¹⁰¹ Δονάτος Παπαγιάννης «Η νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Διεύρυνση» δημοσιευμένο στο αλβανικό περιοδικό POLIS Universiti Europian Tiranes, nr 7 2008 σελ.12

¹⁰² Παναγιώτης Κανελλόπουλος «Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης» σελ 36. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη.

βιομηχανικές και εμπορικές πόλεις και περιοχές γύρω από την Κωνσταντινούπολη και τις ακτές του Αιγαίου και το οποίο έχει τις προοπτικές για μία πετυχημένη οικονομική και ως ένα βαθμό κοινωνική ενσωμάτωση στη ζωή της ενωμένης Ευρώπης, η Κεντρική Τουρκία, η οποία είναι μία σχετικά αναπτυγμένη μεσανατολική περιοχή και η Ανατολική Τουρκία, η οποία, χαρακτηρίζεται από φτώχεια, εθνικές συγκρούσεις, ισχυρό δημογραφικό δυναμισμό και την απόλυτη κυριαρχία της παραδοσιακής ισλαμικής κοινωνίας, είναι περισσότερο συγκρίσιμη με τις φτωχές ισλαμικές χώρες στα ανατολικά της Τουρκίας παρά με τα ευρωπαϊκά δεδομένα.

Σήμερα οι εντάσεις με την Κουρδική μειονότητα καθώς και το προσφυγικό ζήτημα που έχει προκύψει από τις αρχές του 2015 εξαιτίας του πόλεμου που υπάρχει στην Συρία, φέρνουν για ακόμη μια φορά σε διχασμό την Ένωση για την ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας. Από τη μία πλευρά, το τουρκικό κρατικό σύστημα είναι το λιγότερο συμβατό προς τις ευρωπαϊκές απαιτήσεις σε σύγκριση με οποιοδήποτε άλλο κράτος στην ιστορία της Ε.Ε και από την άλλη είναι απαραίτητο οι κοινωνικές δομές οι οποίες συνιστούν τον δυτικό πολιτισμό (ανοιχτή οικονομία, δημοκρατικό πολιτικό σύστημα, πλουραλιστική κουλτούρα) να ριζώσουν σε παραδοσιακά μη δυτικές κοινωνίες στην ανατολική περιφέρεια της Ευρώπης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πιο έντονα από ποτέ καλείται να αποφασίσει άμεσα για το μέλλον της Τουρκίας στην Ευρώπη.

3.2.3 Η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

Η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) βρίσκεται στα κεντρικά Βαλκάνια και στην νοτιοανατολική Ευρώπη, συνορεύει με την Σερβία, την Αλβανία, την Ελλάδα, την Βουλγαρία και το Κόσοβο. Κατά τους βαλκανικούς πολέμους η χώρα παραχωρήθηκε σε τμήματα στην Σερβία, την Ελλάδα και την Βουλγαρία ενώ μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο συμπεριλήφθηκε ως ομόσπονδη δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Η χώρα έγινε ανεξάρτητο κράτος το 1991 μετά την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και από τον Δεκέμβριο του 2005 είναι υποψήφια προς ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ΠΓΔΜ, μαζί με άλλες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, έλαβε το καθεστώς της δυνάμει υποψήφιας χώρας προς ένταξη στην Ε.Ε κατά την διάρκεια της Συνόδου Κορυφής στην Θεσσαλονίκη το 2003 επί της Ελληνικής προεδρίας. Ένα χρόνο

αργότερα, τον Μάρτιο του 2004, η χώρα έστειλε επίσημα αίτημα στην Ε.Ε για ένταξη στην Ένωση και ακολούθησε η θετική γνώμη της Επιτροπής στο αίτημα αυτό τον Νοέμβριο του 2005. Τελικά, έναν μήνα αργότερα το Συμβούλιο αναγνώρισε την χώρα ως υποψήφιο προς ένταξη κράτος.

Οι σχέσεις της ΠΓΔΜ με την Ε.Ε έχουν ως αφετηρία τους το 1996 όταν η χώρα κρίθηκε επιλέξιμη από την Κοινότητα για την παροχή οικονομικής βοήθειας μέσω του κοινοτικού προγράμματος PHARE. Το κράτος έχει λάβει από τότε έως και το 2007 μέσω των προγραμμάτων PHARE και CARDS οικονομική βοήθεια που φτάνει τα 800.000.000 ευρώ¹⁰³. Με το νέο οικονομικό πρόγραμμα IPA για την περίοδο 2007-2013 η ΠΓΔΜ έλαβε οικονομική στήριξη ύψους 622.400.000 ευρώ για την ενίσχυση των Θεσμών της, την βελτίωση της διασυνοριακής συνεργασίας, την περιφερειακή και αγροτική ανάπτυξη, τέλος το πρόγραμμα ενίσχυσε την εξέλιξη του ανθρωπίνου δυναμικού της χώρας.

Το 1997 Το Συμβούλιο Υπουργών της Ε.Ε καθόρισε πολιτικούς και οικονομικούς όρους για την ανάπτυξη των διμερών σχέσεων ανάμεσα στις δύο πλευρές και έναν χρόνο αργότερα, το 1998, τέθηκε σε ισχύ Συμφωνία Συνεργασίας στον τομέα των μεταφορών μεταξύ της Ε.Ε και της ΠΓΔΜ. Τον Ιανουάριο του 2000 το Συμβούλιο εκδίδει οδηγίες για τη σύναψη Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης και τον Μάρτιο του ίδιου έτους ξεκινά τις διαπραγματεύσεις για να εκδώσουν τους όρους και τις δεσμεύσεις που θα περιλαμβάνει η Συμφωνία τόσο για την Ε.Ε όσο και για την ΠΓΔΜ. Η καθοριστική ημερομηνία για την Ενωσιακή πορεία της Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ήταν στις 9.4.2001 όταν και υπογράφηκε η Συμφωνία Σύνδεσης και Σταθεροποίησης μεταξύ της χώρας και της Ε.Ε στο Λουξεμβούργο. Η χώρα με την σύναψη της Συμφωνίας απέκτησε οφέλη από τις εμπορικές «προτιμήσεις» με την Ε.Ε και η ενδυνάμωση των σχέσεων της Ένωσης με την δύναμη υποψήφια χώρα αποδεικνύεται όταν στις 31.3.2003 η Ε.Ε αναλαμβάνει τη διεθνή στρατιωτική παρουσία στην ΠΓΔΜ αντικαθιστώντας το ΝΑΤΟ στην περιοχή¹⁰⁴. Την 1.4.2004 ξεκινά επίσημα η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την ΠΓΔΜ και ακολούθησαν οι επισκέψεις στην χώρα του προέδρου της Επιτροπής Ρ. Πρόντι(1.10.2004) και του

¹⁰³http://eeas.europa.eu/delegations/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/eu_the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/eu_assistance/index_en.htm

¹⁰⁴ Η παρουσία του ΝΑΤΟ στην περιοχή έχει ως αφετηρία την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και τις αναταράξεις που ακολούθησαν στην περιοχή./

Επιτρόπου για θέματα διεύρυνσης Ο. Ρεν(26.11.2004). Έναν χρόνο αργότερα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναγνώρισε την ΠΓΔΜ ως υποψήφιο προς ένταξη κράτος στην Ε.Ε στις 16.12.2005 . Από το 2008 η Ε.Ε ξεκίνησε διαπραγματεύσεις για την ελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων με τη χώρα και στις 19.12.2009 ξεκινά επίσημα η χωρίς υποχρεωτική θεώρηση μετακίνηση (VISA) για τους πολίτες της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας , του Μαυροβουνίου και της Σερβίας προς το χώρο Σένγκεν.

Το 2006 η έκθεση της Επιτροπής για την πορεία των μεταρρυθμίσεων της χώρας με τίτλο «FYROM Progress Report» αναγνώριζε την πρόοδο που είχε συντελεστεί στην δικαστική λειτουργία. Η ΠΓΔΜ από το 2005 είχε αντικαταστήσει το σύστημα επιβολής των αποφάσεων των δικαστηρίων, που υπήρχε από το 1978 επί Γιουγκοσλαβίας, με νέο νόμο σύμφωνα με τον οποίο η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων θα υλοποιούνταν από ιδιωτικούς φορείς οι οποίοι θα διορίζονταν από τον Υπουργό Δικαιοσύνης¹⁰⁵. Παράλληλα η έκθεση υπογράμμιζε τον περαιτέρω εκσυγχρονισμό που οφείλει η χώρα να κάνει για διαφάνεια και ανεξάρτητη λειτουργία των δικαστηρίων.

Δύο είναι τα βασικά ζητήματα που συνοδεύουν την ενταξιακή υποψηφιότητα της ΠΓΔΜ προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το πρώτο ζήτημα αφορά το σύνολο των μειονοτήτων των διαφορετικών, δηλαδή, εθνοτήτων που ζουν στο κράτος ενώ το δεύτερο κρίσιμο ζήτημα είναι το πρόβλημα που έχει ανακύψει από το 1991 με την ονομασία του κράτους. Ως προς την πρώτη περίπτωση, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας αποτελεί ένα μωσαϊκό εθνοτήτων που μέχρι και λίγα χρόνια πριν βρίσκονταν σε εξαιρετικά ασταθή ισορροπία μεταξύ τους¹⁰⁶. Το προοίμιο του Συντάγματος της ΠΓΔΜ αναφέρει « Η Δημοκρατία της Μακεδονίας αποτελεί το εθνικό κράτος του μακεδονικού λαού, στο οποίο εξασφαλίζεται η πλήρης ισότητα και η διαρκής συγκατοίκηση του μακεδονικού λαού με τους Αλβανούς, τους Τούρκους, τους Ρομά και τις άλλες εθνότητες που ζουν σε αυτό»¹⁰⁷ . Αναγνωρίζεται, σύμφωνα με το Σύνταγμα της ΠΓΔΜ, ένα Σλαβομακεδονικό έθνος με αυξημένη νομιμοποίηση και στις υπόλοιπες εθνότητες δίδεται το καθεστώς ισότητας. Από το τέλος του ολοκληρωτικού καθεστώτος και την εγκαθίδρυση δημοκρατικών θεσμών οι

¹⁰⁵ Civil Enforcement in the Western Balkans, Open regional fund for south-east Europe, Cilec, σελ 191

¹⁰⁶ οι Αλβανοί πολίτες αποτελούν το 25,2% και οι υπόλοιπες μειονότητες, όπως η τουρκική το 3,9%, οι Ρομά το 2,7%, Σέρβοι το 1,8% και άλλοι το 2,2% (απογραφή 2002) .

¹⁰⁷ Constitution of the Republic of Macedonia

μειονότητες είχαν περιορισμένο ρόλο στην κοινωνικοπολιτική ζωή του κράτους. Οι Αλβανοί και οι υπόλοιπες μειονότητες ήταν για χρόνια εκτός του Δημοσίου τομέα που στελεχώνονταν αποκλειστικά από τους Σκοπιανούς ενώ και στο Κοινοβούλιο υπήρχε υποεκπροσώπηση των μειονοτήτων. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η εκλογή ενός βουλευτή στις δυτικές επαρχίες της χώρας(στην οποία η πλειοψηφία των κατοίκων αποτελείται από Αλβανούς) απαιτούσε, ως τα τέλη της δεκαετίας του 1990, σχεδόν τις τριπλάσιες ψήφους από ότι η εκλογή ενός Σκοπιανού σε άλλη επαρχία¹⁰⁸. Η περιθωριοποίηση των μειονοτήτων στην χώρα οδήγησε σε κρίση τον Αύγουστο του 2001 και σε μια σειρά από βίαιες συγκρούσεις μεταξύ των Αλβανών και των Δυνάμεων Ασφαλείας της ΠΓΔΜ στην περιοχή Κουμανόβο. Οι αιματηρές συγκρούσεις διήρκησαν έξι μήνες και είχαν ως συνέπεια τον θάνατο 80 ανθρώπων. Η σύρραξη τερματίστηκε με την παρέμβαση του ΝΑΤΟ και την υπογραφή της συμφωνίας της Οχρίδας που έδωσε περισσότερα πολιτικά δικαιώματα στους Αλβανούς κατοίκους¹⁰⁹. Το Συμβούλιο της Ευρώπης σε έκθεση του (2011) σχετικά με τις μειονότητες στην χώρα ανέφερε, ότι με εξαίρεση το γεγονός ότι στα σχολεία διδάσκονται η αλβανική, σερβική και τουρκική γλώσσα, δεν έχει ακόμη αρχίσει διάλογος ανάμεσα στις εθνικές μειονότητες της χώρας και δεν έχει ακόμη τεθεί τέρμα στη διαίρεση και την πόλωση της κοινωνίας, με βάση τα εθνικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού. Παρόλα αυτά σημειώνεται ότι για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων και για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες τους, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας συνεργάζεται με τον ΟΗΕ, τον ΟΑΣΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης, την UNESCO ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενισχύει με συστάσεις και υποδείξεις το έργο της κυβέρνησης της χώρας για να εκπληρώσει το πολιτικό κριτήριο που ορίστηκε στην Κοπεγχάγη(1993) για την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων για να μπορέσει το κράτος να ενσωματωθεί στην Ε.Ε .

Το ζήτημα της ονομασίας την ΠΓΔΜ συνδέεται άμεσα με την προσχώρηση της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Από τον Ιούνιο του 2008 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε ότι επίσημη προϋπόθεση για την προώθηση της διαδικασίας ένταξης της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας στην Ε.Ε είναι να λυθεί το ζήτημα της ονομασίας με την Ελλάδα και διατήρησε την θέση αυτή και το 2012. Τον

---

¹⁰⁸ Μαριλένα Κοπά « Οι μειονότητες στα μετά-κομμουνιστικά Βαλκάνια» σελ 81. Λιβάνη, 1997

¹⁰⁹ Σήμερα συμμετέχουν στον κυβερνητικό συνασπισμό και αλβανικά κόμματα - για παράδειγμα, ο Αλί Αχμέτι, επικεφαλής του αλβανικού κόμματος DUI, συγκυβερνά με τον πρωθυπουργό της χώρας Ν. Γκρουέφσκι.

Δεκέμβριο του 2013 με ομόφωνη και συλλογική απόφαση του το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν αποδέχθηκε την εισήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για απόδοση ημερομηνίας έναρξης των διαπραγματεύσεων για προσχώρηση της ΠΓΔΜ. Η προβληματική του ονόματος προέκυψε το 1991 όταν η ΠΓΔΜ αποσχίστηκε από την ομοσπονδιακή Γιουγκοσλαβία και ανακηρύχτηκε ανεξάρτητο κράτος. Η περιοχή της σημερινής ΠΓΔΜ ονομαζόταν ως το 1944 Vardar Banovina και όταν ο δικτάτορας Τίτο την διαχώρισε από την υπόλοιπη Σερβία, της έδωσε το όνομα Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας. Η Ελλάδα αντέδρασε έντονα κάνοντας λόγο για υποκλοπή και αλυτρωτικές βλέψεις για να εξασφαλιστεί η διέξοδος στο Αιγαίο της ΠΓΔΜ. Το 1993 ύστερα από την σύσταση του Συμβουλίου Ασφαλείας, τα Ηνωμένα Έθνη έκανα δεκτή την προσωρινή ονομασία της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας με προϋπόθεση να βρεθεί λύση συμφωνημένη από τις δύο πλευρές, το 1995 οι δύο χώρες συνολόγησαν μια Ενδιάμεση Συμφωνία η οποία όριζε έναν δεσμευτικό κώδικα συμπεριφοράς¹¹⁰. Η προσωρινή ονομασία Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας χρησιμοποιείται στις διακρατικές σχέσεις όπου εμπλέκονται κράτη που δεν αναγνωρίζουν το συνταγματικό όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Η Ε.Ε προτρέπει και τις δύο χώρες στην εξεύρεση λύσης του ζητήματος που έχει προκύψει. Το δίλημμα στο πρόβλημα μεταξύ των δύο χωρών δεν είναι η επικράτηση της Ελλάδας ή της ΠΓΔΜ. Το πραγματικό δίλημμα στις διμερείς σχέσεις αυτών των κρατών είναι: συνύπαρξη, αποδοχή, αλληλεγγύη, συνεργασία και συμβίωση ή προγονολατρεία, φανατισμός, συνωμοσιολογία και αντιπαλότητα. Η θέση της Ελληνικής πλευράς μέχρι και σήμερα είναι ότι η συμπεριφορά της χώρας αντιστρατεύεται τους κανόνες της διεθνούς έννομης τάξης όπως τον σεβασμό της καλής γειτονίας, της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας. Η Ελλάδα υποστηρίζει ότι η παραβίαση των παραπάνω αρχών συντελείται από την χρήση αρχαίων ελληνικών συμβόλων (Ήλιος της Βεργίνας), την ύπαρξη μεγαλοϊδεατικών εδαφικών βλέψεων και την απεικόνιση σε χάρτες, σε ιστορικά βιβλία και σε σχολικά εγχειρίδια μιας «Μεγάλης Μακεδονίας» που περιλαμβάνει και ελληνικά εδάφη. Η επίλυση ή μη του ζητήματος θα αποτελέσει σημαντικό παράγοντα για την τύχη της ενταξιακής πορείας την ΠΓΔΜ διότι χωρίς την επίτευξη ομοφωνίας από όλα τα κράτη μέλη στο Συμβούλιο δεν γίνεται να ληφθεί θετική απόφαση για την χώρα.

---

¹¹⁰ Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Εξωτερικών «Το ζήτημα του ονόματος της ΠΓΔΜ».

3.2.4 Η Σερβία

Η Σερβία είναι χώρα των Βαλκανίων, συνορεύει με την Κροατία δυτικά, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και το Μαυροβούνιο, νότια με την ΠΓΔΜ, νοτιοδυτικά με την Αλβανία και ανατολικά με τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Το Σερβικό κράτος ήταν ένα από τα ιδρυτικά μέλη του ομοσπονδιακού κράτους της Γιουγκοσλαβίας, ενώ ήταν μία από τις δύο δημοκρατίες που αποτελούσαν την Ένωση Κρατών Σερβίας και Μαυροβουνίου μέχρι τον Ιούνιο του 2006¹¹¹. Η Σερβία είναι υποψήφια προς ένταξη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση από 1.3.2012 .

Η έναρξη των σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Σερβία ξεκινά το 1982 με την ίδρυση Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Βελιγράδι στην τότε Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας (ΣΟΔΓ) αμέσως μετά την υπογραφή εταιρικών Συμφωνιών μεταξύ της ΣΟΔΓ και της ΕΟΚ¹¹². Το 2000 η Σερβία έκανε ένα αποφασιστικό βήμα προς την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση βάζοντας τέλος στην πολιτική και οικονομική της απομόνωση, ύστερα από την εμπόλεμη κατάσταση στο Κόσοβο, και αναζήτησε την Ενωσιακή πορεία ακολουθώντας το παράδειγμα των άλλων κρατών των Δυτικών Βαλκανίων. Κατά την διάρκεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης το 2003 η Σερβία αναγνωρίστηκε ως δυνάμει υποψήφια προς ένταξη χώρα στην Ε.Ε. Το 2005 ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις της Σερβικής κυβέρνησης με την Ε.Ε για την Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης οι οποίες τελικά διακόπηκαν στις 3.5.2006 λόγω της μη συνεργασίας του κράτους με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για τις αιματηρές συγκρούσεις που έγιναν στην πρώην Γιουγκοσλαβία κατά την δεκαετία του 1990. Η διεθνής κοινότητα είχε διαμηνύσει στη Σερβία πως έπρεπε να διευθετήσει το θέμα και να προβεί στην σύλληψη των καταζητούμενων για εγκλήματα πολέμου, Ράτκο

---

¹¹¹ Το δημοψήφισμα που διεξήχθη στο Μαυροβούνιο στις 21 Μαΐου 2006 είχε ως αποτέλεσμα η ένωση Σερβίας-Μαυροβουνίου να διαλυθεί, συνεπώς Μαυροβούνιο και Σερβία αποτελούν ανεξάρτητα κράτη. Στις 5 Ιουνίου 2006 η Σερβία από πλευράς της επίσημα κήρυξε τη διάλυση της Ομοσπονδίας με το Μαυροβούνιο.

¹¹² Τον Δεκέμβριο του 2009 το όνομα της Αντιπροσωπείας άλλαξε σε «Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Σερβία»

Μλάντιτς¹¹³ και Γκόραν Χάτζιτς, προκειμένου να έχει επιτυχή κατάληξη η ευρωπαϊκή της πορεία.

Η διάλυση της Ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας είχε ως αποτέλεσμα την ανάδυση νέων δημοκρατιών οι οποίες απομακρύνθηκαν από την επιρροή της μέχρι τότε κεντρικής εξουσίας που βρισκόταν στην Σερβία. Έναντι αυτής της απομάκρυνσης αντιστάθηκε η Κυβέρνηση του Βελιγραδίου, με τους Σέρβους να πολεμούν να μην χάσουν τις ομόσπονδες δημοκρατίες της Κροατίας, της Σλοβενίας, της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης και μετέπειτα του Κοσόβου. Στις χώρες αυτές υπήρχε αριθμητική παρουσία των Σέρβων, οι οποίοι συγκροτούσαν στρατό και παραστρατιωτικές ομάδες για να υπερασπιστούν τα συμφέροντα της κοινότητας τους στα εδάφη των νεοδημιουργηθέντων κρατιδίων, στα οποία όμως δεν αποτελούσαν την πλειοψηφία¹¹⁴. Η αυτοδιάθεση ως νομιμοποιητική βάση της σύστασης των νέων χωρών στηρίχθηκε στον κανόνα ότι φορέας της είναι η πλειοψηφία. Αυτή αναλαμβάνει την διακυβέρνηση, προνοώντας για την εξασφάλιση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων που θα δημιουργούνται με αφορμή της ίδρυσης των νέων χωρών και της αλλαγής όσο αφορά στην κυριαρχία. Στις χώρες αυτές, η πιο επικίνδυνη μειονότητα αναδείχθηκε η σερβική καθώς, υποκινούμενη από την Σερβική Κυβέρνηση, απείλησε την ακεραιότητα των χωρών τις οποίες δεν δεχόταν. Η Διεθνής και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αναγνώρισαν την βίαιη παραστρατιωτική δράση Σέρβικών ομάδων και τα εγκλήματα που διέπραξαν με απάνθρωπες επιθετικές δράσεις σε βάρος των Πολιτειών που αποχωρούσαν από τον δεσμό της ανώφελης και ανεπιθύμητης, πλέον, Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας. Αυτός ήταν και ο λόγος που η Ε.Ε έδινε τέτοια βαρύτητα στην σύλληψη των συγκεκριμένων προσώπων και στη συνεργασία της χώρας με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο καθότι η Ένωση αποτελώντας έναν θεσμό αξιών που σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τους Δημοκρατικούς θεσμούς δεν μπορούσε να δεχτεί την ενσωμάτωση μιας χώρας που δεν προέβαινε σε επανόρθωση της βίαιης ιστορίας της.

Το 2007 η Σερβική Κυβέρνηση προχώρησε σε ενισχυμένη συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Χάγης για την σύλληψη των κατηγορουμένων γεγονός που αναγνωρίστηκε από την Ε.Ε η οποία με την σειρά της έθεσε ξανά σε λειτουργία τις

---

¹¹³ Ο Μλάντιτς διέφυγε τη σύλληψη από το 1995, όταν και του απευθύνθηκαν κατηγορίες για τα γεγονότα της σφαγής της Σρεμπρένιτσα, της χειρότερης θηριωδίας στην Ευρώπη μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

¹¹⁴ Πέτρος Λιάκουρας « Από την Ζυρίχη στην Λουκέρνη» σελ. 145, Ι. Σιδέρης. 2007

διαπραγματεύσεις για την Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την Σερβία. Το 2008 υπογράφηκε η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης ενώ επεγράφη και μία ενδιάμεση Συμφωνία για το εμπόριο και τα εμπορικά θέματα μεταξύ της Ε.Ε και της χώρας. Στις 22.12.2009 η Σερβία με αίτημα της ζήτησε την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το 2010 τα κράτη μέλη ξεκίνησαν την διαδικασία επικύρωσης της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης που υπεγράφη. Το 2011 η υπηρεσία εθνικής ασφάλειας της Σερβίας προέβη σε σύλληψη του Ρ. Μλάντιτς. Η επικεφαλής της διπλωματίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης Κάθριν Άστον επεσήμανε ότι ο καταζητούμενος για εγκλήματα πολέμου Ράτκο Μλάντιτς πρέπει να εκδοθεί στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για εγκλήματα πολέμου στην Πρώην Γιουγκοσλαβία¹¹⁵. Ο Ράτκο Μλάντιτς κατηγορείται για γενοκτονία, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και παραβίαση του εθιμικού δικαίου του πολέμου. Ήταν επικεφαλής της επιχείρησης στην Βοσνία με την αιματηρές συγκρούσεις στην Σρεμπρένιτσα, όπου έχασαν τη ζωή τους 10.000 άμαχοι μουσουλμάνοι άνδρες και νεαρά αγόρια το 1995. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση η συνεργασία της Σερβίας σε τομείς που αφορούν τα ανθρώπινα και την απονομή δικαιοσύνης έχει σημαντικό αντίκτυπο στις αποφάσεις που θα λάβει για το Ενωσιακό μέλλον της χώρας διότι έτσι μονάχα πληρούνται οι προϋποθέσεις για την συμμετοχή και την ενσωμάτωση σε αυτήν. Η συνεργασία της Σερβίας με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Χάγης σημαίνει ότι τα χειρότερα εγκλήματα της δεκαετίας του 1990 θα έχουν ποινικές συνέπειες για τους θύτες και το Σερβικό κράτος θα αποκτήσει μια πραγματική ευκαιρία να προωθήσει σταδιακά τη συμφιλίωση με τις γειτονικές χώρες

Το 2011 η Επιτροπή εξέδωσε θετική γνώμη σχετικά με το αίτημα για υποψηφιότητα της Σερβίας. Η Επιτροπή αναγνώριζε την πρόοδο όσον αφορά την εκπλήρωση των πολιτικών κριτηρίων και επεσήμανε πως η χώρα διαθέτει ολοκληρωμένο νομικό και θεσμικό πλαίσιο και ένα κράτος δικαίου που προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των μειονοτήτων. Η έκθεση της Επιτροπής σημείωνε ότι τους τελευταίους μήνες εγκρίθηκαν βασικά νομοθετήματα σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα στους τομείς της εκλογικής νομοθεσίας, της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων και των σχέσεων του Κοινοβουλίου με ανεξάρτητους ρυθμιστικούς φορείς. Ακόμη, στους τομείς καταπολέμησης της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος είχαν επιτευχθεί σημαντικά αποτελέσματα ωστόσο η Επιτροπή

---

¹¹⁵ <http://www.iefimerida.gr/news/>

αναγνώρισε κενά τα οποία η Σερβία θα καλύψει με περισσότερες προσπάθειες¹¹⁶. Σχετικά με τα οικονομικά κριτήρια η έκθεση όριζε ότι η Σερβία έλαβε σημαντικά μέτρα για την εγκαθίδρυση μιας λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Οι ξένες επενδύσεις άρχισαν να ανακάμπτουν το 2011 σημειώνοντας σταδιακή οικονομική ανάκαμψη, ωστόσο η ανεργία παραμένει σε υψηλά επίπεδα και η παραοικονομία εξακολουθεί να αποτελεί μεγάλη πρόκληση. Η Σερβία θα πρέπει να επιλύσει αυτά τα προβλήματα για να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει στην συνέχεια τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης. Τέλος, η έκθεση αναφέρεται και στο κοινοτικό κεκτημένο, με την Σερβία να σημειώνει περαιτέρω πρόοδο προς την ευθυγράμμιση της νομοθεσίας της με τα ευρωπαϊκά πρότυπα ιδίως στον τελωνειακό τομέα, την φορολογία, την οικονομική και νομισματική ένωση, τις επιχειρήσεις και τη βιομηχανική πολιτική και το εταιρικό δίκαιο. Η ανάλυση της προόδου της Σερβίας για την ευθυγράμμιση και την εφαρμογή του κεκτημένου της Ε.Ε καταδεικνύει τη συνολική καλή διοικητική ικανότητα και τις δυνατότητες της Σερβίας να αναλάβει τις υποχρεώσεις του μέλους μεσοπρόθεσμα¹¹⁷. Παρά την πρόσφατη πρόοδο σε ορισμένους τομείς, απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για να εφαρμόσει αποτελεσματικά και μεσοπρόθεσμα θέματα που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των εργαζομένων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων, τις δημόσιες συμβάσεις, τον ανταγωνισμό, τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, της πνευματικής ιδιοκτησίας, των μέσων ενημέρωσης, της ασφάλειας των τροφίμων, της πολιτικής μεταφορών, της ενέργειας, της κοινωνικής πολιτικής και της απασχόλησης, τα διευρωπαϊκά δίκτυα, την περιφερειακή πολιτική, τους καταναλωτές και την προστασία της υγείας ..

3.2.5 Το Μαυροβούνιο

Το Μαυροβούνιο είναι χώρα στα Βαλκάνια και ανεξάρτητο κράτος από το 2006. Η χώρα συνορεύει με την Κροατία στα δυτικά, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη στα βορειοδυτικά, τη Σερβία στα ανατολικά και την Αλβανία στα νότια. Μετά από την κατάρρευση της Ομοσπονδίας της Γιουγκοσλαβίας το κράτος έγινε τμήμα της

---

¹¹⁶ <http://europa.rs/eng/serbia-and-the-european-union/key-documents/the-questionnaire-and-the-commission-opinion-on-the-candidacy/>

¹¹⁷ <http://europa.rs/eng/serbia-and-the-european-union/key-documents/the-questionnaire-and-the-commission-opinion-on-the-candidacy/>

Ομοσπονδίας Σερβίας – Μαυροβουνίου¹¹⁸. Τον Μάιο του 2006 διεξήχθη δημοψήφισμα στην χώρα που είχε ως αποτέλεσμα με 55,4% των ψήφων να είναι υπέρ της διάσπασης της Ομοσπονδίας Σερβίας – Μαυροβουνίου. Το Κοινοβούλιο του Μαυροβουνίου ανακήρυξε την ανεξαρτητοποίηση του κράτους από την Ομοσπονδία στις 3.6.2006. Σήμερα το Μαυροβούνιο είναι μέλος του ΟΗΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης και έχει εκκινήσει ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση στις 29.6.2012¹¹⁹.

Οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με το Μαυροβούνιο ξεκινούν το 1998 με την Ένωση να προσφέρει οικονομική στήριξη στο κράτος. Από το 1998 έως και το 2010 το Μαυροβούνιο επωφελήθηκε από τα Ευρωπαϊκά προγράμματα CARDS και IPA με 277.200.000 ευρώ και 131.300.000 αντίστοιχα. Το IPAII θα προσφέρει οικονομική προενταξιακή βοήθεια στο Μαυροβούνιο 270.500.000 ευρώ για την περίοδο 2014-2020¹²⁰.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στις 15.10.2007 υπέγραψε με το Μαυροβούνιο Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης¹²¹ καθώς και Ενδιάμεση Συμφωνία για το εμπόριο και τα εμπορικά θέματα με την πρώτη συμφωνία να τίθεται σε ισχύ στις 1.5.2010 και την δεύτερη την 1.1.2008. Η συμφωνία αυτή υποστηρίχθηκε ομόφωνα από όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα και επικυρώθηκε στο Κοινοβούλιο του Μαυροβουνίου στις 13 Νοεμβρίου 2007 ενώ η συγκατάθεση της συμφωνίας δόθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 13 Δεκεμβρίου του 2007. Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης βρίσκεται ακόμη στα στάδια επικύρωσης από τα κράτη μέλη. Για την Ενδιάμεση Συμφωνία(που αφορά τα θέματα του εμπορίου) συστάθηκε μία ενδιάμεση Επιτροπή, η οποία είναι υπεύθυνη για τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας της συμφωνίας και πραγματοποίησε την εναρκτήρια σύνοδό της στις 22 Ιανουαρίου 2008. Το Μαυροβούνιο συμμετείχε ενεργά από το 2006 στην οικονομική και δημοσιονομική εποπτεία της Ε.Ε ακολουθώντας έτσι τους κανονισμούς που ισχύουν όταν μια χώρα είναι δυνάμει υποψήφια προς ένταξη.

---

¹¹⁸ Στις 4 Φεβρουαρίου του 2003 η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, έπειτα από συμφωνία, μετασχηματίστηκε στην ομοσπονδία Σερβίας και Μαυροβουνίου.

¹¹⁹ <https://el.wikipedia.org/wiki/Μαυροβούνιο>.

¹²⁰ European Commission. Brussels, 9.11.2010 COM (2010) 670 “Communication from the Commission to the European Parliament and the Commission Opinion on Montenegro's application for membership of the European Union Σελ 5

¹²¹ Council of the European Union, Brussels 21.09.2007 , 11566/07. Interinstitutional file: 2007/0123(AVC)

Τον Νοέμβριο του 2007 συστάθηκε και ξεκίνησε να εργάζεται η Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην χώρα. Το κτίριο της Αντιπροσωπείας της Ε.Ε στο Μαυροβούνιο εγκαινιάστηκε επίσημα στις 6.6.2008, στην Ποντγκόριτσα. Σήμερα, επικεφαλής της Αντιπροσωπείας είναι ο Πρέσβης Mitja Drobnič και περισσότερα από 50 άτομα προσωπικού εργάζονται για να ενισχυθεί το μεταρρυθμιστικό έργο της χώρας προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος για ένταξη στην Ε.Ε . Περίπου τα δύο τρίτα του προσωπικού είναι από το Μαυροβούνιο και το υπόλοιπο προέρχεται από τα κράτη μέλη της Ένωσης. Η Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Μαυροβούνιο είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση του μηχανισμού της Ε.Ε για Οικονομική Προενταξιακή Βοήθεια (IPA) για την περίοδο 2007-2013 και του IPA II για την περίοδο 2014-2020¹²² . Η αντιπροσωπεία διαχειρίζεται σήμερα περισσότερα από 200 έργα αρωγής της Ένωσης και τα έργα αυτά στηρίζουν τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες του Μαυροβουνίου στην πορεία του προς την ΕΕ .

Τον Ιανουάριο του 2008 η Ένωση και το Μαυροβούνιο υπέγραψαν συμφωνίες για την απλούστευση της διαδικασίας έκδοσης θεωρήσεων. Στις 29.12.2009 το καθεστώς της Ένωσης για τις θεωρήσεις(VISA) άλλαξε και επέτρεπε στους πολίτες του Μαυροβουνίου(μαζί με τους Σέρβους και τους κατοίκους της ΠΓΔΜ) να ταξιδεύουν στις 25 χώρες μέλη του Σένγκεν αλλά και στην Νορβηγία, την Ελβετία και την Ισλανδία, χωρίς να έχουν θεωρήσεις πρόσβασης. Η ενέργεια αυτή της Ένωσης ήταν αποτέλεσμα μιας διαδικασίας που είχε ξεκινήσει από το 2008 και εγγυόταν την ελεύθερη μετακίνηση πολιτών, που άνηκαν στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες, χωρίς βίζα εάν οι χώρες αυτές είχαν εκπληρώσει βασικούς στόχους που είχε αναθέσει η Ε.Ε και αφορούσαν τομείς του κράτους δικαίου, ταξιδιωτικά έγγραφα και ασφάλεια των συνόρων¹²³ . Τον Ιούνιο του 2008 η κυβέρνηση του Μαυροβουνίου υιοθέτησε Εθνικό Πρόγραμμα για Ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την περίοδο 2008-2012 . Το έγγραφο αυτό αποτελούσε ένα σχέδιο για την υιοθέτηση του κεκτημένου, προβλέποντας τις βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες.

Το Μαυροβούνιο έκανε αίτηση για προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση με βάση το άρθρο 49 και το άρθρο 2 της Συνθήκης στις 15 Δεκεμβρίου του 2008, εν συνεχεία τα κράτη μέλη ζήτησαν τον Απρίλιο του 2009 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να

---

¹²³ <http://www.delme.ec.europa.eu/code/navigate.php?Id=56>

συντάξει γνώμη σχετικά με την προσφυγή της χώρας¹²⁴. Στις 22 Ιουλίου 2009 ο Ευρωπαίος Επίτροπος για τη Διεύρυνση Όλι Ρεν παρέδωσε στις αρχές του Μαυροβουνίου ένα ερωτηματολόγιο ζητώντας την συμμετοχή του κράτους ώστε να προετοιμασθεί μια αξιολόγηση της ετοιμότητας του Μαυροβουνίου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις ένταξης στην Ε.Ε. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε ότι το Μαυροβούνιο είχε σημειώσει σημαντική πρόοδο προς την έναρξη των ενταξιακών συνομιλιών για την πλήρη προσχώρηση του στην Ε.Ε, η Επιτροπή εξέφρασε την υποστήριξη της και έδωσε σύσταση για το καθεστώς υποψήφιας χώρας της στις 9.11.2010. Στις 17 Δεκεμβρίου 2010, η Ευρωπαϊκή Ένωση χορήγησε στο Μαυροβούνιο το επίσημο καθεστώς της υποψήφιας χώρας.

Στην γνωμοδότηση της Επιτροπής τονίζονταν οι προσπάθειες του κράτους για σύγκλιση των θεσμών της με τα κριτήρια της Κοπεγχάγης. Ειδικότερα, η Επιτροπή αναγνώριζε ότι το Μαυροβούνιο αποτελεί μια Κοινοβουλευτική Δημοκρατία που βασίζεται σε Συνταγματικό και νομοθετικό πλαίσιο το οποίο σε μεγάλο βαθμό είναι σύμφωνο με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Ως προς την ευθυγράμμιση με τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης, η Επιτροπή προέβει σε συστάσεις με την ελαττωματική διάκριση των εξουσιών στην χώρα καθώς στην περίπτωση του Δικαστικού σώματος και της Δικαστικής λειτουργίας η διάκριση αυτή δεν γινόταν σεβαστή. Επίσης, η Επιτροπή συμπέρανε την κακή λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης την οποία χαρακτήρισε «άκρως πολιτικοποιημένη». Υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με την εποπτεία των δημόσιων συμβάσεων, την ιδιωτικοποίηση, τον χωροταξικό σχεδιασμό και την κατασκευή των αδειών. Δεν υπάρχει καμία ανεξάρτητη αρχή που να ασκεί εσωτερικό έλεγχο για την παρακολούθηση της διαφθοράς και διασφάλιση της ευθύνης και σεβασμού του κράτους δικαίου. Απαιτείται ισχυρή πολιτική βούληση για να βελτιώσει το κράτος σημαντικά τις επιδόσεις στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Ως προς τα οικονομικά κριτήρια η Επιτροπή αναγνώρισε τα αλματώδη βήματα της οικονομίας της χώρας και κατέγραψε την μείωση της ανεργίας κάτω από 12 % το 2009 ενώ παράλληλα εκσυγχρονίστηκε και η νομοθεσία που αφορούσε το εργασιακό δίκαιο. Χαρακτηριστικό για την οικονομία του Μαυροβουνίου είναι η προσέλκυση πολλών ξένων επενδύσεων λόγω του βελτιωμένου επιχειρηματικού περιβάλλοντος του κράτους. Ωστόσο η παγκόσμια οικονομική κρίση αποκάλυψε σημαντικές

---

¹²⁴ European Commission. Brussels, 9.11.2010 COM (2010) 670 “Communication from the Commission to the European Parliament and the Commission Opinion on Montenegro's application for membership of the European Union σελ 2.

εσωτερικές και εξωτερικές ανισορροπίες που εκθέτουν την μακροοικονομική σταθερότητα της χώρας. Τέλος, με την κρίση αναδύθηκαν προβλήματα στον τραπεζικό τομέα που απαιτούν την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών¹²⁵.

Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Ένωσης με το Μαυροβούνιο άρχισαν στις 29 Ιουνίου 2012. Σήμερα έχουν ανοίξει 18 Κεφάλαια διαπραγματεύσεων μεταξύ των οποίων το Κεφάλαιο 23 που αφορά την Δικαιοσύνη και τα Θεμελιώδη Δικαιώματα και το Κεφάλαιο 24 που αφορά τα θέματα Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας. Τα Κεφάλαια που αφορούν την έρευνα, την επιστήμη, τον πολιτισμό και την εκπαίδευση έχουν προσωρινά κλείσει. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ενθαρρυντική και θετική ως προς την Ευρωπαϊκή πορεία του Μαυροβουνίου, θα παρακολουθεί την πρόοδο των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων εντός του θεσμικού πλαισίου της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης και θα συνεχίζει να υποστηρίζει τις προσπάθειες μέσω του χρηματοδοτικού της μέσου.

3.2.6 Το Κόσσοβο¹²⁶

Στις 17 Φεβρουαρίου 2008 γεννήθηκε στα Βαλκάνια το «νεότερο κράτος του κόσμου». Το Κόσσοβο βρίσκεται στα κεντρικά Βαλκάνια και συνορεύει με την Αλβανία, την ΠΓΔΜ, την Σερβία και το Μαυροβούνιο. Η χώρα ήταν τμήμα της Ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας έως το 1991, αποτελεί από το 2009 μέλος του ΔΝΤ και της Παγκόσμια Τράπεζας, από το 1999 βρίσκεται υπό την προσωρινή διοίκηση του ΟΗΕ και την στρατιωτική προστασία του ΝΑΤΟ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση από την πλευρά της έχει αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος της διεθνούς προσπάθειας για την ανοικοδόμηση ενός νέου μέλλοντος για το Κόσσοβο από το 1999. Το Κόσσοβο αποτελεί δυνάμει υποψήφια προς ένταξη χώρα στην Ε.Ε.

Οι μακροχρόνιες και σοβαρές εντάσεις μεταξύ των Σέρβων και των Αλβανών, που αποτελούσαν το 90% του πληθυσμού του Κοσσόβου, είχαν ως αποτέλεσμα την

---

¹²⁵ European Commission. Brussels, 9.11.2010 COM (2010) 670 “Communication from the Commission to the European Parliament and the Commission Opinion on Montenegro's application for membership of the European Union.Σελ 8

¹²⁶ Ο χαρακτηρισμός αυτός δεν θίγει τις θέσεις ως προς το καθεστώς, είναι δε σύμφωνος με την ΑΣΑΗΕ 1244/1999 και τη γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου για τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

εθνική διαίρεση των κατοίκων της περιοχής που τελικά οδήγησε στην βίαιη εμπόλεμη κατάσταση το 1998-1999. Ήδη από το 1989, όταν και ξεκίνησε η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, ο αλβανόφωνος πληθυσμός εξεγέρθηκε διότι ο τότε πρόεδρος Μιλόσεβιτς τερμάτισε το καθεστώς αυτοδιοίκησης που ίσχυε στην περιοχή σύμφωνα με το ομοσπονδιακό Σύνταγμα του 1974 της Γιουγκοσλαβίας όπου μέχρι και τότε αναγνωρίζονταν δικαιώματα αυτονομίας και ελεύθερη άσκηση στο πλαίσιο της αυτοδιοίκησης σε γλωσσικές, θρησκευτικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Η Σερβική κυβέρνηση αποφάσισε η διοίκηση της περιοχής να περιέλθει εξ ολοκλήρου σε αυτήν αυξάνοντας την παρουσία στρατιωτικών δυνάμεων στο Κόσσοβο διότι ήταν σαφώς αντίθετη να θέσει σε κίνδυνο την εδαφική ακεραιότητα της Σερβίας – Μαυροβουνίου και αγνόησε το δημοψήφισμα του 1992 που έκαναν οι κάτοικοι και ζητούσαν την απομάκρυνση τους από την Σερβία. Παρότι η Διεθνής Κοινότητα είχε το βλέμμα της στην ομαλή διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και στην διευθέτηση της κατάστασης στην Βοσνία –Ερζεγοβίνη, για πολλά χρόνια το ζήτημα του Κοσσόβου δεν είχε συγκεντρώσει την προσοχή της¹²⁷. Το 1997 η υπόθεση του Κοσσόβου ήρθε στο προσκήνιο καθώς ο Μιλόσεβιτς αντιμετώπιζε με την περαιτέρω συρρίκνωση της χώρας του αποφάσισε αυτήν την φορά να καταστείλει την εξέγερση των αλβανόφωνων της περιοχής¹²⁸ κάνοντας χρήση βίαιων μέσων. Οι αλβανόφωνοι αντιδρούσαν λόγω της άρνησης δικαιώματος αυτοδιάθεσης που αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα όπως επίσης και της στέρησης, από μια αντιδημοκρατική κυβέρνηση, της αυτονομίας που είχαν συνταγματικά κατοχυρωμένο από το 1974. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ απηύθυνε εκκλήσεις για τερματισμό των εχθροπραξιών¹²⁹ της Σερβικής πλευράς αλλά οι διαπραγματεύσεις δεν καρποφόρησαν. Μετά από την απόρριψη της συμφωνίας Raboulet¹³⁰ ξεκίνησαν οι βομβαρδισμοί του ΝΑΤΟ στην Σερβία καθώς η Σερβική κυβέρνηση με στρατιωτικές επιδρομές, επιθέσεις και αναρίθμητα ανθρώπινα θύματα και θέλοντας να αποδείξει τον κυριαρχικό της έλεγχο

---

¹²⁷ Πέτρος Λιακουρας «Το Κυπριακό από τη Ζυρίχη στη Λουκέρνη. Σε αναζήτηση Ομοσπονδιακής λύσης» σελ 160. Ι. Σιδέρης, 2007

¹²⁸ Οι εξεγέρσεις του αλβανόφωνου πληθυσμού του Κοσσόβου ήταν απόρροια της καταστρατήγησης των δικαιωμάτων τους από την Σερβική κυβέρνηση όπως της αναστολή της διδασκαλίας στην αλβανική γλώσσα και την απόλυση περισσότερων από 100.000 αλβανών του Κοσσυφοπεδίου που εργάζονται σε κρατικές επιχειρήσεις και οργανισμούς.

¹²⁹ U.N. SCOR Res 1160,3868th mtg., U.N Doc S/RES/1160(1998)

U.N. SCOR Res 1199,3930th mtg., U.N Doc S/RES/1199(1998)

¹³⁰ Η συμφωνία όριζε την αποκατάσταση των αλβανόφωνων του Κοσσόβου, την αποδοχή της Σερβίας για την ανεξαρτητοποίηση της περιοχής ύστερα από μια μεταβατική περίοδο καθώς και την ανάπτυξη ειρηνευτικών δυνάμεων του ΝΑΤΟ.

έναντι του Κοσσόβου είχε πραγματοποιήσει συστηματική και κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αλβανόφωνων.

Σήμερα και σύμφωνα με την απόφαση 1244 του Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ η περιοχή παραμένει τμήμα της Σερβίας αν και de facto συνιστά μια ανεξάρτητη περιοχή, το Κόσσοβο αποσπάστηκε από την κυριαρχία της Σερβίας παρόλα αυτά όμως η κυριαρχία και η ακεραιότητα της τελευταίας δεν διαταράσσονται. Το Συμβούλιο Ασφαλείας μέχρι την εξεύρεση οριστικής λύσης μεταξύ των δύο χωρών διέκοψε την κυριαρχική εξουσία της Σερβίας κατά κύριο λόγο για να προστατεύσει τους αλβανόφωνους της περιοχής. Ο ΟΗΕ ανέλαβε την διοίκηση της περιοχής για να καλυφθεί το κενό που δημιουργήθηκε μετά την αναστολή της Σερβικής εξουσίας¹³¹. Στις 17 Φεβρουαρίου του 2008, η βουλή του Κοσσόβου ανακήρυξε μονομερώς την ανεξαρτησία ενώ το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, απαντώντας σε προσφυγή της Σερβίας, εξέδωσε γνωμοδοτική απόφαση, σύμφωνα με την οποία «η μονομερής πράξη ανακήρυξης της ανεξαρτησίας του Κοσσόβου δεν αποτελεί παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου». Επί του παρόντος 109 χώρες μέλη του ΟΗΕ αναγνωρίζουν την ανεξαρτησία¹³² του Κοσσυφοπεδίου, καθώς επίσης το Κυρίαρχο Στρατιωτικό Τάγμα της Μάλτας, η Δημοκρατία της Κίνας (Ταϊβάν) και 23 χώρες μέλη της Ε.Ε, αντίθετα η Ισπανία, η Ελλάδα, η Κύπρος, η Ρουμανία και η Σλοβακία δεν την έχουν αναγνωρίσει.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με την συμβολή τόσο των κρατών μελών της όσο και των οργάνων της διαδραματίζει εξέχοντα ρόλο στην ανασυγκρότηση και την ανάπτυξη του Κοσσυφοπεδίου. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μακράν ο μεγαλύτερος χορηγός παροχής βοήθειας προς το Κοσσυφοπέδιο - και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στο σύνολο- καθώς η χώρα έχει λάβει από το 1999 οικονομική Ενωσιακή βοήθεια ύψους 2 δις ευρώ. Ενώ αρχικά η οικονομική ενίσχυση επικεντρώθηκε σε δράσεις έκτακτης βοήθειας και ανοικοδόμησης, τώρα επικεντρώνεται στην προώθηση της ανάπτυξης των σταθερών θεσμών, τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και τη διασφάλιση ευρωπαϊκού μέλλοντος του Κοσσυφοπεδίου. Στις 11 Ιουλίου 2008, η Επιτροπή διοργάνωσε διάσκεψη δωρητών- χορηγών για το Κοσσυφοπέδιο, στις Βρυξέλλες.

---

¹³¹ Όπως υπ.127 (σελ 163)

¹³² Η διστακτικότητα της διεθνούς κοινότητας ως προς την αναγνώριση της ανεξαρτησίας έχει να κάνει με το γεγονός ότι οι περισσότερες χώρες του Τρίτου Κόσμου έχουν νεοπαγή και αμφισβητούμενα σύνορα και σε καμία περίπτωση, δεν επικροτούν την αμφισβήτηση των βασικών αρχών του μεταπολεμικού κόσμου, δηλαδή των αρχών της εθνικής κυριαρχίας και του απαραβίαστου των συνόρων.

Κατά τη διάσκεψη, η Επιτροπή κάλεσε τους δωρητές που ήταν κράτη-μέλη και διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να συμβάλλουν στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη του Κοσσυφοπεδίου και στη γεφύρωση ενός κενού χρηματοδότησης που είχε δημιουργηθεί ύψους περίπου 1,4 δις € ετών για την περίοδο 2009-2011 . Το ποσό που συγκεντρώθηκε ξεπέρασε τα 1.200.000.000 €, με συνολική συνεισφορά της Ε.Ε (κράτη μέλη και όργανα) περίπου 800.000.000 €¹³³. Το 2010, το Κόσσοβο έλαβε 67.300.000€ οικονομική βοήθεια στο πλαίσιο του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας (IPA) για να προβεί σε μεταρρυθμίσεις και να εναρμονιστεί με τα κριτήρια της Κοπεγχάγης, ενώ το 2013 δόθηκαν στην χώρα 38.500.000€ για να στηριχτεί ο διάλογος Πρίστινας - Βελιγραδίου με στόχο την εξομάλυνση των σχέσεων των δύο πλευρών και των διαδικασιών ολοκλήρωσης του Κοσσόβου.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι παρούσα στο Κόσσοβο μέσω του γραφείου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Κοσσυφοπέδιο και του Ειδικού Εντεταλμένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUSR), της Ευρωπαϊκής Αποστολής Νομικής και Δικαστικής Συνδρομής (EULEX)¹³⁴ και των αντιπροσωπειών των κρατών μελών της ΕΕ (πρεσβείες και γραφεία διαμεσολάβησης). Το Γραφείο της Ε.Ε διαδραματίζει τον κεντρικό ρόλο στην υλοποίηση της ευρωπαϊκής ατζέντας του Κοσσυφοπεδίου, με στόχο την προώθηση της προσέγγισης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ως αναπόσπαστο μέρος της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης και την εκπροσώπηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Πρίστινα, το Γραφείο εξασφαλίζει ένα μόνιμο πολιτικό και τεχνικό διάλογο με τα θεσμικά όργανα των Βρυξελλών. Ο Ειδικός Εντεταλμένος της Ε.Ε παρέχει συμβουλές και στήριξη προς την κυβέρνηση του Κοσσυφοπεδίου, έχει τον γενικό συντονισμό για την παρουσία της Ένωσης στο Κοσσυφοπέδιο και συμβάλλει στην ανάπτυξη και εδραίωση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών στην χώρα. Ο EUSR υποβάλλει έκθεση στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω του Ύπατου Εκπροσώπου και Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόοδο των μεταρρυθμίσεων στο Κόσσοβο στους τομείς που έχουν επισημανθεί. Η EULEX¹³⁵ είναι η μεγαλύτερη μη στρατιωτική αποστολή που οργανώθηκε ποτέ στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Ο κεντρικός στόχος της είναι να

¹³³ http://eeas.europa.eu/delegations/kosovo/eu_kosovo/political_relations/index_en.htm

¹³⁴ Πρόκειται για την μεγαλύτερη διεθνή Ευρωπαϊκή αποστολή με μέχρι τώρα με κόστος πάνω από 1 δις.

¹³⁵ <http://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,44>

βοηθήσει και να υποστηρίξει τις αρχές του Κοσσυφοπέδιου στον τομέα του κράτους δικαίου, και ειδικότερα της αστυνομίας, του δικαστικού σώματος και των τελωνείων. Η EULEX είναι μια τεχνική αποστολή που παρακολουθεί και συμβουλεύει διατηρώντας μια σειρά από περιορισμένες εκτελεστικές εξουσίες. Η νομική βάση της αποστολής EULEX είναι η Κοινή Δράση του Συμβουλίου 2008/124 / ΚΕΠΠΑ της 4ης Φεβρουαρίου 2008. Η EULEX είναι επίσης υπεύθυνη για τη διερεύνηση μεγάλων πολιτικών και οικονομικών σκανδάλων στο Κόσσοβο και την προστασία μαρτύρων και δικαστών. Τα κράτη μέλη της Ε.Ε που διατηρούν γραφείο αντιπροσωπείας στο Κοσσυφοπέδιο είναι 18 στο σύνολο τους ενώ ακόμη πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις από τις χώρες μέλη της Ένωσης δραστηριοποιούνται στο Κοσσυφοπέδιο. Η σερβική κυβέρνηση δεν διατηρεί επίσημες επαφές με τις αρχές του Κοσσόβου και επικοινωνεί μόνο με την Αποστολή των Ηνωμένων Εθνών για προσωρινή διοίκηση στο Κοσσυφοπέδιο (UNMIK) και την EULEX.

Οι διαπραγματεύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με το Κόσσοβο για την υπογραφή Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης ξεκίνησαν το 2013 και ολοκληρώθηκαν τον Μάιο του 2014. Στις 25.07.2014 υπογράφηκε στις Βρυξέλλες η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μεταξύ της Ένωσης και του Κοσσόβου. Τα κύρια στοιχεία της Συμφωνίας περιλαμβάνουν την ενίσχυση του εμπορίου μεταξύ Ε.Ε και Κοσσόβου, την οικονομική αναδιάρθρωση, την ανάπτυξη επενδύσεων στην περιοχή, την υποχρέωση της χώρας να ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία της με το κεκτημένο της ΕΕ σε ένα ευρύ φάσμα τομέων, την δυνατότητα ανάπτυξης πολιτικού διάλογου μεταξύ των δύο πλευρών για την αναμόρφωση του θεσμικού και νομικού πλαισίου του Κοσσόβου. Το κλειδί για την προώθηση των ευρωπαϊκών φιλοδοξιών της χώρας είναι ο διάλογος και η εξομάλυνση των σχέσεων με την Σερβία. Το Κόσσοβο πρέπει να συνεχίζει να επικεντρώνεται στην υλοποίηση των συμφωνιών που έχουν επιτευχθεί με τη Σερβία και να υλοποιεί την πρόοδο στους τομείς που εντοπίστηκαν για να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της στο πλαίσιο της ΣΣΣ. Στο πλαίσιο της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, το Κοσσυφοπέδιο έχει, επίσης, αναλάβει τη δέσμευση για δομημένο διάλογο σχετικά με την δημιουργία ενός κράτους δικαίου χωρίς πολιτικές παρεμβάσεις στο δικαστικό σώμα, η χώρα πρέπει να αναπτύξει περαιτέρω την ανεξαρτησία της δικαστικής λειτουργίας και της Δικαιοσύνης για να γίνει η μεταφορά των αρμοδιοτήτων από την EULEX στο ίδιο το κράτος. Ο διάλογος για την ελευθέρωση των θεωρήσεων (VISA) υπήρξε μια από τις βασικές

προτεραιότητες για το Κοσσυφοπέδιο . Μέχρι σήμερα, η Επιτροπή έχει εκδώσει δύο εκθέσεις σχετικά με τις προσπάθειες του Κοσσυφοπεδίου στη διαδικασία αυτή (Φεβρουάριος 2013, Ιούλιος 2014).

Σύμφωνα με την Έκθεση¹³⁶ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2014 που αφορούσε την εναρμόνιση της χώρας με τα κριτήρια της Κοπεγχάγης επισημαίνεται πρόοδος, σχετικά με τα πολιτικά κριτήρια, στην εκλογική διαδικασία καθώς για πρώτη φορά έγιναν βουλευτικές και δημοτικές εκλογές σε όλη την επικράτεια του Κοσσόβου, συμπεριλαμβανομένου και των βόρειων περιοχών της χώρας που η πλειοψηφία του πληθυσμού είναι Σέρβοι. Με εξαίρεση το βόρειο τμήμα του Κοσσόβου, όπου υπήρχαν αρκετά συμβάντα με φαινόμενα βίας, δεν αναφέρθηκαν γενικότερες παρατυπίες.

Και στις δύο εκλογικές αναμετρήσεις η εκλογική διαδικασία βελτιώθηκε σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια, ωστόσο, το Κοσσυφοπέδιο εξακολουθεί να χρειάζεται ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση του εκλογικού συστήματος και η Επιτροπή έχει απευθύνει συστάσεις και θα παρακολουθεί τις επόμενες εκλογές με αποστολές και εμπειρογνώμονες¹³⁷. Το 2008 το Κόσσοβο απέκτησε το πρώτο του Σύνταγμα, η Επιτροπή δέχτηκε θετικά την εξέλιξη αυτή αλλά τόνισε την αναγκαιότητα για δημιουργία Ειδικού Δικαστηρίου συνταγματικά κατοχυρωμένου. Αναφορικά με την χρηστή λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης το Κόσσοβο είχε ένα στρατηγικό πλαίσιο για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης για την περίοδο 2012-14. Η στρατηγική ήταν πλήρης και στις κυριότερες πτυχές της συμπεριλαμβάνεται η διαχείριση της πολιτικής , ο σχεδιασμός του προϋπολογισμού και η εκτέλεση του, η οργάνωση της δημόσιας διοίκησης και η διαχείριση των ανθρώπινων πόρων. Σχετικά με τα φαινόμενα της διαφθοράς η εφαρμογή της στρατηγικής για την καταπολέμηση τους αποτυγχάνει να δημιουργήσει θετικά αποτελέσματα λόγω της χαμηλής πολιτικής στήριξης¹³⁸. Αντίθετα, για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος το Κόσσοβο έχει λάβει μέτρα βελτιώνοντας το νομοθετικό του πλαίσιο για κυρώσεις σχετικά με τα έσοδα που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες. Η ερευνητική

---

¹³⁶ Commission Staff Working Document Kosovo 2014 Progress report. Brussels, 8.10.2014 SWD (2014) 306 final provisoire. Enlargement Strategy and Main Challenges 2014-2015.

¹³⁷ Commission Staff Working Document Kosovo 2014 Progress report. Brussels, 8.10.2014 SWD (2014) 306 final provisoire. Enlargement Strategy and Main Challenges 2014-2015. Σελ 7

¹³⁸ Η ετήσια έκθεση δείχνει ότι για την περίοδο Ιούνιο – Δεκέμβριο 2013, ο Οργανισμός Καταπολέμησης της Διαφθοράς (ACA) έκρινε ότι μόνο το 54 % των δράσεων είχαν τεθεί σε εφαρμογή ή εν μέρει σε εφαρμογή.

ικανότητα της αστυνομίας έχει βελτιωθεί αρκετά και η συνεργασία με την EULEX έχει ενταθεί και έχει λάβει θετικές αξιολογήσεις από την Επιτροπή. Τέλος, και σύμφωνα με τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης, το θέμα του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων θα πρέπει να τεθούν στην υψηλότερη θέση της πολιτική ατζέντας του Κόσσοβο. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η χώρα οφείλει να θεσπίσει τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για την καταπολέμηση των διακρίσεων, την εξασφάλιση της ισότητας των δύο φύλων και την πρόβλεψη για ύπαρξη Συνηγόρου του Πολίτη. Επίσης, όσο αφορά την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων η Επιτροπή αναγνώρισε ότι το Κόσσοβο έχει ένα καλό νομικό πλαίσιο που στηρίζει τα δικαιώματα αυτά αλλά επεσήμανε προβλήματα στην σωστή εφαρμογή του νομικού πλαισίου και επέδειξε την ανάγκη βελτιώσεων. Οι μειονότητες στο Κόσσοβο είναι οι Ρομά, οι Ασκάλι και οι Αιγύπτιοι. Σε γενικές γραμμές οι Ρομά, οι Ασκάλι και οι Αιγύπτιοι εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις, ιδίως δύσκολες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, έλλειψη ολοκληρωμένης εκπαίδευσης, ασθενής υγειονομική περίθαλψη και διακρίσεις. Όσον αφορά την ίση πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση, οι μαθητές προερχόμενοι από τις παραπάνω μειονότητες έχουν χαμηλότερα ποσοστά εγγραφής, τα υψηλότερα ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου και χαμηλά επίπεδα ακαδημαϊκής επίδοσης.¹³⁹

Η Επιτροπή αναγνωρίζει στα θετικά της χώρας την μη ύπαρξη συστηματικής κακομεταχείρισης των κρατουμένων στα σωφρονιστικά ιδρύματα, ενώ έχει επιτευχθεί σταθερή πρόοδος στον τομέα της ελευθερίας του λόγου και της θρησκείας. Η Ορθόδοξη σχολή συνεχίζει να λειτουργεί στις εγκαταστάσεις στο Πρίζρεν, και ο φοιτητικός πληθυσμός της αυξάνεται. Το Κόσσοβο, παρότι η πλειοψηφία του πληθυσμού της χώρας είναι μουσουλμάνοι, παραμένει πρόθυμο να στηρίζει την ανασυγκρότηση της Σερβικής Ορθόδοξης Εκκλησίας που είχε έμεινε ημιτελή κατά την διάρκεια των συγκρούσεων.

Η Επιτροπή κλήθηκε να αντιμετωπίσει σημαντικές δυσκολίες και προκλήσεις στο θέμα των οικονομικών κριτηρίων της Κοπεγχάγης για το Κόσσοβο. Η εκτεταμένη παραοικονομία, η έλλειψη δημοσιονομικής προβλεψιμότητας, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας καθώς και των ανειδίκευτων ανέργων δείχνουν βαθιά ριζωμένες διαρθρωτικές δυσκαμψίες στην χώρα. Η Ένωση επεσήμανε την ανάγκη για

---

¹³⁹ Commission Staff Working Document Kosovo 2014 Progress report. Brussels, 8.10.2014 SWD (2014) 306 final provisoire. Enlargement Strategy and Main Challenges 2014-2015. Σελ 20

περαιτέρω προσπάθειες για την ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού ιδιωτικού τομέα, την εδραίωση δημοσιονομικής βιωσιμότητας και επίτευξη μακροοικονομικής σταθερότητας¹⁴⁰. Η χώρα πρέπει να επικεντρωθεί στη βελτίωση του στρατηγικού σχεδιασμού για την κατάρτιση του προϋπολογισμού βάσει των συλλεγόμενων δεδομένων.

Το Κόσσοβο καλείται να προσεγγίσει σταδιακά τη νομοθεσία και τις πολιτικές της με το κοινοτικό κεκτημένο στους τομείς της εσωτερικής αγοράς, των τομεακών πολιτικών και της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της ασφάλειας στο πλαίσιο της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Έχει γίνει σταδιακή πρόοδος στην υλοποίηση της στρατηγικής για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, η οποία εγκρίθηκε τον Φεβρουάριο του 2013. Στον τομέα της φορολογίας, συστάθηκε μια στρατηγική για την περίοδο 2014 -2018 για την πρόληψη και την καταπολέμηση της παραοικονομίας, το ξέπλυμα μαύρου χρήματος, τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και το σχέδιο δράσης εγκρίθηκε τον Ιανουάριο. Η εκτελεστική εξουσία θα πρέπει να επικεντρωθεί στο να εξασφαλίσει ότι η νομοθεσία και οι πολιτικές που έχουν αποφασισθεί έχουν ορθή εφαρμογή.

Συνολικά, η κυβέρνηση του Κοσσυφοπεδίου έδωσε σαφή απόδειξη της ικανότητάς της να συντονιστεί με την ευρωπαϊκή ατζέντα για την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε, ιδίως όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις για τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.

3.2.7 Η Βοσνία Ερζεγοβίνη

Η Βοσνία Ερζεγοβίνη βρίσκεται στα δυτικά Βαλκάνια, συνορεύει βόρεια, δυτικά και νότια με την Κροατία ενώ ανατολικά και νοτιοανατολικά με την Σερβία και το Μαυροβούνιο. Η χώρα είναι πρώην ομόσπονδη Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και είναι πατρίδα τριών συστατικών εθνοτήτων : των Βοσνίων, των Κροάτων και των Σέρβων. Τον Μάρτιο του 1992 το κράτος ακολουθώντας το παράδειγμα των υπόλοιπων πρώην Δημοκρατιών της Ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας(Κροατία,

---

¹⁴⁰ Όπως υπ.139 (σελ 24)

Σλοβενία και ΠΓΔΜ) ανακήρυξε την ανεξαρτησία του¹⁴¹. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι κράτος αποτελούμενο από δύο οντότητες, την Ομοσπονδία Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και τη Σερβική Δημοκρατία. Η πρώτη διαιρείται σε 10 καντόνια, ενώ η δεύτερη είναι ενιαία στη δομή της.

Οι διαπραγματεύσεις της Βοσνίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες των Βαλκανίων¹⁴². Το γεγονός αυτό οφείλεται στην τρίχρονη έντονη πολεμική αναμέτρηση που έλαβε χώρα στην Βοσνία Ερζεγοβίνη στα πλαίσια των εμφυλίων συρράξεων της Γιουγκοσλαβίας και καθυστέρησε σημαντικά την οικονομική και πολιτική ανάπτυξη του Βοσνιακού κράτους. Ο πόλεμος στην χώρα αποτέλεσε την τρίτη κατά σειρά πολεμική σύρραξη στην περιοχή της Πρώην Γιουγκοσλαβίας μετά τον πόλεμο στην Σλοβενία και στην Κροατία. Η Βοσνία Ερζεγοβίνη για πολλά χρόνια αποτελούσε χώρα πρότυπο καθώς σε αυτήν συμβίωναν ειρηνικά άνθρωποι με διαφορετική πολιτισμική, εθνική και θρησκευτική ταυτότητα¹⁴³. Η πολύπλοκη αυτή πληθυσμιακή της σύνθεση όμως δημιούργησε έντονη αντιπαλότητα στους εθνοτικούς πληθυσμούς της αμέσως μετά την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Η ανακήρυξη της ανεξαρτησίας από την Γιουγκοσλαβία ήρθε στις 5 Μαρτίου του 1992 ύστερα από δημοψήφισμα όπου το 99,43% του πληθυσμού ψήφισε υπέρ της ανεξαρτησίας. Αμέσως μετά το δημοψήφισμα η κατάσταση άρχισε να γίνεται τεταμένη ανάμεσα στους Σέρβους, στους Βόσνιους και στους Κροάτες της περιοχής. Στις 6 Απριλίου του 1992, η Ε.Ο.Κ. αναγνωρίζει τη Βοσνία Ερζεγοβίνη ως ανεξάρτητο κράτος και στις 7 Απριλίου, οι ΗΠΑ, γεγονός που πυροδότησε εξαιρετική βία. Ως αποτέλεσμα της έντονης εμπόλεμης κατάστασης ήταν οι δολοφονίες αμάχων πολιτών από την Σερβική Κοινότητα με πιο χαρακτηριστική τον Ιούλιο του 1995 στη Σρεμπρένιτσα, περιοχή που ήταν υπό την προστασία Ολλανδών κυανόκρανων τού ΟΗΕ, στην οποία εκτελέστηκαν περίπου 7.500 άνθρωποι¹⁴⁴. Τα θύματα θάφτηκαν σε ομαδικούς

---

¹⁴¹ https://el.wikipedia.org/wiki/Βοσνία_Ερζεγοβίνη

¹⁴² Με εξαίρεση βέβαια το Κόσσοβο καθώς η χώρα δεν έχει αναγνωριστεί επίσημα ως ανεξάρτητο κράτος από όλες τις χώρες.

¹⁴³ Η πληθυσμιακή απογραφή του 1991 καταμέτρησε στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη 1.902.956 (43.47%) μουσουλμάνους, 1.366.104 (31.21%) Σέρβους, 760.852 (17.38%) Κροάτες, 242.682 (5.54%) λοιπούς Γιουγκοσλάβους και 104.439 (2,38%) κατοίκους διάφορων μη σλαβικών εθνοτήτων. Βλέπε Wikipedia «ο πόλεμος της Βοσνίας»

¹⁴⁴ Οι Σέρβοι ξεχώρισαν τους άνδρες και τα αγόρια από τις γυναίκες και τους σκότωσαν. Η Ολλανδική αποστολή του ΟΗΕ που ήταν στην περιοχή καθώς ήταν μικρή σε αριθμό ζήτησε υποστήριξη από την Διεθνή Κοινότητα η οποία δεν ήρθε ποτέ. Μετά την εξέταση των όσων συνέβησαν η Ολλανδική Κυβέρνηση παραιτήθηκε.

τάφους, ενώ τα γυναικόπαιδα μεταφέρθηκαν στην επίσης προστατευόμενη από τον ΟΗΕ, Τούζλα. Το διάστημα μεταξύ 11 και 18 Ιουλίου έγιναν οι περισσότερες εκτελέσεις. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, στις 26.2.2007 με απόφαση του χαρακτήρισε τα εγκλήματα στη Σρεμπρένιτσα ως γενοκτονία¹⁴⁵. Οι ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις για τη λήξη του πολέμου της Βοσνίας έγιναν στο Ντέιτον (Dayton) του Οχάιο, στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, για αυτό και η Συμφωνία ονομάστηκε «Η Συμφωνία Ντέιτον». Η Συμφωνία αποτέλεσε πρωτοβουλία των ΗΠΑ αφού η μεσολάβηση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας εξαντλήθηκε χωρίς επιτυχία. Στην Σερβική Κοινότητα επεβλήθη να δεχθεί την Συμφωνία αφού προηγουμένως δέχθηκε βομβαρδισμούς από το ΝΑΤΟ¹⁴⁶ και μην έχοντας πλέον υποστήριξη από την Σερβία. Παρότι οι τρεις εθνικές κοινότητες(Βόσνιοι, Κροάτες, Σέρβοι) εξέλαβαν την Συμφωνία ως κάτι προσωρινό, η Βοσνία Ερζεγοβίνη παραμένει μέχρι και σήμερα ακέραιη ως προς τα διεθνή της σύνορα, αποτελεί ένα κράτος τριών εθνοτήτων με συλλογική κυβέρνηση και εναλλακτική προεδρία έχοντας Ομοσπονδιακό Σύνταγμα¹⁴⁷. Η καθεμία από τις τρεις εθνοότητες δεν θεωρείται ανεξάρτητο κράτος, διαθέτει αρκετή ανεξαρτησία, όχι, όμως, διεθνή κυριαρχία εκτός πλαισίου συντάγματος.

Η Βοσνία Ερζεγοβίνη, μαζί με τα άλλα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, έλαβε το καθεστώς της δυνάμει υποψήφιας προς ένταξης χώρας στην Ε.Ε κατά την διάρκεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στην Θεσσαλονίκη το 2003. Από τότε μια σειρά από Συμφωνίες έχουν συναφθεί μεταξύ της Ένωσης και της Βοσνίας με κορυφαία την Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης που τέθηκε σε ισχύ την 1.6.2015 ενώ η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (Stabilisation and Association Process)είχε ξεκινήσει από τον Μάιο του 1999. Η ΔΣΣ χρησιμεύει ως πλαίσιο για τις διαπραγματεύσεις της Ε.Ε με την Βοσνία όπως συμβαίνει και με όλες τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Οι στόχοι της διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης για την Βοσνία Ερζεγοβίνη είναι η σταθεροποίηση της χώρας και η ταχεία μετάβαση στην οικονομία της αγοράς, η προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας και η προετοιμασία για ένταξη στην Ένωση.

---

¹⁴⁵ Το δικαστήριο έκρινε, επιπλέον, ότι η Σερβία, ως μόνη διάδοχος της πρώην Γιουγκοσλαβίας μετά την αποχώρηση του Μαυροβουνίου από την ομοσπονδία, παραβίασε το διεθνές δίκαιο, καθώς δεν έλαβε κανένα μέτρο για να εμποδίσει τη γενοκτονία

¹⁴⁶ <http://www.shape.nato.int/page139104827.aspx>

¹⁴⁷ Όπως υπ.137 (σελ.154)

Στις 25.11.2005 ξεκίνησαν επίσημα στο Σαράγεβο οι διαπραγματεύσεις για την Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης της χώρας με την Ε.Ε . Από την υπογραφή της Συμφωνίας το 2015, οι θεσμοί της Βοσνίας έχουν την υποχρέωση να διασφαλίσουν ότι η ισχύουσα και μελλοντική νομοθεσία θα είναι, σταδιακά, συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης. Τα κύρια στοιχεία που εστιάζει η ΣΣΣ είναι η προώθηση της ένταξης της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης στην κοινότητα των δημοκρατικών εθνών, ο σεβασμός των αρχών του διεθνούς και του κράτους δικαίου, ο σεβασμός των δημοκρατικών αρχών, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ελευθερίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης, η ανάπτυξη μιας οικονομίας της αγοράς, η ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας, η προώθηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας, η δημιουργία αποτελεσματικών θεσμών με μείωση της εγκληματικότητας και της διαφθοράς, βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών, προώθηση της βελτίωσης της εκπαίδευσης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας και τέλος η βελτίωση των υποδομών ενέργειας και μεταφορών της χώρας¹⁴⁸. Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης της Βοσνίας αντικατέστησε την ενδιάμεση συμφωνία που υπήρχε μεταξύ της Ένωσης και της χώρας για το εμπόριο και τα εμπορικά θέματα που ίσχυε από την 1η Ιουλίου 2008. Αναμένεται η ορθή εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων που συμφωνήθηκαν προκειμένου η χώρα να λάβει στο μέλλον το καθεστώς υποψηφιότητας και εν συνεχεία να γίνει πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η χρηματοοικονομική βοήθεια για την Βοσνία Ερζεγοβίνη στο πλαίσιο του IPA II για την περίοδο 2014-2017 ανέρχεται στα 165.800.000 ευρώ. Οι τομείς προτεραιότητας για χρηματοδότηση σε αυτήν την περίοδο είναι η ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών και της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης ιδίως με τη βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης και την διαχείριση των δημόσιων οικονομικών. Επίσης βάση δίνεται στην βελτίωση του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων με ανεξάρτητη και αμερόληπτη δικαστική εξουσία καθώς και καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος¹⁴⁹. Η οικονομική βοήθεια αφορά ακόμη την ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία με καλύτερη χάραξη πολιτικής και εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων στον τομέα της οικονομικής διακυβέρνησης, της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού. Τέλος, η

---

¹⁴⁸ http://europa.ba/?page_id=490

¹⁴⁹ http://ec.europa.eu/enlargement/instruments/funding-by-country/bosnia-herzegovina/index_en.htm

οικονομική ενίσχυση προσφέρεται και για τον εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος, την απασχόληση και την κοινωνική πολιτική.

Συμπεράσματα

Οι εθνικιστικές τάσεις αποτέλεσαν αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτικής ζωής των Βαλκανίων για έναν ολόκληρο αιώνα. Οι χρονίζοντες εθνικισμοί δεν άφηναν κανένα περιθώριο για ειρηνική συνύπαρξη, αντίθετα, κάτω από συνθήκες όπου οι κραυγές και ο παραλογισμός αντικαθιστούσαν τον διάλογο, η κατάσταση έφτασε σε αδιέξοδο. Η βία έφερνε βία και όλες οι εμπλεκόμενες πλευρές γνώρισαν την καταστροφή, την διάλυση και την δυστυχία. Είναι χαρακτηριστικός ο ορισμός που έδωσε το 1921 ο αμερικανός δημοσιογράφος Paul Scott Mowrer, ανταποκριτής στην Ευρώπη: «Τα Βαλκάνια είναι μια περιοχή με φυλετικά ανάμεικτο πληθυσμό ενός αριθμού μικρών κρατών με λίγο-πολύ υπανάπτυκτους πληθυσμούς, οικονομικά ανίσχυρων, φοβισμένων, με έντονες επεκτατικές τάσεις σε βάρος των γειτόνων τους, μόνιμων θυμάτων των μηχανορραφιών των μεγάλων δυνάμεων και των βίαιων εκρήξεων των εσωτερικών τους παθών». Μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού όπου για σχεδόν μισό αιώνα υπήρχε μια πολυεθνική συμβίωση η οποία απλώς έκρυβε μίση «κάτω από το χαλί», ακολούθησαν κοσμογονικές αλλαγές καθώς απελευθερώθηκαν όλες οι δυνάμεις που για χρόνια το χαλινάρι του αυταρχικού σοσιαλισμού κρατούσε καταπιεσμένα και τίποτα πια δεν ήταν όπως πριν. Τα κράτη της Βαλκανικής χερσονήσου κατά την δεκαετία του 1990 αποτέλεσαν τον Ευρωπαϊκό χώρο, που μετά τα γεγονότα του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου, γνώρισε την κατάλυση κάθε έννοιας σεβασμού προς τον άνθρωπο. Οι χώρες αυτές επέλεξαν, όμως, να αφήσουν πίσω τους το αρνητικό παρελθόν τους και επιζητούν το μέλλον τους να ανήκει σε έναν θεσμό που όχι μόνο έχει εξασφαλίσει την ειρηνική διαβίωση των κατοίκων του αλλά έχει επιτύχει την ευημερία και την πρόοδο σε πολλούς τομείς. Η Ε.Ε αναγνωρίζει ότι οι χώρες των Βαλκανίων ανήκουν στην Ένωση και για αυτόν τον λόγο στηρίζει τα βήματα που κάνουν για την φτάσουν. Το μέλλον των εναπομείναντα χωρών των Βαλκανίων ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αποτελούν όλες τους επιβάτες του ίδιου τρένου με τον ίδιο προορισμό παρότι έχουν ανέβει σε διαφορετικές στάσεις και το αντίτιμο του εισιτηρίου τους δεν ήταν ίδιο για καθεμία.

Παρότι τον περασμένο χρόνο σημειώθηκε σημαντική πρόοδος, εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρά προβλήματα στην διευρυνσιακή πολιτική προς τα Βαλκάνια. Όσον αφορά το κράτος δικαίου, η Επιτροπή σημειώνει ότι τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης δεν είναι επαρκώς ανεξάρτητα, αποτελεσματικά και υπεύθυνα. Πρέπει να καταβληθούν επιπλέον σοβαρές προσπάθειες για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, κυρίως με την καθιέρωση μητρώου παρακολούθησης των ερευνών, των διώξεων και των τελικών καταδικαστικών αποφάσεων. Παρότι τα θεμελιώδη δικαιώματα κατοχυρώνονται από τον νόμο, εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα στην πράξη. Η διασφάλιση της ελευθερίας της έκφρασης αποτελεί μεγάλη πρόκληση, καθώς, σε ορισμένες χώρες, σημειώνονται αρνητικές εξελίξεις. Πρέπει να επιδιωχθεί σοβαρή μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, ώστε να διασφαλιστεί η αναγκαία διοικητική ικανότητα και να αντιμετωπιστεί η υψηλού βαθμού πολιτικοποίηση και η έλλειψη διαφάνειας. Η λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών πρέπει επίσης να προσεχθεί ιδιαίτερα. Χρειάζεται στενότερη συνεργασία με τους τοπικούς φορείς της κοινωνίας των πολιτών προκειμένου να γίνουν αποδεκτές οι μεταρρυθμίσεις από την κοινωνία.

Οι περισσότερες χώρες αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά την οικονομική διακυβέρνηση και την ανταγωνιστικότητα. Η οικονομική ανάπτυξη είναι καίριας σημασίας για την δημιουργία απασχόλησης και ανάπτυξης και για την προσέλκυση επενδυτών. Η Επιτροπή δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην περιφερειακή συνεργασία και την τόνωση της περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης και της συνδεσιμότητας. Στον τομέα αυτόν έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος, κυρίως μέσω της «διαδικασίας του Βερολίνου» και της συνεργασίας των «έξι χωρών των Δυτικών Βαλκανίων». Η Επιτροπή, επίσης, τονίζει την ανάγκη για σχέσεις καλής γειτονίας και επίλυση των διμερών διενέξεων¹⁵⁰.

Εν κατακλείδι η Ευρωπαϊκή Ένωση για την διεύρυνση της προς τα Βαλκάνια διαθέτει δύο επιλογές. Είτε να επιλέξει την λύση της εσωστρέφειας είτε να επεκτείνει τα όρια της ώστε να δημιουργήσει μια Κοινωνία με σταθερές Δημοκρατίες. Παρά το γεγονός ότι ένα σημαντικό ποσοστό των πολιτών της Ένωσης δεν είναι θετικό ως προς την περαιτέρω διεύρυνση, η λύση μιας στατικής Ευρώπης δεν θα ήταν βιώσιμη. Στην παγκοσμιοποιημένη σημερινή κοινωνία μια κλειστή Ευρωπαϊκή Ένωση που έχει μπλοκάρει την διαδικασία και την πολιτική της διεύρυνσης δεν θα μπορέσει να

---

¹⁵⁰ Δελτίο Τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής : MEMO / 65/ 6035. Βρυξέλλες, 15.11.2015

αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του παγκόσμιου περιβάλλοντος. Η Ε.Ε κατόρθωσε να μεγαλώσει έως σήμερα τα σύνορα της με την ενσωμάτωση νέων κρατών, να ενώσει την Ευρώπη και να αυξήσει την επιρροή της στο παγκόσμιο γίνεσθαι χάρη στην διαδικασία της διεύρυνσης.

Κεφάλαιο 4

Η Ευρωπαϊκή πορεία της Αλβανίας

Η Αλβανία είναι μια Βαλκανική χώρα της νοτιοανατολικής Ευρώπης. Συνορεύει βόρεια και βορειοδυτικά με το Μαυροβούνιο, βορειοανατολικά με το Κόσοβο, ανατολικά με την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και νότια με την Ελλάδα. Η χώρα έγινε ανεξάρτητο κράτος στις 28 Νοεμβρίου 1912 ενώ το 1944 έγινε Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία υπό τον Ενβέρ Χότζα, από το 1990 η Αλβανία είναι προσανατολισμένη διπλωματικά προς τη Δύση. Η Αλβανία είναι μέλος του ΟΗΕ, του ΝΑΤΟ¹⁵¹, του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, του Συμβουλίου της Ευρώπης¹⁵², κυρώθηκε στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων¹⁵³, είναι μέλος του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου και είναι ένα από τα ιδρυτικά μέλη της Ένωσης για τη Μεσόγειο. Το αλβανικό κράτος έκανε αίτηση για ένταξη στην Ε.Ε στις 28.4.2009 και έλαβε το καθεστώς υποψήφιας προς ένταξης χώρας, επίσημα, στις 24 Ιουνίου 2014¹⁵⁴. Η Αλβανία πλέον με την ιδιότητα της υποψήφιας προς ένταξης χώρας λαμβάνει προσκλήσεις στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου οι οποίες είναι ανοιχτές στις υποψήφιες χώρες. Η πρόσβαση αλλά και η συνεργασία με τα όργανα και γενικά τους θεσμούς της Ε.Ε θα τεθεί πλέον σε νέα πλαίσια, θα είναι πιο τακτική και οργανωμένη όπως πχ. η συμμετοχή της ως παρατηρητής στον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ή η σύσταση Κοινών Επιτροπών μεταξύ Αλβανίας και της Επιτροπής των Περιφερειών, καθώς και της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής. Η είσοδος της Αλβανίας στην Ε.Ε αποτελούσε πάντα προτεραιότητα της εξωτερικής πολιτικής της χώρας αμέσως μετά τους πολιτικούς ανασχηματισμούς της δεκαετίας του 1990.

4.1 Η περίοδος 1945-1990

---

¹⁵¹ <http://www.shape.nato.int/page13612628.aspx>

¹⁵² Η Αλβανία έγινε μέλος στις 13.7.1990 ως το 35^ο κράτος.

¹⁵³ 2.10.1996

¹⁵⁴ Δελτίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής MEMO/11/686 . Βρυξέλλες 12.10.2011

Με τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και την απελευθέρωση της Αλβανίας από τη Ναζιστική κατοχή η χώρα έγινε Κομμουνιστικό κράτος. Η Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας μετονομάστηκε σε «Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Αλβανίας» το 1976 και βρισκόταν υπό την ηγεσία του Ενβέρ Χότζα και του Κόμματος του «Εργασία της Αλβανίας». Η σοσιαλιστική ανοικοδόμηση της Αλβανίας ξεκίνησε αμέσως μετά την κατάργηση της μοναρχίας¹⁵⁵. Τον Μάιο του 1944, ο Χότζα ανέλαβε πρόεδρος της Εθνικής Αντιφασιστικής Επιτροπής Απελευθέρωσης της Αλβανίας με το τέλος της γερμανικής κατοχής. Τον Νοέμβριο του ίδιου έτους η Επιτροπή της οποίας ηγείτο ο Χότζα μετονομάστηκε σε Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση της Αλβανίας και ο ίδιος ανέλαβε καθήκοντα πρωθυπουργού και υπουργού Εξωτερικών. Τον Μάρτιο του 1946, η Συνταγματική Εθνοσυνέλευση, που είχε εκλεγεί λίγους μήνες νωρίτερα, κήρυξε ως πολίτευμα της Αλβανίας την Λαϊκή Δημοκρατία.

Επί του πολιτεύματος αυτού ο Χότζα καταπολέμησε τον αναλφαβητισμό στην χώρα¹⁵⁶ και δεν σταμάτησε εκεί. Καταπολέμησε τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των πολιτών όπως το δικαίωμα στην ιδιοκτησία, στην θρησκευτική ελευθερία και καταστράτηγισε κάθε δημοκρατική έννοια. Οι θρησκευτικές ελευθερίες περιορίστηκαν σημαντικά με πολλές μορφές λατρείας να τίθενται εκτός νόμου καθώς ο λαός έπρεπε να έχει μόνο πίστη στο Κόμμα. Το 1967 ο Χότζα κήρυξε την Αλβανία ως το πρώτο «αθεϊστικό κράτος» στον κόσμο. Εκατοντάδες χώροι λατρείας όπως τζαμιά και δεκάδες Ισλαμικές βιβλιοθήκες, που περιελάμβαναν ανεκτίμητα χειρόγραφα, καταστράφηκαν ενώ οι εκκλησίες μετατράπηκαν σε πολιτιστικά κέντρα για τους νέους ή σε αποθήκες, εργαστήρια και αίθουσες κινηματογράφου. Οι νόμοι απαγόρευαν κάθε φασιστική, θρησκευτική, πολεμοκάπηλη, αντισοσιαλιστική δραστηριότητα και προπαγάνδα. Το θρησκευτικό κήρυγμα επέσυρε ποινή φυλάκισης τριών έως δέκα ετών. Η κυβέρνηση του Χότζα από μια πολιτική που είχε στο κέντρο της τον άνθρωπο και τα δικαιώματα του εργαζομένου κατέληξε να αποτελεί μία από τις σκληρότερες δικτατορίες του κόσμου όπου ο ίδιος ο Χότζα ασκούσε και εκπροσωπούσε κάθε εξουσία και λάμβανε κάθε απόφαση.

Ο Χότζα βασιζόμενος στην ύπαρξη εξωτερικής απειλής – γεγονός που αποτελούσε καθαρά δική του εκτίμηση - προχώρησε σε εκκαθαρίσεις, φυλακίσεις και εξορίσεις

---

¹⁵⁵ Από το 1928, η χώρα κυβερνήθηκε από το βασιλιά Αχμέτ Ζόγκου

χιλιάδων ανθρώπων που κατά την δική του εκτίμηση ήταν ύποπτοι και επικίνδυνοι για την ασφάλεια της χώρας. Ήταν μια εποχή που όλα και όλοι ελέγχονταν από το κράτος και που οι ίδιοι οι πολίτες δεν δίσταζαν να καταδώσουν στην ασφάλεια τον γείτονα ή ακόμη και τον συγγενή τους προκειμένου να τύχουν καλύτερης αντιμετώπισης από το κομμουνιστικό καθεστώς. Οι ενέργειες αυτές είχαν ως αποτέλεσμα οικογένειες να ξεκληριστούν για δήθεν συνωμοσίες κατά του Κόμματος, ενώ άλλες διαλύθηκαν και τα μέλη τους εξορίστηκαν ή φυλακίστηκαν με αποτέλεσμα να είναι δακτυλοδεικτούμενες στην αλβανική κοινωνία. Κατά τη διακυβέρνησή του, ο Χότζα δήμευσε τις περιουσίες μεγάλων ιδιωτών γαιοκτημόνων ενώ ο Νόμος Αγροτικής Μεταρρύθμισης προέβλεπε την εθνικοποίηση μεγάλων τμημάτων της ακίνητης περιουσίας που κατείχαν θρησκευτικές ομάδες καθώς και κτημάτων μοναστηριών και επισκοπών. Πολλοί ιδιώτες, πιστοί και θρησκευτικοί ιερείς, που εναντιώνονταν στις επιταγές του καθεστώτος συνελήφθησαν, βασανίστηκαν και εκτελέστηκαν¹⁵⁷.

Το 1947 ολοκληρώθηκε η πρώτη σιδηροδρομική γραμμή της Αλβανίας και οκτώ μήνες αργότερα η δεύτερη. Ψηφίστηκαν νόμοι αγροτικής μεταρρύθμισης, που παραχωρούσαν τη γη στους εργάτες και στους αγρότες που την καλλιεργούσαν. Η γεωργία άρχισε να γίνεται συνεταιριστική και η παραγωγή αυξήθηκε σημαντικά, καθιστώντας την Αλβανία γεωργικά αυτάρκη. Η χώρα εκβιομηχανίστηκε και γνώρισε γρήγορη οικονομική ανάπτυξη και πρόοδο στους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης. Το παράδοξο της εποχής εκείνης ήταν ότι ενώ η οικονομική ζωή του κράτους βελτιώθηκε δεν συνέβη το ίδιο με το επίπεδο ζωής των κατοίκων οι οποίοι ζούσαν οργανωμένοι με βάση σοβιετικά πρότυπα κολχόζ¹⁵⁸ με αποτέλεσμα ο λαός να εργάζεται πολύ αλλά να αμείβεται με ελάχιστα χρήματα «για να είναι όλοι ίσοι». Η χώρα ζούσε σε πλήρη απομόνωση από την Διεθνή Κοινότητα. Η κυβέρνηση του Χότζα έκλεισε τα σύνορα και απαγόρευσε την έξοδο από τη χώρα, αλλά και τη είσοδο σε αυτή, με αποτέλεσμα όσοι αναζητούσαν να φύγουν στο εξωτερικό να ανακηρύσσονται εχθροί της πατρίδας και να θανατώνονται, ενώ οι οικογένειές τους, που έμεναν πίσω, τιμωρούνταν για τη «προδοσία» με φυλακίσεις και εξορίσεις. Ο Χότζα είχε έντονες εξωτερικές πολιτικές σχέσεις μονάχα με χώρες όπως η Ρωσία, η

¹⁵⁷<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BB%CE%B2%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B>

¹⁵⁸Τα κολχόζ αποτελούν αγροτικό παραγωγικό συνεταιρισμό στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού, είναι αυτόνομη και ελεύθερη συλλογική οργάνωση αγροτών, των οποίων η γη και τα εργαλεία αποτελούν ιδιοκτησία του νομικού προσώπου του κολχόζ και όχι του κράτους.

Τσεχοσλοβακία και η Κίνα που βρίσκονταν σε παρόμοιο καθεστώς με εκείνο που είχε εγκαθιδρύσει ο ίδιος στην Αλβανία.

Το τέλος της δικτατορίας επήλθε σταδιακά από το 1985 με τον θάνατο του Ε. Χότζα και στην συνέχεια το ολοκληρωτικό καθεστώς ακολούθησε την τύχη που είχαν τόσο το γειτονικό καθεστώς της Γιουγκοσλαβίας όσο και εκείνο της Σοβιετικής Ένωσης με ηγετική προσωπικότητα τον Μιχαήλ Γκορμπατσόφ. Η Αλβανία ύστερα από τις εσωτερικές εξεγέρσεις του λαού της για Δημοκρατία και τις εξωτερικές πιέσεις από τις ΗΠΑ και την Ε.Ε υπέγραψε τη συμφωνία του Ελσίνκι για το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σήμερα, ζωντανό απομεινάρι της κομμουνιστικής δικτατορίας είναι τα 600.000 πολυβολεία σε όλη την χώρα που χτίστηκαν από τον Αλβανό δικτάτορα για να προστατεύσει την Αλβανία σε περίπτωση που δεχόταν επίθεση από εξωτερικές δυνάμεις. Η κατασκευή των μούνκερ (Bunker όπως ονομάζονται τα πολυβολεία) ξεκίνησε μερικά χρόνια αφότου η Αλβανία εξήλθε από το Σύμφωνο της Βαρσοβίας¹⁵⁹ και αφότου ο Χότζα είχε απομακρύνει τη χώρα του και από τη μαοϊκή Κίνα. Τότε, σύμφωνα με τον Ενβέρ Χότζα, η Αλβανία ετοιμαζόταν να αντιμετωπίσει «την ολοκληρωτική επίθεση των υπερδυνάμεων, του αμερικανικού ιμπεριαλισμού και του σοβιετικού σοσιαλιμπεριαλισμού».

4.2 Η περίοδος 1991-2003

Μετά το τέλος του δικτατορικού καθεστώτος η Αλβανία άνοιξε τα σύνορα της και απέκτησε ολοκληρωμένη εξωτερική πολιτική χωρίς περιορισμούς. Οι επαφές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την Αλβανία ξεκινούν το 1991 με την παροχή οικονομικής βοήθειας ύψους 1.500.000.000 δισ ευρώ από τα οποία 85.000.000 ευρώ αποτελούν δάνειο από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Κατά την διάρκεια 1991-1993 περίπου 318.000.000 ευρώ δόθηκαν στην Αλβανία ως επείγουσα οικονομική και επισιτιστική βοήθεια από την Κοινότητα ενώ το 1994-1996 μέσω του προγράμματος PHARE δόθηκαν 190.000.000 ευρώ ως στήριξη για να συντελέσει η

---

¹⁵⁹ Το Σύμφωνο της Βαρσοβίας ήταν μια στρατιωτική συμμαχία αμυντικού χαρακτήρα των κομμουνιστικών κρατών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που ιδρύθηκε στις 14.5.1955 και υπογράφηκε στη Βαρσοβία της Πολωνίας για να αντιμετωπίσει την απειλή του ΝΑΤΟ.

χώρα οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του 1995 , το 80% των εισαγωγών της χώρας προέρχονταν από τα κράτη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας¹⁶⁰. Σημαντική δανειακή βοήθεια έδωσε στην χώρα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Η οικονομία της Αλβανίας άλλαξε άρδην καθώς από μια κεντρικά διευθυνόμενη οικονομία χρειάστηκε να συμβιβαστεί στους κανόνες της οικονομίας της αγοράς. Ο αλβανικός λαός άφηνε πίσω την δικτατορική εποχή και συνάμα υποδεχόταν μια νέα κατάσταση πραγμάτων απροσδιόριστη για αυτόν και πλήρως εκτεθειμένος στους κινδύνους που εγκυμονούσαν καθώς ζούσε για μισό αιώνα στην απομόνωση. Από το 1990- 1992 η απελευθέρωση των τιμών και η κατάρρευση των παραγωγικών μέσων επέφεραν ισχυρό πλήγμα στον πληθωρισμό. Η βιομηχανική παραγωγή έπεσε κατά 50% με αποτέλεσμα να αυξηθεί ο δείκτης της ανεργίας, της φτώχειας, να γίνουν περικοπές στην κοινωνική ασφάλιση και τις συντάξεις και να κυριαρχήσει η αίσθηση της αβεβαιότητας που τα επόμενα χρόνια θα οδηγούσε σε μεγάλα κύματα μετανάστευσης του αλβανικού πληθυσμού σε γειτονικές χώρες¹⁶¹. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η Αλβανία είχε να αντιμετωπίσει εκτός από τα πολυδιάστατα εσωτερικά της προβλήματα και μια εμπόλεμη κατάσταση που δημιουργήθηκε στα σύνορα της με την διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας. Ο αλβανικός πληθυσμός που ζούσε στο Ομοσπονδιακό κράτος όλα αυτά τα χρόνια δέχτηκε βίαιες επιθέσεις και διωγμό από τις εστίες τους με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να βρουν καταφύγιο στα αλβανικά εδάφη.

Τα οικονομικά προβλήματα για την Αλβανία κορυφώθηκαν το 1997 και είχαν πολιτικοκοινωνικό αντίκτυπο στην χώρα. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο άρχισε να πιέζει το Αλβανικό κράτος για οικονομικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να λάβει πίσω τις εγγυήσεις που έδωσε στο κράτος ως οικονομική βοήθεια τα προηγούμενα χρόνια. Αυτό οδήγησε την Αλβανική Κυβέρνηση να καταργήσει κάθε εγγύηση για τις τραπεζικές καταθέσεις, να απελευθερώσει τον τραπεζικό και οικονομικό τομέα επιτρέποντας την δημιουργία «πυραμίδων» που προσέφεραν νόμιμα μηνιαίους τόκους μέχρι και 100%. Πολλοί άνθρωποι κατέθεσαν τις οικονομίες ζωής τους σε αυτά τα σχήματα, με αποτέλεσμα την λεηλασία 2 δισ. δολαρίων¹⁶². Στα τέλη του Ιανουαρίου του 1997 οι οικονομικές πυραμίδες Γκάλικα, Βέφα, Σάντρα, και Ξαφέρι άρχισαν να καταρρέουν και η απελπισία του Αλβανικού λαού για την απώλεια των

¹⁶⁰ Eva Teqja “Ballkani perendimor : rrugetimi I veshtire drejt BE-se” σελ 125

¹⁶¹ Όπως υπ.159 (σελ 126)

¹⁶² 80% του ΑΕΠ της χώρας.

χρημάτων του οδήγησε αρχικά σε διαμαρτυρίες σε όλη την χώρα οι οποίες κατέληξαν σε βίαιες εκδηλώσεις ενός λαού εξαγριωμένου. Η οργή δεν περιορίστηκε μονάχα προς τους κατόχους των πυραμίδων αλλά εξαπλώθηκε και στο κυβερνητικό σχήμα του Σαλί Μπερίσα καθώς βγήκαν στην επιφάνεια κατηγορίες για παράνομη χρηματοδότηση του κυβερνώντος κόμματος από τους ιδιοκτήτες των πυραμίδων. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο τότε πρωθυπουργός της χώρας Σαλί Μπερίσα προέβαλλε και υποστήριζε τις πυραμίδες ως μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης. Στις 2.3.1997 η χώρα κηρύχθηκε σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης καθώς οπλοστάσια δέχθηκαν επίθεση και τα όπλα μοιράστηκαν στον κόσμο. Κρατούμενοι βοηθήθηκαν να αποδράσουν και απελευθερώθηκαν μαζικά ενώ Κομματικά γραφεία πυρπολήθηκαν. Τράπεζες λεηλατήθηκαν, αστυνομικά τμήματα και δικαστήρια ισοπεδώθηκαν και εκτελέστηκαν άνθρωποι που ήταν σε ανώτατες ιεραρχικά θέσεις της εποχής. Η εξέγερση απλώθηκε σε ολόκληρη τη χώρα και κάλυψε ολόκληρη την Αλβανία, εκτός από κομμάτια της πρωτεύουσας των Τιράνων. Οι κρατικοί θεσμοί είχαν κυριολεκτικά καταλυθεί για μια περίοδο μερικών ημερών εμπόλεμης κατάστασης με εκατοντάδες νεκρούς ενώ δεν υπήρχε αστυνομική παρουσία στην χώρα. Στην Αλβανία δημιουργήθηκε μια κατάσταση στην οποία αναπτυσσόταν μια δυαδική εξουσία, με ολόκληρες πόλεις να οργανώνουν δομές αυτοάμυνας και οι αποφάσεις λαμβάνονταν σε τεράστιες λαϊκές μαζώσεις¹⁶³. Ωστόσο, η σταθερότητα δεν αποκαταστάθηκε εύκολα, χρειάστηκε εξωτερική βοήθεια από γειτονικές χώρες αλλά και ανασύσταση μιας νέας Κυβερνητικής πολιτικής. Η Αλβανία έχοντας ξεπεράσει τον εμφύλιο πόλεμο κλήθηκε να αντιμετωπίσει με σχεδόν ανύπαρκτα εφόδια κύματα προσφύγων από το γειτονικό Κόσοβο το 1998 και το 1999 κατά τη διάρκεια του πολέμου με την Σερβία.

Μετά από την κρίση του 1997 η Κοινοτική οικονομική βοήθεια περιορίστηκε και η βοήθεια επικεντρώθηκε σε θέματα που σχετίζονταν με την εγκαθίδρυση κράτους δικαίου, με αναμόρφωση της Δημόσιας Διοίκησης, της Αστυνομίας, των τελωνείων και της δικαιοσύνης. Με μειωμένη ένταση σε σύγκριση με τα παραπάνω επεκτάθηκε η στήριξη και η βοήθεια της Κοινότητας προς την Αλβανία σε τομείς που αφορούσαν την δημιουργία υποδομών για μεταφορές και ύδρευση. Τέλος, το πρόγραμμα CARDS επικέντρωνε στις προτεραιότητες της Σύνδεσης και της Σταθερότητας με την

---

¹⁶³ http://www.hri.org/MPA/gr/other/albania_03_97/index.html

Ένωση¹⁶⁴. Το 1999 η Ευρωπαϊκή Κοινότητα προσέφερε σε αυτόνομη βάση παραχωρήσεις στο εμπόριο¹⁶⁵ αφαιρώντας τους δασμούς για την πλειονότητα των εξαγωγικών προϊόντων της Αλβανίας στην Ευρωπαϊκή αγορά ενώ ως τον Σεπτέμβριο του 2000 έγιναν περαιτέρω εμπορικές παραχωρήσεις με ένα νέο πακέτο εμπορικών προτιμήσεων προς τα Αλβανικά προϊόντα. Τον Νοέμβριο του 1999 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε έκθεση στο Συμβούλιο σχετικά με την σκοπιμότητα της έναρξης διαπραγματεύσεων στα πλαίσια της Συμφωνίας Σύνδεσης και Σταθερότητας με την Αλβανία και κατέληγε συμπερασματικά ότι η χώρα δεν πληρούσε ακόμη τις προϋποθέσεις για την αφετηρία αυτών των διαπραγματεύσεων. Ένα χρόνο αργότερα στην σύνοδο κορυφής στο Ζάγκρεμπ τον Νοέμβριο του 2000 αποφασίστηκε η σύσταση μιας ομάδας υψηλού επιπέδου η οποία ήταν επιφορτισμένη με τον έργο της αποτίμησης της προόδου των μεταρρυθμίσεων που είχαν συμφωνηθεί όλα αυτά τα χρόνια. Με βάση τις συστάσεις αυτής της ομάδας η Επιτροπή πρότεινε στο Συμβούλιο το άνοιγμα των συζητήσεων και των διαπραγματεύσεων με την Αλβανία για την διαδικασία Σύνδεσης και Σταθερότητας και το Συμβούλιο αντέδρασε θετικά. Στις 31.1.2003 με την επίσκεψη του Προέδρου της Επιτροπής Ρομάνο Πρόντι στην Αλβανία ξεκίνησε και επίσημα η διαδικασία. Ο Ρ. Πρόντι αναγνώρισε στην χώρα, εκτός από την πρόοδο που είχε πραγματοποιήσει στις μεταρρυθμίσεις που της είχε η Ε.Ε υποδείξει, τον ζωτικό της ρόλο τόσο στην διαμεσολάβηση όσο και στην στήριξη που επέδειξε για την σταθερότητα της Βαλκανικής περιοχής κατά την διάρκεια των συγκρούσεων στην διάλυση της Γιουγκοσλαβίας ενώ τόνισε ότι η διατήρηση των συνόρων στα Βαλκάνια αποτελεί το κλειδί για τον αποκλεισμό των συγκρούσεων και των δημιουργιών νέων τειχών μεταξύ των κρατών.

4.3 Η Διαδικασία Σύνδεσης και Σταθεροποίησης της Αλβανίας με την Ε.Ε το 2003

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης το 2003 προέβη σε μια ιστορική απόφαση για το μέλλον της Αλβανίας καθώς την αναγνώρισε ως δυνάμει υποψήφια χώρα προς ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Αλβανία αποτελεί μέρος της Ευρώπης γεωγραφικά, ιστορικά και πολιτισμικά πληρώνοντας έτσι το κριτήριο της Ευρωπαϊκότητας που ορίζει η Ένωση με το άρθρο 49 της ΣΕΕ, είχε ακόμη όμως

---

¹⁶⁴ Ermelinda Meksi «Fati European i Shqiperise» σελ 13. Redaktoi Albert Rakipi, Instituti I studimeve nderkombetare (ISN)

¹⁶⁵ Autonomous Trade Preferences.

πολύ δρόμο να διανύσει για να ενσωματωθεί στην Ένωση. Προκειμένου να στηριχτεί η ενταξιακή πορεία της Αλβανίας η χώρα ξεκίνησε τις διαπραγματεύσεις με την Ε.Ε για Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Το 2003 εγκαινιάστηκε η Διαδικασία για την Σταθεροποίηση και Σύνδεση (ΔΣΣ) που καθόριζε ότι τόσο η Αλβανία όσο και η Ε.Ε αναλαμβάνουν υποχρεώσεις τις οποίες οφείλουν να υπηρετήσουν και δεσμεύσεις που πρέπει να τηρήσουν. Μέσω αυτής της απόφασης αυτής ξεκίνησε ένας δυναμικός μηχανισμός προετοιμασίας, διαπραγματεύσεων και υλοποιήσεων που αφορούν τομείς της δικαιοσύνης, της οικονομίας και της εγκληματικότητας στην χώρα. Η ΔΣΣ αποτελούσε μια μοναδική ευκαιρία για την Αλβανία να αποδείξει ότι είχε αφήσει πίσω της το δικτατορικό καθεστώς και τις εμφύλιες συγκρούσεις του 1997 και βρισκόταν σε θέση να υιοθετήσει ευρωπαϊκά πρότυπα για την λειτουργία των θεσμών της.

Στην ομιλία του στο Αλβανικό Κοινοβούλιο τον Ιανουάριο του 2003 ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ρομάνο Πρόντι για να εγκαινιάσει την έναρξη των συνομιλιών ανέφερε ότι οι λέξεις κλειδιά για τις σχέσεις της Αλβανίας με την Ε.Ε είναι η δέσμευση και η υπευθυνότητα. Η Ε.Ε ανέλαβε να παρέχει και να αναδείξει τα πρότυπα, τον δρόμο και την βοήθεια που χρειάζεται η Αλβανία για να κατορθώσει να αναμορφώσει τα οικονομικοπολιτικά της χαρακτηριστικά. Η Αλβανία από την πλευρά της είχε ως έργο το 2003 να δημιουργήσει μια δυναμική πολιτική για την στήριξη μεταρρυθμίσεων, να βελτιστοποιήσει το εκλογικό της σύστημα χωρίς να υπάρχουν πια κρούσματα νοθείας, να καταπολεμήσει χωρίς συμβιβασμούς το οργανωμένο έγκλημα μέσω της δημιουργίας μιας επαγγελματικής ισχυρής αστυνομικής δύναμης που δεν θα επηρεάζεται από τα κομματικά και πολιτικά κεφάλαια της χώρας, να κάνει προσπάθειες για την διατήρηση ενός σταθερού μακροοικονομικού πλαισίου με αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης και αλλαγές στο φορολογικό σύστημα ενώ τέλος έμφαση έπρεπε να δοθεί στις μεταρρυθμίσεις που σχετίζονταν με το δικαστικό σύστημα. Για το Αλβανικό κράτος αποτελούσε, πράγματι, το δικαστικό σύστημα ένα εξαιρετικά δύσκολο τομέα για αλλαγές καθώς χρειάστηκε αποφασιστικότητα ώστε να πάψουν φαινόμενα ελέγχου και πιέσεων προς τους δικαστές από διεφθαρμένες οικονομικές δυνάμεις. Η πρόκληση της Αλβανικής πλευράς στα πλαίσια της συμφωνίας είναι να εργαστεί με διαφάνεια έχοντας στο κέντρο τα συμφέροντα της χώρας και όχι να προωθεί τα ιδιωτικά συμφέροντα που

αδυνατούν την κρατική οικονομία και ενισχύουν το οργανωμένο έγκλημα και την διαφθορά.

4.4 Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης

Στις 12.6.2006 υπογράφηκε η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης¹⁶⁶ της Ένωσης με την Αλβανία στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων στο Λουξεμβούργο το οποίο τέθηκε, επίσημα, σε εφαρμογή την 1.4.2009. Για την εφαρμογή του Συμφώνου Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) η αλβανική κυβέρνηση ενέκρινε ήδη από το 2006 δύο Εθνικά Σχέδια. Το πρώτο είχε διάρκεια 5 ετών¹⁶⁷ και εκτεινόταν στο χρονικό διάστημα 2007-2012. Το κείμενο αυτό αποτέλεσε το βασικό έγγραφο όλων των αλβανικών δημοσίων υπηρεσιών για τον καθορισμό προτεραιοτήτων, το συντονισμό, τον προγραμματισμό και την εποπτεία των δραστηριοτήτων για την εφαρμογή του Συμφώνου. Το δεύτερο Εθνικό Σχέδιο για την εφαρμογή του Συμφώνου καλύπτει το χρονικό διάστημα 2012 - 2015¹⁶⁸, εγκρίθηκε το 2012 και περιλαμβάνει όλα τα νομικά μέτρα και τις δραστηριότητες των υπουργείων, των δευτεροβάθμιων Υπηρεσιών και των Ανεξάρτητων Αρχών κατά την συγκεκριμένη περίοδο. Για την σύνταξη του δεύτερου σχεδίου λήφθηκαν υπόψη τα θετικά αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν κατά την εφαρμογή της ΣΣΣ τα τελευταία χρόνια, την προοπτική απόκτησης της χώρας του καθεστώτος υποψηφιότητας, τις αναλυτικές εκθέσεις της Επιτροπής το 2010 και 2011, καθώς και τις συστάσεις των Ενωσιακών οργάνων, του Εθνικού Συμβουλίου Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Σταθεροποίησης και Σύνδεσης και της Υποεπιτροπής για διάφορους τομείς του Ενωσιακού κεκτημένου. Οι τομείς που περιλαμβάνει το δεύτερο Εθνικό σχέδιο αφορούν την Εργατική νομοθεσία με βασικό στόχο την προσέγγιση της εργατικής νομοθεσίας στις Οδηγίες της ΕΕ και τα διεθνή πρότυπα εργασίας, προκειμένου να εξασφαλιστεί η σωστή ισορροπία μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών, μεταξύ οικονομικής αποτελεσματικότητας και της

---

¹⁶⁶ Stabilisation and Association agreement between the European Communities and their member states, of the one part, and the Republic of Albania, of the other part. Brussels, 22 May 2006 (OR. en) 8164/06 COWEB 76

¹⁶⁷ Απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου 463/2006 σχετικά με την «Έγκρισης του εθνικού σχεδίου για την εφαρμογή του ΣΣΣ» (ΕΕΚ 2/2007, σελ. 80) και αναθεώρησή της στην (ΕΕΚ 120/2007, σελ. 3405).

¹⁶⁸ Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου 486/2012 σχετικά με την «Έγκριση του Εθνικού Σχεδίου (2012-2015) για την εφαρμογή του ΣΣΣ» (ΕΕΚ 112/2012, σελ. 6505).

ευημερίας του πληθυσμού. Τον κοινωνικό διάλογο όπου στόχος είναι η ενθάρρυνση και η προώθηση του κοινωνικού διαλόγου, η ενίσχυση των οργανώσεων των εργοδοτών και των συνδικαλιστικών οργανώσεων και η σταδιακή εναρμόνιση της εγχώριας νομοθεσίας με την Ενωσιακή. Την διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, λαμβανομένων όμως υπόψη των ισχυουσών εθνικών ρυθμίσεων εξαιτίας των δυσχερειών που επικρατούν στην αγορά εργασίας. Όπου όμως υπάρχουν διμερείς συμφωνίες κρατών μελών με το αλβανικό κράτος, θα πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια για τη μέγιστη χρήση τους από τους Αλβανούς εργαζόμενους. Αναγκαία είναι η βελτίωση και μεγέθυνση του επιπέδου της γενικής εκπαίδευσης και πρωτίστως της επαγγελματικής κατάρτισης, η καταπολέμηση των διακρίσεων με ίσες ευκαιρίες ώστε να επιτευχθεί η εναρμόνιση με το ενωσιακό κεκτημένο και τα λοιπά διεθνή πρότυπα, δίνοντας έμφαση στην ίση αντιμετώπιση αλλοδαπών εργαζομένων με τους Αλβανούς εργαζόμενους, όπως επίσης και της ισότητας των φύλων.

Σύμφωνα με το Σύμφωνο Σταθεροποίησης και Σύνδεσης προβλέπεται δεκαετής μεταβατική περίοδος, εντός της οποίας θα πρέπει να γίνει νομοθετική προσέγγιση στο Ενωσιακό κεκτημένο που θα πρέπει να ολοκληρωθεί σε δύο φάσεις. Κατά την πρώτη φάση, με βάση το άρθρο 6, η προσέγγιση των νομοθεσιών θα καλύψει ορισμένα βασικά στοιχεία του κεκτημένου στον τομέα της Εσωτερικής αγοράς και σε ορισμένους άλλους τομείς που σχετίζονται με το εμπόριο. Η πρώτη φάση θα καλύψει την ευθυγράμμιση της νομοθεσίας σε τομείς που σχετίζονται με τον ανταγωνισμό, την πνευματική ιδιοκτησία, τις δημόσιες συμβάσεις, την τυποποίηση και την πιστοποίηση των προϊόντων, τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, τις θαλάσσιες μεταφορές, το εταιρικό δίκαιο, τη λογιστική, την προστασία των καταναλωτών, την προστασία των δεδομένων, την υγεία και την ασφάλεια στο χώρο εργασίας τις ίσες ευκαιρίες, την κοινωνική ασφάλιση, ενώ η δεύτερη φάση της μεταβατικής περιόδου θα καλύψει όλους τους άλλους τομείς, οι οποίοι δεν περιλαμβάνονται στην πρώτη φάση. Το άρθρο 70 ορίζει ότι η Αλβανία υποχρεούται να καταβάλλει προσπάθειες ώστε η όποια μελλοντική της νομοθεσία να καθίσταται σταδιακά συμβατή με το κεκτημένο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σημαντικό ρόλο για την υλοποίηση των παραπάνω θα διαδραματίσουν τόσο οι δικαστικές αρχές όσο και οι άλλες Υπηρεσίες επιβολής του νόμου. Η επιμόρφωση αυτών των κρατικών λειτουργών αποτέλεσε μια από τις πρώτες πρόνοιες στον αλβανό-ενωσιακό διάλογο. Το 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε έκθεση της με τίτλο «Albania Progress Report» αποτιμώντας τις μεταρρυθμίσεις που η χώρα

δεσμεύτηκε να τηρήσει κατά τις διαπραγματεύσεις της διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης το 2003 αναγνώριζε την πρόοδο στην ενδυνάμωση των δικαστικών αποφάσεων και στην αναβάθμιση του επιπέδου γνώσεων των εργαζομένων παρ' αυτά εντόπισε ελλείψεις, ασαφείς δικαστικές αποφάσεις και άρνηση πολλών θεσμών και οργανισμών της χώρας να υπηρετούν τις δικαστικές τους υποχρεώσεις. Ακόμη, η Επιτροπή σημείωσε κενά στην οργάνωση των δικαστηρίων αλλά και κρούσματα μη διαφάνειας.

4.5 Η περίοδος 2004-2014 και η Έκθεση προόδου της Επιτροπής το 2014 για την Αλβανία.

Σταθμό στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Αλβανίας αποτέλεσαν και οι εθνικές εκλογές που έγιναν στην χώρα στις 3.7.2005. Η Αλβανία κατόρθωσε για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια να έχει νόμιμες και δίχως νοθεία εκλογές, γεγονός που επισημάνθηκε και από τον τότε Επίτροπο για θέματα διεύρυνσης Όλι Ρεν¹⁶⁹ σε ομιλία του στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το 2007 έγιναν θετικά βήματα στην χώρα με την καταμέτρηση του πληθυσμού, δηλώσεις περιουσιολογίου αλλά τα προβλήματα στην δικαστική λειτουργία παρέμεναν. Οι συστάσεις της Επιτροπής αφορούσαν πάλι τα κρούσματα διαφθοράς και την έλλειψη διαφάνειας, μη εκσυγχρονισμό των υποδομών και των εξοπλισμών των δικαστηρίων που είχαν ως συνέπεια σε πολλές περιπτώσεις τα δικαστήρια να μην διατηρούν αρχεία των υποθέσεων που εξέταζαν¹⁷⁰. Το 2007 η χώρα υπέγραψε την συμφωνία πλαίσιο της οικονομικής ενταξιακής βοήθειας με το πρόγραμμα IPA, μέσω του οποίου η Αλβανία έλαβε 530.000.000 ευρώ για την περίοδο 2007-2013¹⁷¹, όπως επίσης και μια συμφωνία για την απλούστευση των θεωρήσεων(VISA) μεταξύ της Αλβανίας και της Ε.Ε. Ο διάλογος για την ελευθέρωση από τις θεωρήσεις ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2008 και το 2010 ξεκίνησε επίσημα η ελευθέρωση του καθεστώτος των θεωρήσεων¹⁷².

---

¹⁶⁹ Olli Rehn, Speech addressed to Foreign Affairs Commission of the EU Parliament, July 2005

¹⁷⁰ Civil enforcement in the Western Balkans, Open regional fund for south-east Europe, Cilec, σελ 51

¹⁷¹ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT ALBANIA 2012 PROGRESS REPORT. Brussels, 10.10.2012 SWD(2012) 334 final σελ 6

¹⁷² http://eeas.europa.eu/delegations/albania/eu_albania/political_relations/index_en.htm

Μία από τις μεταρρυθμίσεις της Αλβανικής πλευράς για την ενταξιακή της πορεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αποτελεί η επίλυση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, κυρίως επί της γης. Η επίλυση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος αφορά τα δικαιώματα ιδιοκτησίας των ανθρώπων που έχασαν κατά τη διακυβέρνησή του Χότζα με την δήμευση περιουσιών μεγάλων γαιοκτημόνων. Για αυτόν τον λόγο από το 1994 είχε δημιουργηθεί «Το γραφείο καταχώρησης ακίνητης περιουσίας» το οποίο το 2007 ανανεώθηκε ενώ σε συμπλήρωση του ιδρύθηκε «Ο οργανισμός επιστροφής και αποζημίωσης» ο οποίος με την σειρά του προβλέπει την αποζημίωση των πολιτών στις περιπτώσεις που η επιστροφή των στρεμμάτων γης δεν ήταν δυνατή¹⁷³.

Στις 28.4.2009 η Αλβανία υπέβαλε αίτηση για ένταξη στην ΕΕ. Το 2010, η Επιτροπή καθόρισε δώδεκα βασικές προτεραιότητες τις οποίες πρέπει να εκπληρώσει η χώρα για να καταστεί δυνατή η έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Έτσι από το ίδιο έτος η χώρα δημιούργησε ένα βελτιωμένο θεσμικό και νομικό πλαίσιο όπου μεγάλος αριθμός από νόμους πέρασε από το Αλβανικό Κοινοβούλιο με μεταρρυθμίσεις σε κοινωνικά και οικονομικά θέματα προκειμένου να συμβαδίζουν με την Ενωσιακή νομοθεσία. Η Επιτροπή από την πλευρά της αντιμετώπισε με δυσπιστία τις προαναγγελθείσες αλλαγές καθώς αναγνώριζε ακόμη κενά στην διαφάνεια της λειτουργίας των θεσμών της χώρας. Η Επιτροπή στις εκθέσεις της και το 2010 τόνιζε και πάλι τα προβλήματα της δικαστικής λειτουργίας της χώρας και την μη διασφάλιση της ανεξαρτησίας αυτού του Θεσμού. Η αδυναμία που αντιμετώπιζαν τα δικαστήρια στην επιβολή των αποφάσεων, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου το κράτος ήταν ο εναγόμενος, δέχτηκε έντονη κριτική από την Επιτροπή.

Το 2011 η Επιτροπή αναγνώρισε στην χώρα πρόοδο σχετικά με τα πολιτικά κριτήρια για την ένταξη. Η Αλβανία υπέγραψε την Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας. Η επικύρωση της σύμβασης αυτής όμως μαζί με την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ανθρώπων με αναπηρία, που υπεγράφη το 2009, εκκρεμεί ακόμη από το Αλβανικό Κοινοβούλιο¹⁷⁴. Έχει σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά το σύστημα των φυλακών, με τη συνέχιση της εφαρμογής του προγράμματος κατάρτισης και την αύξηση στις δραστηριότητες που

---

¹⁷³ Όπως υπ.169 (σελ 53)

¹⁷⁴ Commission staff working document Albania 2012 progress report. Brussels, 10.10.2012 SWD(2012) 334 final σελ 16

προσφέρονται στους κρατούμενους και ένα γενικό πλαίσιο με βελτιωμένες συνθήκες μεταχείρισης των φυλακισμένων. Τέλος, παρότι στην Αλβανία η ελευθερία της έκφρασης αποτελεί κατοχυρωμένο δικαίωμα η δυσφήμιση αποτελεί ποινικό αδίκημα γεγονός που εκθέτει τον Τύπο και τους Δημοσιογράφους σε υψηλά πρόστιμα ενώ μεγάλος αριθμός αγωγών και μηνύσεων υπάρχουν μεταξύ των εκδοτών εφημερίδων και των Βουλευτών.

Το 2013 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή γνωμοδότησε υπέρ της παραχώρησης καθεστώτος υποψήφιας χώρας και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 12.11.2013 όρισε τις βασικές προτεραιότητες της ενταξιακής πορείας της Αλβανίας. Η Αλβανία έλαβε το καθεστώς υποψήφιας προς ένταξης χώρας, επίσημα, στις 24 Ιουνίου 2014 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών¹⁷⁵. Στο πλαίσιο του IPA II , η Αλβανία θα ωφεληθεί από την οικονομική βοήθεια της Ε.Ε για την περίοδο 2014-20 , με το συνολικό ποσό 640.000.000 €. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου το πρόγραμμα του IPA II θα ενισχύσει την βελτίωση θεμελιωδών ζητημάτων στους τομείς του κράτους δικαίου, της δημοκρατίας , της οικονομικής διακυβέρνησης και των δημόσιων οικονομικών, προς στήριξη των μεταρρυθμίσεων που απαιτούνται για τη διαδικασία ένταξης.

Έκθεση προόδου της Επιτροπής το 2014 για την Αλβανία

Η Επιτροπή υποβάλλει ετήσιες εκθέσεις προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειώσει η Αλβανία. Στις εκθέσεις αξιολογεί τις προσπάθειες του Κράτους να συμμορφωθεί με τα κριτήρια της Κοπεγχάγης και τις προϋποθέσεις της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.

Ως προς την σύγκλιση με τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης η Έκθεση για την πρόοδο του Αλβανικού κράτους επεσήμανε ότι είναι απαραίτητο να υλοποιείται ταχύτητα η εφαρμογή των αποφάσεων του Συνταγματικού Δικαστηρίου, αναγνώρισε την πρόοδο που επετεύχθη στην νόμιμη διεξαγωγή των βουλευτικών εκλογών του 2013 και κάλεσε την Αλβανία να εφαρμόσει τις συστάσεις της αποστολής εκλογικών παρατηρητών του ΟΑΣΕ, ιδίως, ενισχύοντας την ανεξαρτησία των οργάνων διοίκησης των εκλογών για τις επερχόμενες τοπικές εκλογές του 2015. Η νέα κυβέρνηση προέβη σε ευρεία ανακατανομή των αρμοδιοτήτων και άλλαξε την δομή των υπουργείων, ενώ έχει συσταθεί και ένα υπουργείο (Υπουργείο Ευρωπαϊκής

---

¹⁷⁵ Commission staff working document Albania 2014 progress report, Brussels, 8.10.2014 SWD(2014) 304 final provisoire

Ολοκλήρωσης) που έχει επωμιστεί τον ρόλο του συντονιστή για τις διαπραγματεύσεις της χώρας με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση είναι η πρώτη προτεραιότητα για το πρόγραμμα της νέας κυβέρνησης, η οποία δίνει ιδιαίτερη προσοχή στις προκλήσεις που σχετίζονται με το κράτος δικαίου, τη δημόσια διοίκηση και τους τομείς των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η Αλβανική κυβέρνηση έχει εμπλακεί ενεργά με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της διαδικασίας διαλόγου υψηλού επιπέδου για τις βασικές προτεραιότητες. Τον Μάιο, η κυβέρνηση ενέκρινε ένα ολοκληρωμένο χάρτη πορείας για να δομήσει τις προσπάθειες της Αλβανίας να φέρει εις πέρας τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί. Έχουν προσδιοριστεί έξι προτεραιότητες που αφορούν την αγροτική ανάπτυξη, την ενέργεια, την ύδρευση, την χρηστή διακυβέρνηση, τις ξένες επενδύσεις και της διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

Στην χώρα έχει ενισχυθεί και βελτιωθεί η διαφάνεια της νομοθετικής διαδικασίας με σχέδια νόμων και με την ημερήσια διάταξη της συνεδρίασης της Ολομέλειας και τις συνεδριάσεις των επιτροπών να δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Κοινοβουλίου. Περαιτέρω εργασίες απαιτούνται, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, για εξασφάλιση της έγκαιρης δημοσίευσης των πρακτικών των συνεδριάσεων των επιτροπών, για μια πιο θεσμοθετημένη διαδικασία διαβούλευσης και περαιτέρω ενίσχυση του εποπτικού ρόλου του κοινοβουλίου. Σε γενικές γραμμές, έχει σημειωθεί πρόοδος σχετικά με τη λειτουργία του κοινοβουλίου. Ακόμη, η έκθεση της Επιτροπής αναφέρει τη νέα στρατηγική που έχει εκπονηθεί για την βελτιωμένη οργάνωση της Δημόσιας Διοίκησης, η μεταρρύθμιση της οποίας στο πλαίσιο της ΣΣΣ, παραμένει το κύριο θέμα διαλόγου μεταξύ της Αλβανίας και της Ε.Ε.

Η Αλβανία έχει, επίσης, δεσμευτεί σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις στη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών κατά την περίοδο 2014-2020 με ορθή δημοσιονομική διαχείριση¹⁷⁶. Η μακροοικονομική σταθερότητα σε μεγάλο βαθμό διατηρήθηκε τα τελευταία χρόνια, αλλά τα τρωτά σημεία παραμένουν αυξημένα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση «καλεί» την Αλβανική κυβέρνηση να προβεί σε επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης σε συνδυασμό με τη δημοσιονομική σταθερότητα. Η έκθεση της Επιτροπής τονίζει ότι μια τέτοια προοπτική αντιμετωπίζει προκλήσεις και απαιτεί συνεχή προσπάθεια για να επιτευχθεί. Το Φεβρουάριο και το Μάιο του 2014 η χώρα σύναψε δανειακές συμβάσεις με το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα αντίστοιχα,

---

¹⁷⁶ Όπως υπ.174 (σελ 10)

που θα παράσχουν μια άγκυρα για την αύξηση της μακροοικονομικής σταθερότητας και την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων ανάπτυξης.

Το Αλβανικό κράτος έχει επιδείξει δέσμευση για τη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος, με τη βελτίωση και την λήψη μέτρων της ανεξαρτησίας και της λογοδοσίας των δικαστών, των εισαγγελέων, των βουλευτών και άλλων ανώτερων αξιωματούχων μέσω της υιοθέτησης νομοθεσίας που ρυθμίζει την ασυλία τους. Η χώρα πρέπει να συνεχίσει εντατικά την μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος με την εποικοδομητική συνεργασία όλων ενδιαφερόμενων πλευρών και την αναθεώρηση του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου καθώς τα στοιχεία δείχνουν ότι η δικαστική λειτουργία εξακολουθεί να επηρεάζεται από πολιτικές δυνάμεις. Προβληματισμό δημιουργεί η μη τροποποίηση συνταγματικών διατάξεων που αφορούν τον διορισμό μελών – δικαστών του Ανώτατου Δικαστηρίου της χώρας. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι πρέπει να αποκτήσει το κράτος ένα πιο διαφανές και αποτελεσματικό σύστημα ελέγχου της δικαστικής λειτουργίας ώστε να αποφεύγεται η διαφθορά στο δικαστικό σώμα.

4.6 Συμπεράσματα

Η Αλβανία παρότι κουρασμένη από μία απ τις πιο βάρβαρες δικτατορίες του κόσμου είναι αποφασισμένη να εφαρμόσει μια σειρά από αναμορφωτικές μεταρρυθμίσεις ώστε η κατάληξη της πορείας της να είναι η Ένωση. Δεν είναι μόνο η δέσμευση της χώρας μέσα από την Κυβέρνηση της, το Κοινοβούλιο και τους θεσμούς της αλλά και από τον ίδιο τον λαό της να υλοποιήσει τις προβλεπόμενες μεταρρυθμίσεις. Για την Αλβανία η Ε.Ε αποτελούσε και αποτελεί έναν χώρο ευημερίας όπου η χώρα θα «συναντήσει» την Ευρώπη με όλες τις αξίες και τα ιδανικά που εκείνη πρεσβεύει. Η χώρα διαθέτει ευρωπαϊκή καταγωγή αλλά αποτελώντας κομμάτι των Βαλκανίων και όλων των εντάσεων που συνοδεύουν αυτή την περιοχή περιθωριοποίησε για μεγάλο χρονικό διάστημα όλα αυτά τα ευρωπαϊκά χαρακτηριστικά. Σήμερα η Αλβανία καλείται να αποδείξει εάν διαθέτει Ευρώπη στις βάσεις της και κατά πόσο είναι διατεθειμένη να παλέψει για να επανακτήσει έννοιες όπως η δημοκρατική αρχή, η αρχή του κράτους δικαίου, της ελευθερίας, του σεβασμού και της αλληλεγγύης των λαών.

Ο δρόμος έως και σήμερα δεν ήταν εύκολος. Οι οικονομικές δυσκολίες, η διεφθαρμένη πολιτική ζωή και οι εθνικιστικές τάσεις καθυστέρησαν την πρόοδο στην χώρα και τα τελευταία χρόνια με την στενότερη επαφή της με την Ε.Ε έκανα την εμφάνιση τους θετικά μηνύματα για την Αλβανία. Οι μεταρρυθμίσεις και η προσήλωση σε αυτές είναι το μοναδικό αντίδοτο στην οπισθοδρόμηση. Η Αλβανική κοινωνία είναι πλέον έτοιμη να ενταχθεί στην Ε.Ε και να αποτελέσει κομμάτι του πιο αξιόπιστου παράγοντα σταθερότητας στον κόσμο.

Επίλογος

Η πολιτική της διεύρυνσης δεν πρόκειται για μια απλή γεωγραφική συνέχεια που δίνεται στον Ευρωπαϊκό χώρο. Οι βαθύτεροι οικονομικοί δεσμοί που έχουν τα κράτη μέλη καθιστούν την Ευρώπη πηγή σταθερότητας, δημοκρατίας και πολιτισμού μοναδική στον κόσμο, που αποτελεί πρότυπο ακόμη και για ισχυρότερα ή πολυπληθέστερα κράτη. Παρατηρώντας κανείς τα κράτη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης επαληθεύει αυτές της αρχές της Ένωσης καθώς από ολοκληρωτικές κυβερνήσεις αναδύθηκαν σταθερές δημοκρατίες που ωφέλησαν πρωτίστως τους λαούς των χωρών αυτών. Η Ε.Ε επιθυμεί μέσω της διεύρυνσης που ακολουθεί, και στην Βαλκανική περιοχή, να εξασφαλίσει ότι η ένταξη χωρών δεν γίνεται με τα υπάρχοντα προβλήματα τους, αντίθετα η Ένωση τα βοηθά στην επίλυση τους. Ακόμη η είσοδος κρατών σε αυτήν δεν θα την μετατρέψει σε μια απλή ζώνη ελευθέρων συναλλαγών αλλά η τεράστια αυτή οικογένεια χωρών θα εξακολουθήσει να εργάζεται από κοινού ουσιαστικά και αποτελεσματικά. Τα οφέλη της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, σε αντιδιαστολή προς την απλή συνεργασία, αντισταθμίζουν και με το παραπάνω τη μερική απώλεια κυριαρχίας, η οποία φαινόταν να συνιστά το μεγαλύτερο μειονέκτημα του όλου εγχειρήματος.

Είναι βέβαιο ότι αυτή μεταμόρφωση της Γηραιάς Ηπείρου δημιουργεί και φόβους και ανησυχίες ακόμη και στους πλέον πεπεισμένους Ευρωπαίους. Η πρόκληση της θεσμικής προσαρμογής είναι ένας από τους προβληματισμούς που θέτει η διεύρυνση στην Ε.Ε καθώς καλείται να μπορέσει να συμπεριλάβει νέα κράτη μέλη και ταυτόχρονα να εξασφαλίσει την εκπροσώπησή τους στα όργανα κατ' αναλογία του μεγέθους του πληθυσμού τους. Ήδη ορισμένα όργανα – και ειδικότερα η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – θεωρούνται υπερμεγέθη και εν μέρει λόγω του μεγάλου αριθμού εκπροσώπησης των κρατών της Ένωσης. Η επόμενη πρόκληση που σχετίζεται με την διεύρυνση αφορά τις οικονομικές δυσκολίες που εμφανίζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ειδικότερα η είσοδος των Βαλκανικών χωρών θα φέρει στην Ε.Ε λιγότερο εύπορα κράτη, τα οποία θα ασκήσουν πιέσεις και θα ζητήσουν μερίδιο στα Διαρθρωτικά Ταμεία προβάλλοντας αξιώσεις για αναδιανεμητικές πολιτικές που θα ωφελήσουν τις αδύναμες οικονομίες τους.

Παρά τους προβληματισμούς και τις προκλήσεις που ανακύπτουν από την διευρυνσιακή πολιτική κανείς δεν μπορεί να παραγνωρίσει το γεγονός ότι η διεύρυνση βοηθά σημαντικά την Ευρώπη στο σύνολο της. Οι εντασσόμενες χώρες μεταμορφώνονται και βελτιώνονται κατά την διάρκεια του διευρυνσιακού

εγχειρήματος ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση ένωσε ειρηνικά το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης ύστερα από διχασμούς και αντιπαραθέσεις πολλών ετών και ταυτόχρονα αύξησε την πολιτικοοικονομική επιρροή της γηραιάς ηπείρου στο παγκόσμιο γίγνεσθαι.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Βιβλία

α. Ελληνόγλωσση

Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Ευρωπαϊκό Δίκαιο». Σακκουλα, Αθήνα, 2011

Παναγιώτης Ιωακειμίδης «Η νέα διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα». Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1996

Παναγιώτης Ιωακειμίδης « Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Ν. Μαραβέγιας, Μ. Τσινισιζέλης «Η ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης» Θεμέλιο, Αθήνα. 1999

Αστέρης Πλιάκος «Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012

Θ. Χριστοδουλίδης «Η ιστορική διαδρομή της Ευρωπαϊκής ενοποίησης». Σιδέρης, Αθήνα, 2001

Πέτρος Λιάκουρας « Από την Ζυρίχη στην Λουκέρνη» Ι. Σιδέρης. 2007

Μαριλένα Κοπά « Οι μειονότητες στα μετά-κομμουνιστικά Βαλκάνια» Λιβάνη, 1997

Νίκος Κοτζιάς «Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στον 21^ο αιώνα» Καστανιώτη, Αθήνα, 2010

Παναγιώτης Κανελλόπουλος «Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης» Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη.

Ν. Σ. Μούσης «Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο – Οικονομία – Πολιτική, 10^η αναθεωρημένη έκδοση. Παπαζήσης, Αθήνα 2003

β. Ξενόγλωσση

«Civil enforcement in the western Balkans» Open regional fund for south-east Europe, Cile

Eva Teqja “Ballkani perendimor: rrugetimi I veshtire drejt BE-se” Tirane, 2014

Albert Rakipi, Instituti I studimeve nderkombetare (ISN). Ermelinda Meksi «Fati European i Shqiperise» 2003

European Commission, Directorate-General for Communication «Enlargement: Extending European values and standards to more countries». EU Book-shop

Άρθρα

Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Η νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Διεύρυνση» δημοσιευμένο στο αλβανικό περιοδικό POLIS Universiti European Tiranes, nr 7 2008

Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Τα σύνορα της Ευρώπης – Η «ευρωπαϊκότητα» του υποψηφίου κράτους στην ΕΕ και η μελλοντική διεύρυνση της ΕΕ». Στο περιοδικό «Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου» σελ.261-299. 2003

Ανδρέας Χαρδαλούπας «Η Ένταξη Βουλγαρίας και Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Μια αποτίμηση των τελευταίων Εκθέσεων Προόδου της Επιτροπής». EKEM 2005 www.ekem.gr

Έγγραφα εργασίας οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Commission staff working document Albania 2012 progress report. Brussels, 10.10.2012 SWD(2012) 334 final

Commission staff working document Albania 2014 progress report, Brussels, 8.10.2014 SWD(2014) 304 final provisoire

Stabilisation and Association Agreement between the European Communities and their member states, of the one part, and the Republic of Albania, of the other part. Brussels, 22 May 2006 (OR. en) 8164/06 COWEB 76

Δελτίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής MEMO/11/686 . Βρυξέλλες 12.10.2011

Commission Staff Working Document Kosovo 2014 Progress report. Brussels, 8.10.2014 SWD (2014) 306 final provisoire. Enlargement Strategy and Main Challenges 2014-2015

European Commission. Brussels, 9.11.2010 COM (2010) 670 “Communication from the Commission to the European Parliament and the Commission Opinion on Montenegro's application for membership of the European Union.

Council of the European Union, Brussels 21.09.2007, 11566/07. Interinstitutional file: 2007/0123(AVC)

Commission of the ECs "Recommendation of the European Commission on Turkey's progress towards Accession

Δελτίο Τύπου Ευρωπαϊκής Επιτροπής : MEMO /11/688

Ομιλίες

Olli Rehn, Ομιλία που απευθύνθηκε στην Επιτροπή Εξωτερικών Επιθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Ιούλιος 2005

Ηλεκτρονικές πηγές

- Bosnia - Operations Archive

<http://www.shape.nato.int/page139104827.aspx>

- NATO HQ Tirana (NHQT)

<http://www.shape.nato.int/page13612628.aspx>

- Delegation of European Union to Albania

http://eeas.europa.eu/delegations/albania/eu_albania/progress_reports/index_en.htm

- Κράτη μέλη της Ε.Ε

http://europa.eu/about-eu/countries/index_el.htm

- European Neighborhood Policy and Enlargement Negotiations

http://ec.europa.eu/enlargement/countries/detailed-country-information/albania/index_en.htm

http://ec.europa.eu/enlargement/countries/detailed-country-information/bosnia-herzegovina/index_en.htm

http://ec.europa.eu/enlargement/countries/detailed-country-information/former-yugoslav-republic-of-macedonia/index_en.htm

http://ec.europa.eu/enlargement/countries/detailed-country-information/kosovo/index_en.htm

http://ec.europa.eu/enlargement/countries/detailed-country-information/montenegro/index_en.htm

http://ec.europa.eu/enlargement/countries/detailed-country-information/serbia/index_en.htm

http://ec.europa.eu/enlargement/countries/detailed-country-information/turkey/index_en.htm

http://ec.europa.eu/enlargement/policy/steps-towards-joining/index_en.htm

http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/greece/index_el.htm

http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/croatia/index_el.htm

- Regional Policy

http://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/ipa/

- Συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:xγ0026>

- Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Εξωτερικών «Το ζήτημα του ονόματος της ΠΓΔΜ».

<http://www.mfa.gr/to-zitima-tou-onomatos-tis-pgdm/>

- Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

<http://www.un.org/en/index.html>

- Wikipedia

<https://www.wikipedia.org/>

